

● GünXəbər

Prezident Türkiyə, Pakistan və Əfqanıstana təşəkkür etdi

«Biz müharibə zamanı İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı tərəfindən nümayiş etdirilən qətiyyətli mövqeyi yüksək qiymətləndiririk. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Azərbaycanı dəstəkləyən bəyanatlarla çıxış edib. Xüsusilə mən müharibənin ilk günlərindən bizə siyasi dəstək ifadə edən Türkiyə, Pakistan və Əfqanıstana minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm».

Bu sözləri Prezident İlham Əliyev İƏT Elm və Texnologiya üzrə onlayn formatda dünən keçirilən ikinci Zirvə toplantısında çıxışı zamanı deyib.

"Bəxtiyaram, çünki Azərbaycandayam"

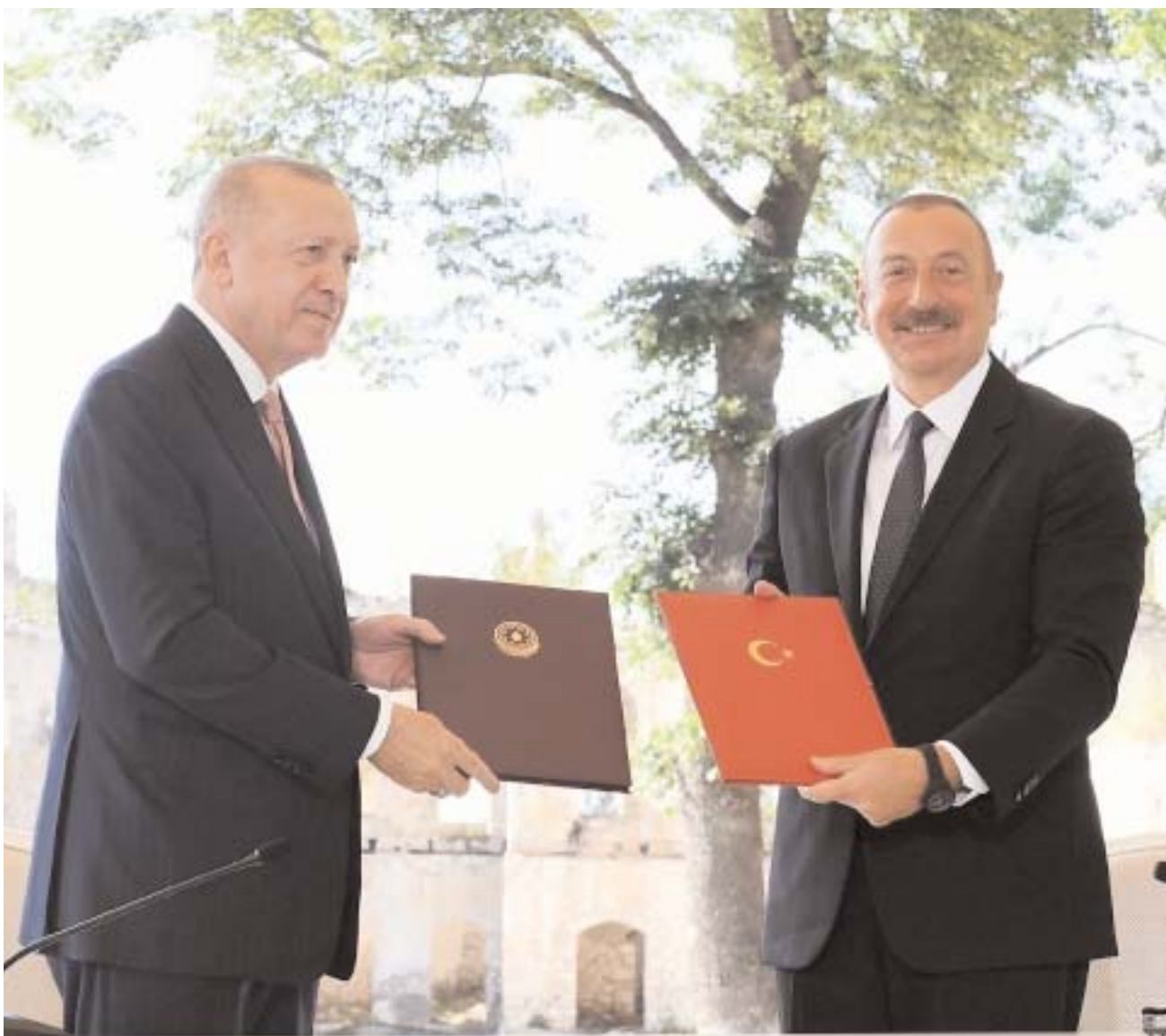
Azərbaycanda səfərdə olan Türkiyə Respublikasının prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Milli Məclisdə hər kəsin ürəyini rıqqətə gətirən nitq söyləyib.

"Sizi Türkiyədəki 84 milyonun adına salamlayıram",-deyən Türkiyə prezidenti daha sonra bildirib: "Bəxtiyaram, çünki Qarabağ zəfərini qazanan can Azərbaycandayam. Bəxtiyaram, çünki Azərbaycan Milli Məclisində sizinlə bərabərəm. Bəxtiyaram, çünki müstəqilliyinin 30 ilinə yaxınlaşan Azərbaycandayam".

Qarabağ zəfəri ilə bağlı bir daha Azərbaycan xalqını təbrik edən R.T.Ərdoğan "bu zəfərdən bütün dünya qazançı çıxacaq", deyə vurğulayıb. Əlavə edib ki, biz də üzərimizə düşənləri etməyə bütün səmimiyyətimizlə hazırıq.

Şuşa qalası türkün sipərinə çevrildi

Bəyannamədə deyilir: Tərəflərdən hər hansı birinin fikrinə, onun müstəqilliyinə, suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə, beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinin toxunulmazlığına və ya təhlükəsizliyinə qarşı üçüncü dövlət və ya dövlətlər tərəfindən təhdid və ya təcavüz edildiyi təqdirdə, Tərəflər birgə məsləhətləşmələr aparacaq və bu təhdid və ya təcavüzün aradan qaldırılması məqsədilə BMT Nizamnaməsinin məqsəd və prinsiplərinə müvafiq təşəbbüs həyata keçirəcək, bir-birinə BMT Nizamnaməsinə uyğun zəruri yardım göstərəcəklər.

Səh. 12-13

Türkiyə və Azərbaycan düşmənin gizli planlarını pozdu

"Şuşa bəyannaməsi" Kremlə şoka saldı

Səh.3

Gecə növbəsində iş zərərli deyilmi?

Azərbaycanda əlilik ölümlərə veriləcək!?

Səh. 5

Mələk-polis

Bu həftə Bakıda "qurdla quzu birgə otlayır"

Səh. 9

Ərdoğan: "Dünya bilsin ki, bundan sonra da Azərbaycanın yanında olacağıq"

«Azərbaycan Milli Məclisinin sədri, hörmətli xanımlar və cənablar, sizləri Türkiyədəki 84 milyon qardaşınızın adından "iki dövlət, bir millət" şüarı ilə səmimi qəlbədən salamlayıram.»

Bunu prezident Ərdoğan dünən Milli Məclisdə çıxışı zamanı deyib.

O bəyan edib ki, çox xoşbəxtidir: «Çünki can Azərbaycandayam, Qarabağı azad edən qardaş Azərbaycanın Milli Məclisində sizinlə birlikdəyəm. Bəxtiyaram, ona görə ki, müstəqilliyinin 30 ilinə çatan Azərbaycandayam. Bu zəfərlə Qafqazda qanayan bir yara qapanıb, bölgədə qalıcı barış və sülh üçün böyük fürsət yaranıb. Bundan təkcə Azərbaycan deyil, Ermənistan daxil olmaqla bütün dünya qazanlı çıxacaq. Biz də rifahın artması üçün üzrimizə düşəni etməyə bütün səmimiyyətimizlə hazırıq. 30 il ərzində Qarabağ böhranında kimlərin nə qazandığı, kimlərin nə itirdiyi məlumdur, maddi və mənəvi baxımdan itirənlər sadəcə Qarabağda yaşayan insanlar olub. 30 il mənim qardaşlarım öz yurd-yuvalarından qaçqın düşmüşdülər, o ərazilər işğal altında idi. 30 il sonra bu torpaqlar sahiblərinə qayıtdı. Azərbaycan ordusunu, onun Ali Baş Komandanı İlham Əliyevi Qarabağ torpaqlarını işğaldan azad etməsi münasibəti ilə təbrik edirəm».

Ərdoğan Qarabağ savaşında şəhid olanlara Allahdan rəhmət, yaxınlarına baş sağlığı verdiyini deyib: «Bu müqəddəs savaşda Türkiyə Azərbaycanın yanında olub. Bundan sonra da Azərbaycanın yanında yığıq. Dünya da bilsin ki, bundan sonra da Azərbaycanın yanında yer alacağıq».

Sabiq səfir "Şuşa bəyannaməsi"ni təqdir edir

«Müttəfiqlik münasibətləri barədə "Şuşa bəyannaməsi" Türkiyənin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə daha da çox sadiqliyini əks etdirir.»

Bunu Trend-ə ABŞ-ın Azərbaycandakı keçmiş səfiri Metyu Brayza deyib.

O bildirib ki, "Şuşa bəyannaməsi"nin imzalanması stabilizasiya addımıdır: "Bəlkə də bəyannamədə ən vacib maddə üçüncü dövlət və ya dövlətlər tərəfindən ölkələrdən birinin müstəqilliyi, suverenliyi, ərazi bütövlüyünə qarşı təhdid, təcavüz təqdirdə birgə məsləhətləşmələrin keçirilməsi, bir-birinə BMT Nizamnaməsinin məqsəd və prinsiplərinə uyğun olaraq silahlı qüvvələrin güc və komanda strukturlarının razılaşdırılmış fəaliyyətinin təmin edilməsidir. Şuşa Bəyannaməsi Türkiyənin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə daha da çox sadiqliyini əks etdirir".

Sabiq səfir qeyd edib ki, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Azərbaycana, xüsusilə də Şuşaya səfəri vacib əhəmiyyət daşıyır.

"TÜRKİYƏ QARABAĞIN TƏHLÜKƏSİZLİYİNİ ÖZ TƏMİNATI ALTINA ALDI"

Politoloq Şuşa Bəyannaməsini şərh etdi

"Gözlənilən oldu. Tarixi Şuşa bəyannaməsi Azərbaycanın, o cümlədən Qarabağın təhlükəsizliyini Türkiyənin təminatı altına almış oldu. Bu erməni separatizminə və onun havadarlarına ciddi xəbərdarlıq mahiyyəti daşıyır. Qarabağın istənilən məntəqəsinə hücum edib işğal etmək istəyən qüvvə bundan sonra Azərbaycanla yanaşı qarşısında Türkiyəni də görəəcək".

Bunu Türkiyə və Azərbaycan prezidentləri - R.T.Ərdoğan və İlham Əliyevin Müttəfiqlik Münasibətləri haqqında Şuşa Bəyannaməsini şərh edən politoloq Elxan Şahinoğlu bildirib.

Xatırladaq ki, Bəyannamədə qeyd olunur: "...Tərəflərdən hər hansı birinin müstəqilliyinə, suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə, beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinin toxunulmazlığına və ya təhlükəsizliyinə qarşı üçüncü döv-

lət və ya dövlətlər tərəfindən təhdid və ya təcavüz edildiyi təqdirdə, birgə məsləhətləşmələr aparılması, bu təhdid və ya təcavüzün aradan qaldırılması məqsədilə BMT Nizamnaməsinin məqsəd və prinsiplərinə müvafiq təşəbbüs həyata keçirilməsi, BMT Nizamnaməsinə uyğun olaraq bir-birinə lazımi yardım göstərməsi, Silahlı Qüvvələrin güc və idarəetmə strukturlarının əlaqələndirilmiş fəaliyyətinin təşkili nəzərdə tutulur".

E.Şahinoğlu qeyd edib ki, Türkiyənin Azərbaycanda – Qarabağda formalaşdıracağı hərbi bazalar məmləkətimizin təhlükəsizlik təminatını daha da möhkəmləndirəcək.

"Türkiyənin Şuşada açacağı baş konsulluğu tarixi şəhərimizin təhlükəsizliyinə faydası olacaq. İndi Türkiyə ilə birgə Qarabağdakı fəaliyyətimizi o nöqtəyə gətirməliyə ki, 5 ildən sonra bölgədə rusiyalı hərbcilər də qalmasın", -deyə politoloq vurğulayıb.

Üç nazirlik əhaliyə müraciət etdi

Dünyanın müxtəlif bölgələrində hər il baş verən meşə yanğınları, təəssüf ki, minlərlə hektar meşə sahəsinin məhvi ilə nəticələnir, yaşıllıqlar yana-raq külə dönür. Fövqəladə Hallar, Ekologiya və Təbii Sərvətlər, Kənd Təsərrüfatı nazirlikləri yanğınlarla bağlı birgə müraciət yayıb.

Müraciətdə deyilir: "Ölkə ərazisində yanğın hadisələrinin baş verməsi üçün Fövqəladə Hallar,

Ekologiya və Təbii Sərvətlər, Kənd Təsərrüfatı nazirlikləri fermerlərə, bələdiyyə və icra orqanları nümayəndələrinə, kənd təsərrüfatı ilə məşğul olan sahibkarlara, ümumilikdə əhaliyə müraciət edir ki, əkin sahə-

lərində, təbiət ərazilərində yanğın təhlükəsizliyi qaydalarına ciddi əməl etsinlər, biçindən sonra sahələrə od vurmasınlar, söndürülməmiş siqaret kötlüklərini ətrafa atmasınlar. Çünki cüzi ehtiyatsızlıq qarşısızalmaz yanğınlarla səbəb olar, meşə sahələrinin, flora və faunanın məhvi ilə nəticələnər. Aparılan təhlillər göstərir ki, meşə sahələrində baş vermiş yanğın hadisələrinin əksəriyyəti yanğın təhlükəsizliyi qaydalarına riayət etməyən vətəndaşların, biçindən sonra sahələrə od vuran fermerlərin, təbiət qoynunda istirahət edən insanların odla ehtiyatsızlığından baş verir.

Qeyd edək ki, isti yay günlərinin və taxıl biçini mövsümünün başlaması, eyni zamanda insanların təbiət qoynuna üz tutması yanğınların başvermə ehtimalını artırır. Yanğın hadisələrinin baş verməsi üçün hər kəsi bir daha yanğın təhlükəsizliyi qaydalarına əməl etməyə çağırırıq".

Moskvanın gözləntisi

«Azərbaycan və Türkiyə arasında imzalanmış müttəfiqlik sazişi Rusiyaya qarşı çevrilməyib.»

Bunu rusiyalı politoloq Sergey Markov deyib.

Ekspert hər iki ölkənin Rusiya ilə yaxın əlaqələrinin olduğunu bildirib: «Azərbaycan və Türkiyə prezidentləri - Əliyev və Ərdoğan Şuşada müttəfiq münasibətlərinə dair bəyannamə imzaladılar. Ərdoğan Baydenlə görüşükdən dərhal sonra ora uçdu. Şuşa Bəyannaməsi Rusiyaya qarşıdır? Yox. Hər iki prezidentin Rusiya ilə dostluq münasibətləri var. Eyni zamanda Rusiya, Türkiyə və Azərbaycanla birlikdə Cənubi Qafqazda sülhün bərqərar olmasında maraqlıdır, bu barədə tərəflər çox danışıqlar. Biz Azərbaycan və Türkiyədən Avrasiya İqtisadi Birliyinə qoşulması üçün addımlar gözləyirik».

İrəvanda Azərbaycan dili «populyarlaşır»

Ermənistanın paytaxtında Azərbaycan dilində danışan insanlar peyda olub.

Bu barədə "Sputnik Ermənistan"ın yaydığı məlumatda bildirilib.

Məsələnin sosial şəbəkələrdə yayılmasından sonra Ermənistan Milli Təhlükəsizlik Xidməti məlumat yayıb. Məlumatda təhlükəsizlik xidmətinin paytaxtda operativ-axtarış tədbirləri həyata keçirdiyi bildirilib.

Hələlik axtarıqların nəticə vermədiyi deyilib.

Mənbənin iddiasına görə, bir sıra hallarda şəhərin küçələri və insanların çox olduğu yerlərdə Ermənistan vətəndaşları da Azərbaycan dilində danışır. Qeyd edilib ki, bundan əvvəl bəzi hallarda Azərbaycan dili Azərbaycandan olan ermənilər tərəfindən istifadə edildiyi müəyyən edilib. İndi isə təhlükəsizlik xidməti Azərbaycan dilində danışan şəxslərin kimliyini aydınlaşdırmaq üçün axtarıqlara başlayıb.

İyunun 20-də keçiriləcək parlament seçkisində Robert Koçaryanı Ermənistanda hakimiyyətə gətirib, onun vasitəsilə Azərbaycana təzyiq və Qarabağda ilhaqı genişləndirmək üçün Putinin gizli plan hazırlaması barədə xəbər rus mətbuatında və sosial şəbəkədə geniş yayılıb. Rusiya mediasında yer alan bu xəbərə dünya mətbuatında da rast gəlinir.

Ermənistanın "Harparak" elektron qəzetində yer alan xəbər isə Ermənistanda Koçaryan hakimiyyətə gəldikdən sonra, Putin Hadrutu, Şuşanı və digər əraziləri hərbi yolla ermənilərə qaytarmaq barədə plan cızdığı xəbəri yer alıb.

Putinin tərtib etdiyi və yerinə yetirilməsi hazırda mümkünsüz görünən gizli plan barədə belə bir xəbər seçki öncəsi mediada yer alması ilk növbədə Ermənistandakı Koçaryan tərəfdarlarının və Rusiyaya bağlı qüvvələrin bütövlükdə seçiciləri ələ almaq

verəcəyini vəd edib. Koçaryan isə, alacağı bu köməyin əvəzində Ermənistanda və Qafqazda Rusiyanın mövqeyini gücləndirmək işinə xidmət etməyi üzərinə götürüb...

Görünür, Kremldə gizli sövdələşmə yapan Koçaryan Putinin dəstəyilə həm Ermənistanda mütləq hakim olmaq, həm də birinci Qarabağ müharibəsində Ermənistanın Azərbaycana yaşatdığı acıları yenicən yaşatmağa nail olacağına

şinyanı devirmək və beləliklə də Türkiyənin regiona daxil olmasının qarşısını almaq məqsədilə Putinin Koçaryanla Azərbaycana qarşı yeni müharibə hazırlıqları aparması iddia olunur.

Putinin Ermənistanı sürətlə silahlandırması, Qarabağda döyüş təlimləri keçirməsi, ermənilərin Azərbaycan sərhədlərini və ərazilərini atəşə tutması, Ermənistanın terrorçu diversiya qruplarının ölkəmizin

doğanın hazırda Azərbaycana, Şuşaya səfəri də Rusiyanı ayıltması çətin olan şoka salıb. Rusiya daim bu səfərin baş tutmaması üçün bütün vasitələrdən istifadə etsə də, çirkin məqsədinə nail ola, Prezident İlham Əliyevin müqavimətini və dəmir iradəsini qıra bilmədi...

İki qardaş Türk dövləti Prezidentlərinin Şuşada imzaladıkları tarixi "Şuşa Bəyannaməsi" Türkiyə və Azərbaycanın bir İttifaqda birləşdiyini ehtiva etməsi istənilən düşmən dövlətin, o cümlədən Rusiyanın Azərbaycanı təhdid etmək cəhdinin qarşısına siper çəkdi!

Türkiyə prezidentinin Şuşaya ailəlikcə səfər etməsi və iki qardaş ölkə rəhbərlərinin orada mühüm sənədlər imzalaması Putinin ölkəmiz haqqında gizli planlarının üstündən də birdəfəlik xətt çəkmiş olur...

Bütün bunlarla yanaşı, qardaş ölkə prezidenti Ərdoğanın "Azərbaycana hərbi müdaxilə

"Orda da olacağıq"

İLHAM ƏLİYEV ƏRDOĞANA XANKƏNDİNİ GÖSTƏRDİ

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə Türkiyə dövlət başçısı Rəcəb Tayyib Ərdoğan, həyat yoldaşı Əminə Ərdoğan və onları müşayiət edən heyət Şuşa şəhərində gəzərkən tərəflər arasında maraqlı dialoq baş tutub.

Görüntülərdə ölkə başçısı İlham Əliyev Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan, birinci xanım Əminə Ərdoğanla Xankəndi şəhərini göstərib.

Ərdoğan "Otel oradamı?" - deyər, Əliyevə sual edib.

Prezident İlham Əliyev isə gülərək, "Hayır, orda da olacağıq" - deyər, Ərdoğan cavab verib.

Ərdoğan isə "İnşallah, İnşallah" - deyər, bildirib.

Trofimçuk: Şuşa bəyannaməsi: Ankaranın möhtəşəm gedişi...

Kimse Türkiyənin açar olmasını indi isə Qarabağ zonası və ümumilikdə Cənubi Qafqazda faktora çevrilməsini unudub.

Bu sözləri öz Facebook səhifəsində rusiyalı politoloq Qriqori Trofimçuk paylaşmış.

"Kiməsə elə görünürdü ki, NATO üzvü Türkiyə Rusiya sülhməramlılarından qorxub. Azərbaycana Şuşada (başqa heç harada yox, məhz simvol kimi Şuşada) müttəfiqliyini rəsmiləşdirərək, o özü haqqında xatırlatdı. Belə ki, hər kəsə aydın olmalıdır ki, məhz burada Rusiya Federasiyasının maraqları ilə birbaşa əlaqəsi olan real siyasət gerçəkləşdirilir. Bu reallığın çəkisi daha ağırdır. Cənəvrədə yaxşı heç nə olmayacaq", - deyər o bildirib.

Türkiyə və Azərbaycan düşmənin gizli planlarını pozdu

"Şuşa bəyannaməsi" Kremli şoka saldı

məqsədilə yaydığı xəbərə daha çox bənzədiyi aydın hiss olunur.

Eyni zamanda, Rusiya bu planı həyata keçirmək üçün seçkidə onun komandasının uduzmasını təmin etməli və Koçaryanın tərəfdarlarının seçkidə qələbəsinə nail olmalıdır. Ermənistandakı mövcud duruma diqqət edəndə, bu o qədər də asan deyil, çətin işdir. Bu, hazırda Rusiyanın Ermənistanda məqsədinə çatması üçün ən vacib şərt olsa da, müşkül məsələ kimi görünür.

Əgər Putinin Koçaryan üzərindən qurduğu gizli plan gerçəkləşsə, ikinci Qarabağ müharibəsinin Azərbaycanın xeyrinə zəfərlə bitməsi nəticəsində Rusiyanın Ermənistanda və Qafqazda zədələnmiş mövqeyinin möhkəmlənəcəyi barədə iddia utopyadır. Bu məqsədlə Putinin indiyədək Koçaryanla Moskvada 3 dəfə görüşməsi barədə yayılmış xəbər dünya mediasının gündəmini də zəbt edib.

Putinin Koçaryanla görüşlərində Ermənistanda hakimiyyəti ələ keçirdikdən sonra Azərbaycana hücum etmək üçün Koçaryanın Putindən 3 şey istədiyini erməni mediasında yayılıb. Xəbərə görə, o, Putindən havadan müdafiə üçün döyüş təyyarələri, raketlər və əsgər istəyib. İddiaya görə, Putin Koçaryana istədiyini köməyi

inandırır...

İkinci Qarabağ müharibəsində Ermənistanı məğlub duruma salan, Sorosun adamı, Amerikanın ajanı sayılan Paşinyanı devirmək üçün, guya, Putin daim düşmənçilik etdiyi Azərbaycanla işbirliyində olması Qərbdə və Ermənistanda çox vurgulanır. Bu iddia tam yalan olsa da, seçiciləri çaşdırmaq üçün Paşinyanın tərəfdarlarına bu iddia yetərli görünür.

Bəzi daxili və xarici düşmənlər isə, hətta iddia edirlər ki, Azərbaycan Rusiyanın düşməni yox, onun vassalıdır.

Bu ifadəni işlədənlər son 2 əsr ərzində Rusiyanın Azərbaycana qarşı etdiyi düşmənçiliyə diqqət etsələr, yəqin bu iddiaya bəlkə, heç özləri də inanmazlar, amma təəssüf ki, bu cür yanlış düşüncələr hələ də çoxdur.

Çar Rusiyası və Sovet dönməsində, habelə müstəqillik qazandıqdan sonra Azərbaycanda baş vermiş bütün qanlı faciələrin törədilməsi, torpaqlarımızda Ermənistan kimi quduz düşmən dövlətin yaranması, məhz Rusiyanın düşmənçilik əməllərinin nəticəsində baş verdiyini nəzərə alsaq, Rusiyanın heç vaxt Azərbaycana dost olmadığını, daim düşmən olduğunu təsdiq etmək çətinlik verməz.

ABŞ-in Soros fondunun maliyyə dəstəyilə Ermənistanda hakimiyyətə gəlmiş Pa-

ərazisinə göndərilməsinə maneə olmaması, işğaldan azad olunmuş ərazilərə basdırılmış mina xəritəsinin Azərbaycana bazarlıqsız verməməsinə susması və Ermənistanla təsir etməməsi faktlarını "Rusiyanın ölkəmizə qarşı düşmən münasibəti göstərir" başqa cür adlandırmaz olmaz.

Rusiya sülhməramlılarının atəşkəs bəyanatının 4-cü maddəsində əks olunmuş tələblərin yerinə yetirilməməsini, Ermənistan hərbi birləşmələrinin Qarabağdan çıxarılmasını, Naxçıvanla Azərbaycanı birləşdirəcək Zəngəzur dəhlizinin açılmasını və Qarabağda silahlı dəstələrin ləğv edilməsini hələ də təmin etməməsi də Putinin ölkəmizə düşmənçiliyini təsdiq edən faktlardır...

Qardaş Türkiyə isə Rusiyanın Qarabağda müharibəyə hazırlıq gördüyünü, əraziyə qaçaq əsgər və silah daşdığını Rusiya-Türkiyə birgə Müşahidə mərkəzindən qaldırılan SİHA-lar vasitəsilə addım-addım izləyir və Rusiyanın Azərbaycana qarşı hazırladığı təhdidə qarşı ciddi tədbirlər görür...

Azərbaycanın Xarici İşlər naziri Ceyhun Bayramov bu günlərdə Rusiyanın Qarabağ ərazisinə Laçın vasitəsilə qaçaq silah və əsgər daşması barədə mətbuata verdiyi açıqlama reallıqdır və faktlarla təsdiq olunub...

Türkiyə prezidenti R. T. Ər-

olarsa, Türkiyə dərhal həmin müharibəyə qatılacaqdır!- ifadəsi də Rusiyanı yerdə oturdub və bu ifadə Putinin Qafqaz barədə düşüncəsini alt-üst edib.

Rusiyanın Azərbaycana qarşı Ermənistan vasitəsilə qurduğu gizli oyunların asanlıqla və təkbaşına qarşısını almağın çətinliyini hiss edən ölkə Prezidenti də dövlətimizin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün qardaş Türkiyə dövlətilə birlikdə ölkəmizin təhlükəsizliyinin təmin olunması istiqamətində hazırlıq işlərini uğurla davam etdirməsi düşmənlərin yuxusunu qaçırır...

Gəlin, birlikdə ucadan deyək: "Yaşasın Türkiyə-Azərbaycan İttifaqı"!!!

Tapdıq ABBAS

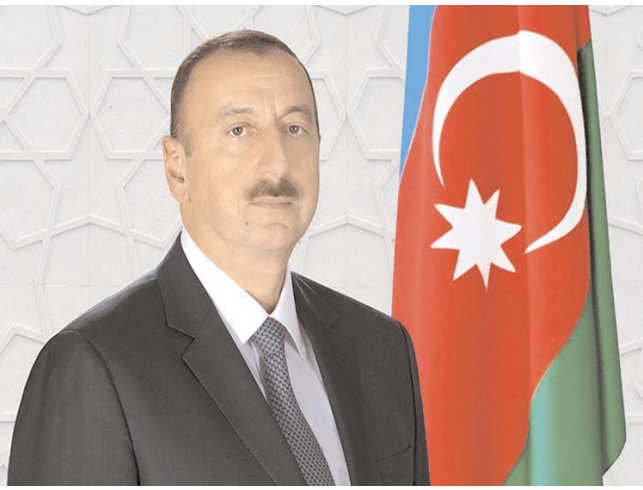
Baş redaktor,

"Əməkdar mədəniyyət işçisi",

Pedaqoji fəlsəfə doktoru,

Qarabağ müharibə veteranı

t.abbas1952@list.ru

Prezident Türkiyə, Pakistan və Əfqanıstana təşəkkür etdi

"Bildiyiniz kimi, Ermənistan 30 ilə yaxın idi ki, ölkəmizin təqribən 20 faiz ərazisini işğal altında saxlayırdı. Ermənistan azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə aparıb. Bir milyondan artıq azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünə çevrilib. Ermənistan Xocalı soyqırımını törədib. Xocalı soyqırımını 13 ölkə tərəfindən tanınıb".

Bu sözləri Prezident İlham Əliyev İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Elm və Texnologiya üzrə onlayn formatda keçirilən ikinci Zirvə toplantısında çıxışı zamanı deyib.

Dövlət başçısı qeyd edib ki, Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərindən dərhal, tam və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən BMT Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən 1993-cü ildə qəbul edilmiş dörd qətnamə, Qoşulmama Hərəkatının bəyannamələri, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının qətnamələri, ATƏT və digər beynəlxalq təşkilatların müvafiq qərarları münafişinin həllinin hüquqi bazasını təşkil edirdi: "Lakin Ermənistan beynəlxalq ictimaiyyətin tələblərinə məhəl qoymayaraq, torpaqlarımızı əbədi olaraq işğal altında saxlamağa cəhd edirdi. Ermənistan 2020-ci ilin iyul, avqust və sentyabr aylarında üç dəfə dövlət sərhədi və keçmiş təmas xətti boyu hərbi təxribatlara əl ataraq günahsız mülki əhalinin qətlə yetirilməsinin və müharibənin alovlanmasının səbəbkarı oldu".

Prezident xatırladı ki, ötən ilin sentyabr ayında Ermənistanın irimiqyaslı hərbi hücumuna cavab olaraq Azərbaycan əks-hücum əməliyyatına başladı və işğal altında olan ərazilərin böyük hissəsini azad etdi: "44 günlük Vətən müharibəsində tam məğlubiyyətə uğrayan Ermənistan 2020-ci ilin 10 noyabr tarixində kapitulyasiya aktına imza ataraq Azərbaycanın işğal altında olan digər ərazilərindən qoşunlarını çıxarmağa məcbur oldu. Azərbaycan özü BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi qətnamələrinin icrasını təmin etdi. Beləliklə, Azərbaycan 30 illik münaqişəyə son qoydu və hərbi-siyasi yollarla ərazi bütövlüyünü və tarixi ədaləti bərpa etdi. Biz müharibə zamanı İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı tərəfindən nümayiş etdirilən qətiyyətli mövqeyi yüksək qiymətləndiririk. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Azərbaycanı dəstəkləyən bəyanatlarla çıxış edib. Xüsusilə mən müharibənin ilk günlərindən bizə siyasi dəstək ifadə edən Türkiyə, Pakistan və Əfqanıstana minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm".

İki gün əvvəl Türkiyə və Azərbaycan prezidentlərinin Şuşa görüşü həm Azərbaycan cəmiyyəti, həm də beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən diqqətlə izləndi, şərh edildi və iki ölkə arasındakı münasibətlərin ən yüksək səviyyəyə qaldırılması kimi qiymətləndirildi. On illərdir qardaş Türkiyə ilə Azərbaycan arasında münasibətlər yüksək sürətlə inkişaf edir, "Şuşa Bəyannaməsi" isə bu inkişafın kulinasiya nöqtəsi sayıla bilər. Yalnız siravi vətəndaşlar deyil, artıq bunu mütəxəssislər də təsdiqləyir. Bu barədə fikirlərini müxbirimizlə bölüşən politoloq

regionun əsas iki oyunçusu arasındakı münasibətlər yeni məzmun alır".

İki ölkə arasındakı hərbi əməkdaşlığın perspektivlərinə toxunan Q.Hüseynli vurğuladı ki, bu sahədə dövlətlərarası əməkdaşlığın ən yüksək forması olan müttəfiqlik artıq ortadadır: "44 günlük müharibədə Türkiyə Azərbaycana əsgəri dəstək verə bilmədisə də, bir sıra rühdandırıcı xarakterli hərəkətlər etdi - siyasi-diplomatik dəstək verdi, pitotsuz uçuş aparatları ilə təmin etdi, üçüncü dövlətin münaqişəyə qohulmamasının qarantı rolunu oynadı və s. Bir sözlə, Türkiyə

Türkiyə, İran, Rusiya, Gürcüstan və Ermənistan) perspektivlərinə toxunaraq qeyd etdi ki, bu birlikdə də bütün əsas idarəedici iplər Azərbaycan və Türkiyənin əlindədir, çünki qovşağ rolunu Azərbaycan oynayır, Türkiyə isə bu dövlətlər arasında bizim yeganə rəsmi müttəfiqimizdir.

Vətəndaş və İnkişaf Partiyasının sədri, siyasi şərhçi Əli Əliyev bu xüsusda müxbirimizlə söhbətində bildirib ki, "Şuşa Bəyannaməsi" indiyə qədər Azərbaycanla Türkiyə arasında reallaşan ən üstün müttəfiqlik sənədidir: "Bu iki ölkə arasında

Qabil Hüseynli: "Şuşa Bəyannaməsi" hər iki tərəf üçün çox mühüm və bütün dünyaya mesaj verən bir sənəddir"

"Şuşa Bəyannaməsi" bizə nələr vəd edir?

Əli Əliyev: "İstərdik ki, "Şuşa Bəyannaməsi"ndə Türkiyə hərbi bazalarının Azərbaycanda məskunlaşması ilə bağlı müddəa da yer alsın"

Qabil Hüseynli vurğuladı ki, "Şuşa Bəyannaməsi"ndən sonra Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri dövlətlərarası münasibətlərin, bütün sahələrdə (iqtisadi, mədəni, siyasi-hərbi və s.) ən yüksək səviyyəyə çatdırıldı. "Şuşa Bəyannaməsi" hər iki tərəf üçün çox mühüm və bütün dünyaya mesaj verən bir sənəddir. Türkiyə tərəfi çox cəsarətli göstərərək, bütün məsələlərdə Azərbaycanın yanında olduğunu aydın şəkildə ifadə etdi. Bu o deməkdir ki, Cənubi Qafqazda beynəlxalq qüvvələr nisbəti ciddi şəkildə dəyişir - bölgədə hər hansı bir super-dövlətin hökmürlü na imkan verilməyəcək. Türkiyə-Azərbaycan ittifaqı regionda yaranacaq birliyin nüvəsi rolunu oynayacaq, güman edirəm ki, gələcəkdə bu birliyə Gürcüstan və digər dövlətlər də qoşulacaq və Rusiya bölgədən sıxışdırılaraq çıxarılacaq. Yaranan yeni birliyin təsiri nəticəsində Rusiya ilə Ermənistan arasındakı bağlar da sarsıla, əlaqələr minimuma enə bilər. Əsas məsələ ondan ibarətdir ki,

daha dərin müttəfiqliyi özündə ehtiva edən, daha geniş sahələrdə əməkdaşlığı nəzərdə tutan strateji sənəddir. Düzdür, müqavilə və ya sənəd deyil, bəyannamədir - niyyətin ifadəsidir. Əlbəttə, gələcəkdə sənədlərin icra olunması mühüm məsələdir. Hər

halda bu gün - həlledici məqamda bizim xeyrimizə tərəfinin gözünlə Türkiyənin öz ağırlığını qoyması, bölgədə mövcudluğunu sənədlə təsdiqləməsi çox mühüm hadisədir. Bizə qalan odur ki, sənəddə nəzərdə tutulan məsələlərin icrasını diqqətlə izləyək. İstərdik ki, "Şuşa Bəyannaməsi"ndə Türkiyə hərbi bazalarının Azərbaycanda məskunlaşması ilə bağlı müddəa da yer alsın. Çox təəssüflər olsun ki, bu məsələnin həllinə tərəflər hələ də hazır deyillər. İndiyə qədər Türkiyə-Azərbaycan münasibətləri şüarlarla tənzimləndirdi - əsasən bir millət iki dövlət formatı altında münasibətlərimiz qurulurdu, indi isə iki dövlət arasında münasibətlər rəsmi sənədlərlə müttəfiqlik statusunda təsdiqləndi".

ikinci Qarabağ müharibəsində həlledici rola malik oldu. Bundan sonrakı mərhələdə isə Türkiyə regionda daha üstün imkanlara malik olacaq ki, bu da ölkəmizin maraqlarını təmin edən ən optimal formatdır. Müttəfiqliyin beynəlxalq statusu ondan ibarətdir ki, bu əməkdaşlıq formasını seçmiş ölkələrdən birinə hücum və ya təhdid, bütün digər dövlətlərə hücum və təhdid kimi dəyərləndirilir. Nə türkiyə, nə də Azərbaycan heç bir ölkəyə hücumu hazırlamır, Söhbət Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin edilməsindən, qorunub möhkəmləndirilməsindən gedir ki, bu məsələdə qardaş Türkiyə hər cür dəstək verməyə hazırdır".

Cənubi Qafqazda formalaşması gözlənilən iqtisadi-logistik birliyin - altılığın (Azərbaycan,

Akif Nəsirli

Desəm ki, pensiya bu millətin ən ağırlı yeridir vəqin mənimlə razılaşarsınız. Keçən həftənin sonunda bu məsələnin bir daha Milli Məclisin müzakirəsinə çıxarılması da, bu ağırdan doğub vəqin ki. Çox böyük müzakirələrə səbəb olan bu dəyişikliklər heç də bütün deputatlar tərəfindən birmənalı qarşılanmayıb və bəziləri qanundakı müddəalara etiraz ediblər. Onu da qeyd edim ki, belə etirazlar bizim parlamentdə nadir hallarda olur. Bilədiyiniz kimi, bizim parlamentarilərimiz adətən onlara təqdim olunan qanun layihəsini heç bir müzakirə açmadan qəbul edirlər. Bu dəfə isə dəyişikliklərə çox ciddi iradlar olub.

Ümumiyyətlə, Azərbaycanda əlilliyin, eləcə də əmək pensiyalarının təyin olunması, bu gün "dəmir barmaqlıqlar" arxasından dünyanın gərdisini seyr edən eks nazir, professor Səlim Müslümovdan qalan çox ağır bir mirasdır. Dünya və Avropa standartlarını dilinin əzbəri edən, eyni zamanda, Azərbaycanda yaratdığı pensiya sisteminin dünyaya nümunə olduğu iddiasında olan Səlim Müslümov, ölkədə elə bir sosial təminat sistemi formalaşdırıb ki, bütün həyatını zəhmətə həsr edən əməkçi insanlar dilənçi gününə düşüblər. Bunun tam əksinə olaraq, ölkənin məmurlar çetəsi ən yüksək sosial imtiyazlara sahib çıxıblar ki, əslində onların buna heç ehtiyacları belə yoxdur.

Nə sirri-xudadırsa, bizim məmurlarımız və deputatlarımız da özlərinin yarıtmaz fəaliyyətlərini ört-basdır etmək üçün "Avropa və dünya standartları" kəlməsini hər addımda işlədirlər ki, sadə insanlar bir şey başa düşməsinlər. Əslində isə Səlim Müslümovun yaratdığı pensiya sistemindən heç avropalılar da baş açə bilmirlər. O dövürdə söhbətləşdiyim bir almaniyalı həmkarımın 150-200 manata necə yaşamaq olarsualı qarşısında çaşib qaldım və ancaq bunları deyə bildim - bu alman təfəkkürlü birisinin anlayacağı şey deyil, gərəkdir ki, burada yaşayasan və azərbaycanlı olasan. Çünki burası Azərbaycan, daha doğrusu absurdistan! Son müzakirələr zamanı bəzi deputatların təklif olunan dəyişikliklərə etiraz etməsi də, o deməkdir ki, haqsızlıq artıq son həddə çatıb.

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin həyata keçirdiyi tədbirlər nəticəsində on minlərlə saxta əlillik hallarının üzə çıxarması da, böyük narazılıqlara səbəb olub. İnsanlar illərlə aldıkları müavinətdən anidən məhrum edilmələrini haqsızlıq hesab edirlər. Əslində isə bu cinayətdir. Nazirlik isə nədənsə, bu cinayətdə birtərəfli şəkildə yalnız vətəndaşları ittiham edir. Bəs məmurlar, onların bu cinayətdə əli yoxdurmu? Nə üçün kimse onları da cəzanlandırmaq üçün iş görmür? Anlamaq çətin deyil ki, adi vətəndaşın səhv etmək hüququ var və o istənilən dövlət məmuruna rüşvət təklif edə bilər, bunun cinayət əməli olduğunu bilmədən. Lakin bütün qanunları bilən, dövlət qarşısında tutduğu vəzifəsinə görə məsuliyyət daşıyan məmur, nə üçün onu bu vəzifəyə təyin edən dövlətə xəyanət edib? Nədənsə, Azərbaycanda bunu heç kimdən soruşmurlar.

MM-də müzakirə olunmuş məsələlərdən biri də, yaş həddinin 65 yaş olmasıdır. Bunu da belə əsaslandırmağa çalışırlar ki, ölkəmizdə insanların orta yaşam həddi çox yüksəlib. Bunu kim

araşdırıb, hansı tədqiqatlardan sonra bu nəticəyə gəlinib, bundan heç kimin xəbəri yoxdur. Eyni ilə də zərərli və ağır işlərdə işləyənlərə nə üçün heç bir güzəşt və imtiyazlar tanınmır, bilmək olmur. Bəziləri iddia edir ki, Azərbaycanda zərərli və ağır işlər yoxdur. Baxmayaraq ki, bizim başbilenlərimizin daim istinad etdikləri Avropanın, eləcə də Beynəlxalq Əmək Təşkilatının bir çox sənədlərində zərərli əmək sahələrində və ağır işlərdə çalışanlar üçün müəyyən güzəştlər və imtiyazlar nəzərdə tutulub. Azərbaycan isə həmin sənədlərin ancaq bəzisini qəbul edib, ona da əməl olunmur. Azərbaycan vətəndaşı bu imtiyazları əldə etmək üçün məcburdur rüşvət versin, əks təqdirdə bunların heç birini əldə edə bilməyəcək. Əldə etsə belə, onu o vəziyyətdə verəcəklər ki, aldığına peşiman olacaq.

Məlumdur ki, hər bir insanın

ri nəzərdə tutur, siyahını açıqlamaq uzun vaxt aparardı. Mən isə həmin siyahıda yer almayan və dünya tibb elminin uzmanlarının həyacan təbili çaldığı bir məsələyə diqqət etməyinizi istəyirəm. Çünki bu məsələ hələ də heç bir qanun layihəsində öz əksini tapmayıb. Beləliklə, Azərbaycanda

istəmirsən çıx get, mən səni saxlamıram". Elə istehsalat sahələri də var ki, insanlar hər gün gecə işləyirlər və bunun müqabilində quru maaşdan başqa bir şey almırlar. Hörmətli Sahil Babayevin rəhbərlik etdiyi nazirliyin Əməyin Mühafizəsi qurumu isə bütün bunları görməzdən gəlir. Səbəb?

Deyənlərə görə, 2020-ci ildə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən zərərli əmək şəraiti və ağır işlərdə çalışanlara daha tez əmək pensiyasının verilməsini nəzərdə tutan qanun layihəsi hazırlanıb. Layihədə həmin kateqoriya-

əməkçiyə ən yaxşı halda 400 manat pensiya verirlərsə, biz hansı sosial ədalətdən danışırıq?

Hesab edirəm ki, istər əlillərə, istərsə də əmək pensiyaçılarına xüsusi diqqət və qayğı ilə yanaşılmalıdır. Bu gün isə biz bu yanaşmanı görmürük. İnsan özünün haqqı çatdığını dövlətdən istəyir və buna haqqı var. Məmur isə ona elə bir sifət göstərir ki, elə bil insan onun yanına dilənməyə gəlib. Bu yanaşma kökündən dəyişməlidir.

Başqa bir mühüm məsələ də odur ki, ƏƏSMN saxta əlillikləri aşkara çıxarmaqla işini bitmiş hesab edir. Bəs Səlim Müslümovun rüşvət vermədiyi üçün halal pensiyasının heç yarısını da ala bilməyən insanların hüququnu kim müdafiə edəcək? Hazırda ölkəmizdə on minlərlə insan var ki, Səlim Müslümovun haqsızlığının qurbanı olub. Onlara rüşvət vermədikləri üçün ən aşağı pensiya təyin ediblər. Onların da pozulmuş hüquqlarını qorumaq Sahil Babayevin işi deyilmi?

Əlillər, xüsusən də Qarabağ qaziləri, yaşlı pensiyaçılar ölkəmizin ən həssas, diqqət və qayğıya ehtiyacı olan kəsimidir. Dövlət də bu vəzifəni Əmək və

Gecə növbəsində iş zərərli deyilmi?

Azərbaycanda əlillik ölümlərə veriləcək!?

zərərli və ağır işlərdə işləmək üçün müəyyən sağlamlıq potensialı olur. Bu potensialı xərclədikdən sonra onun sağlamlığında problemlər yaranır. Azərbaycanda isə bunu nə araşdırırsən, nə də tədqiq edən. Ona görə də, bu sahədə uzun müddət çalışan insanlar ciddi sağlamlıq problemlərlə üzləşirlər. Dövlət isə mövcud absurd qanunları əsas götürərək, bu insanlara yardım etməkdən bir növ imtina edir.

Mətbuata açıqlamasında bu məsələyə toxunan Vətəndaşların Əmək Hüquqlarının Müdafiəsi Liqasının rəhbəri Sahib Məmmədov qeyd edib ki, "Sovet dövründə insanın iş əmsalını müəyyən etmək üçün ciddi elmi tədqiqat işləri həyata keçirilib və qanunlar qəbul olunub. Bu gün həmin qanunları dəyişmək üçün daha dərin elmi tədqiqatlar, uzun illər müşahidələrin aparılması lazımdır".

Bizdə isə Səlim Müslümov öz «zurnasını çaldı» getdi, Sahil Babayev də öz «balabanını» çalır. Həyatının 40-50 ilini zəhmətə bağlayan əməkçi insanlar isə dilənçi kökündə yaşamağa məhkumdurlar.

Bu gün Azərbaycan hökuməti zərərli və ağır iş dedikdə nələ-

gecə növbəsində işləmək nə üçün zərərli sayılır? Hər birimizə məlumdur ki, bugün iqtisadiyyatımızın bir çox sahələrində insanlar gecə növbəsində işləyirlər və bunun müqabilində heç bir imtiyaz və güzəşt almırlar. Bu nə dərəcədə doğrudur və insanların gecə saatlarında heç bir güzəşt nəzərdə tutmadan istismar olunmaları hansı qanunla tənzimlənir? Artıq dünyanın bir çox yerlərində- Almaniya, Kanada, Yaponiya və digər yerlərdə çalışan alimlər sübut edirlər ki, gecə növbəsində işləyən insan digərlərindən 12-15 il az yaşayırlar. Yəni bu insanlar özləri də bilmədən öz canlarına qəsd etmiş olurlar. Yaxşı yadımdadır ki, sovet dövründə gecə növbəsində iş vaxtı gūnaşırı, yaxud bir gün iş iki gün istirahət prinsipi ilə tənzimlənirdi. Eyni zamanda, gecə növbəsində işləyənlər üçün xüsusi qidalar verilir, həmçinin, onların əmək haqqı gündüz işləyənlərin əmək haqqından 50-80 faiz artıq hesablanırdı.

Onların sanatoriya və kurorta növbədənkenar göndəriş (putyovka) almaq hüquqları da var idi.

Müasir Azərbaycanda gecə növbəsində işləyənlərin isə yalnız bir «imtiyazı» var - "işləmək

dan olan 12 il 6 ay çalışmış kişilərin və azı 10 il çalışmış qadınlara pensiya yaş həddinin 5 il azaldılması təklif olunur. Amma bu layihədə də gecə növbəsində işləməyin nə dərəcədə zərərli olduğu barədə heç nə yoxdur. Çünki bir çox müəssisələrdə insanlar gecə işləyib, gündüz işlədikləri kimi qeydiyyatını aparırlar. Bu gün Azərbaycanda kimlərin gecə, kimlərin gündüz işlədiyini hamıdan yaxşı ƏƏSMN bilir. Bunu araşdırmaq da çətin iş deyil. Hər halda saxta əlilliyi müəyyən etməkdən daha asandır.

Digər bir məsələ, insanın yaş həddi ilə bağlıdır. Məsələn, vətəndaşın sığorta yığıcı və stajı imkan verir ki, əmək pensiyasına 6 ay, bir il tez çıxsın, nə üçün ona bu şəraiti yaratmırlar? Yəni insanın 64 yaşı var, artıq sağlamlığı imkan vermir işləsin, istəyir əmək pensiyasına çıxsın buna nə üçün maneə yaradırlar, anlamıram. Hesab edirəm ki, 40-50 il iş sataji olan insana heç bir məhdudiyət olmamalıdır. Eyni zamanda 40-50 il stajı olan insanlara ən yüksək pensiya verilməlidir. Yoxsa, indiki kimi, 25-30 il stajı olan quldur, rüşvətxor, talançı memura 1500-2000 manat, 40-50 il çalışan zəhmətkeş

Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin üzərinə qoyub. Bu nazirlik Səlim Müslümov dönəmindəki kimi işləyəcəksə, heç şübhənz olmasın ki, Sahil Babayevin də yeri Səlim Müslümovun yanında olacaq.

Milli Məclisdə müzakirə olunan layihəyə bir sıra deputatların etiraz etməsi də, onu deməyə əsas verir ki, ölkə əlillərinin və pensiyaçıların hələ də həllini tapmayan çox sayda problemləri var.

Ümid edirik ki, gələn müzakirələr zamanı nazir Sahil Babayev bütün qaranlıq məqamlara aydınlıq gətirəcək.

Yusif Seyid

Dünyada təsadüfi heç nəyin olmadığı artıq inandığım azsaylı məsələlərdən biridir. Bu mənada, hazırda oxuduğunuz yazını tamam başqa bir mövzuya aid hazırlamaq istəyimin qarşısını çoxdan unudulan bir mahnının sözləri kəsir. Çox az hallarda vaxt tapıb tamaşaçısı olduğum televiziya kanallarının birində "Səhər" kinofilmindən mahnı səsləndirilərkən, bu oxuduğunuz yazı araya-ərsəyə gəlir. Yəqin ki, zərurətdən...

Doğrusu, həmin filmə, onun süjetiylə hazırkı yazının mövzusu heç bir halda uyğun gəlməyə, üst-üstə düşməyə də, dinləyənin və yazanın hissi-ovqatı bir məqamda kəşifdir.

O məqamın adı da keçmişdən bugünədək mənə Qarabağla, qarabağlılarla birləşdirən şəxslər, tanıdığım ən yaxın və uzaq adamlar, illəri yoran dostuqlarım, ən nəhayət, valideynlərimdir. Bəli, bircə mahnının melodiyaları əslində, yaxın hesab eləsəm də, uzaq keçmişə, valideynlərimin mənə ifadədə həmişə dinləmək istədiklərinə, daim eşitmək arzusunda olduqlarına, onları sövq-təbii bağlı olduqları torpağa, orda qoyub-gəldiklərinə sarı aparır. Və bu mahnını hazırda dinləyərkən, nə səsləndirildiyi kinofilmdən, nə də onun sözlərindən danışmaq istəyirəm, dediyim kimi. Heç demə, hazırkı ovqata, məram və məqsədə dəxli olmayan bir məqamla da keçən illərin ən əziz xatirəsini, ən unudulmazını təkrar yaşamaq olarmış...

Daim əlaqədə olduğumuz, demək olar ki, birevli sayıldığımız qohumlarımızın qeyd-şərtsiz, hamısı arana düşəndə mütləq bizə gələrdi. Onların bizimlə, bizim də onlarla davamlı, sıx əlaqələrimiz nəticəsində özümüzü qarabağlı hesab edirdik. Yayın istisi başlar-başlamaz, daimi yaşadığımız yer-yurtda qərar tuta bilməz, mütləq dağa, yaxud da, Qarabağ ərazisində yaşayan qohumlarımızın yanına qaçardıq. Bəli, məhz qaçardıq, çünki uzun illərin alışqanlıqına uyğun, istiyə heç davam gətirə bilməzdik. Yeknəsək və qaramat hesab etdiyimiz qışı yayın rəngarəng arzusuna görə, birtəhər başa vurardıq. Neçə illər belə davam etdiyindən də, özümü Aranın yerli camaatından deyil, sanki müvəqqəti sakini hesab etmişəm. Qarabağdakı qohumlarımızın əksəriyyəti məcburi köçkünlük dövründə özünü necə hiss edirdisə, bax, eləcə...

Hazırda isə tamam başqa bir hadisələrin, dövr və zamanın iştirakçılıyıq. Bir neçə

ay öncə başa çatan müharibədən sonra, işğaldan azad edilmiş ərazilərimizin yenidən qurulması, bərpa və tikintisi məsələləri də aktuallaşıb. Hamı birmənalı şəkildə oraların necə olacağını, hansı formada inşa ediləcəyini gözləyir. Hamı bu arzudaykən, məhz qarabağlıların bunu necə səbirsizliklə gözlədiyini təsəvvür etmək çətin olmaz. Qeyd etdiyim kimi, qeyri-rəsmi qarabağlı olsam da, uşaqlığımın və gəncliyimin ən yaddaqalan xatirələri Qarabağla bağlı olduğuna görə, vi-

inin, tarix-diyarşünaslıq muzeyinin, Vaqifin məqbərəsinin necə olacağıdır. Atamın ovcuna dolduraraq bizə içirdiyi, şir heykəlinin ağzından axan bulaq suyunun dadını

dakı "Turbaza"nın əvvəlki, yoxsa müasir üslubda tikiləcəyi, "Turş su"yun, "İsa bulağı"nın, "Damcı" bulağının o illərdəki kimi olacağı, onları necə görəcəyimin narahat-

bir neçə aydır tezliklə gediləcək, qayıdılacaq bir ünvan da həkk edilib. Sanıram, o alboma daha kədər qarışıq xatirələr yazılmayacaq, onun son səhifələrinə arzuların irəlində, qarşıda var olacaq, baş verəcək hadisələri möhür vuracaq.

Bu möhürün ilki cəmi 44 gündə vurulub. İşğaldan çox az bir vaxtda azad edilmiş torpaqlarımızın timsalında. Bundan sonrası da davamlı şəkildə baş tutmalıdır. İstər klassikanı saxlamaq və müasir görünüşü tətbiq etməklə, istərsə də yeni, "ağıllı şəhər" və "ağıllı kənd" modeliylə olsun, məqsədlər açıqlanıb. Bu məqsədlər çoxşaxəli olsa da, fikrimcə, orda ən əsası, işğaldan azad edilən torpaqlarımızın öncə viranəlikdən azad olunmasıdır.

Viranəliyi həyat məqsədi seçən ermənilər isə dilbər

İllərin intizarı...

Yol varsa, gözləməyinə dəyər...

ran edilmiş şəhərlərin-kəndlərin necə qurulacağı onlar qədər mənə üçün də çox

təkrar dadmağım, onu indi də var olmuş, yaşamsız kimi hiss etməyimdür. O narahatlıqdan

lıdır...

Bu siyahını uzatmaq da olar, keçmiş bugünü sayaq

guşələri olduğu kimi saxlaya bilməzdik; həm özlərininki olmadığından, həm oraları müvəqqəti qəsb etdiklərini anladıklarından, həm də bayquş xislətlərindən dolayı. Yandırdıqları "körpülər"dən keçməyəcəklərini də başa düşdülər, sonunda.

Sözün bütün mənfi mənalarını naxoş sözlərə layiq olsalar da, hiyləgər xislətlərinə uyğun, bu dəfə anladılar onları nəyin gözlədiyini.

Bizlərsə... O mahnıdakı bir misrada olduğu kimi, "insaf et, yoruldu, yol gözləməkdən" məzmununa uyğun, çox gözlədik. Və onilliklərin intizarına mükafat olaraq, qarşıda gediləcək, keçiləcək böyük bir yol da başlanır. Əsas olan da odur - yol varsa, gözləməyinə dəyər...

"Zəfər yolu"nun inşası başa çatır

Füzuli rayonuna səfər etmiş Azərbaycan jurnalistləri buradan Şuşa şəhərinə çəkilən "Zəfər yolu"nun Xocavənd rayonundan keçən hissəsində inşa edilən körpüdəki son vəziyyətlə tanış olub.

Körpü barədə Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin (AAYDA) yerli və regional əhəmiyyətli şöbənin rəisi İlham Süleymanov açıqlama verib.

O, bildirib ki, "Zəfər yolu"nun inşası ilə bağlı işlərin 80%-i başa çatdırılıb: "Yolun 51-ci kilometrliyində torpaq işləri tamamilə bitib, konstruksiya işlərinə başlanılıb. Artıq yolun 1 kilometrindən çox hissəsinin asfalt örtüyü çəkilib. Yolun 101,5-ci kilometrliyində 4 körpü var, onlardan 3-nün tikinti işlərinin 75%-i artıq həyata keçirilib.

Hazırda dayandığımız körpünün altından Şuşaya 2-ci yol gedir. Bu yolun uzunluğu 84.6 kilometrdir. Şuşaya gedən yolun üzərində qurulan bu körpü Quruçayın üzərində inşa olunur. Körpünün əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, o, Ağdam-Füzuli yolu üçün ötürücü rolunu oynayır. Digər tərəfdən yolların üzərində süni qurğular olur ki, körpülər də bu rolunu oynayır".

önemlidir.

O önəmli hadisələrdən biri şairə Natəvanın ev-muzeyi

biri, Ağdamdakı "Çay evi"nin, dəfələrlə ziyarətçisi olduğumuz musiqi məktəbinin indi necə inşa edilməsidir. Şuşa-

gözünün qarşısında olanlar üçün bu, artıq uzaq və kədərli bir xatirə deyil. Bütün yaşananların xatirə adlı albomuna

Nigar Orucova

Røyal Əsədli

Nazir etdikləinin fərqində deyil

Azərbaycan xalqının kasıb, Sahil Babayevin dövlətin sosial müdafiəsindən məhrum etdiyi əlil və xəstə hissəsi, o cümlədən, işsizlər hazırda ölkənin yüksək rütbəli çinovnikləri tərəfindən ağır duruma düşüb. Hakimiyyət çinovnikləri hədlərini o dərəcədə aşblar ki, hətta torpaqlarımızı azad etmiş, vətən müharibəsində düşməne qarşı qəhrəmanlıq vuruşmuş, əzmkarlıq, göstərmiş və qələbəni təmin etmiş, nəticədə şəhidlik zirvəsinə ucalmış və əlil olmuş kasıb balalarının valideynlərinin və əlillərin müraciətlərinə baxmırlar!

Sanki, xalq ölkədə "məmur özbaşınalığı, rüşvət-xorluq və korrupsiya mühiti"ndə bəslənmiş vampirlərlə üz bəzən qalıb! Xalqın səsinə, harayını eşidən, nazirin gerçək əlillərin, şikəstlərin təqaüdlərin kütləvi dayandırılması faciəsinə heç bir dövlət qurumu reaksiya vermir!

Ölkə Prezidentinə hörmətlə, ehtiramla yanaşan, onun rəhbərliyinə ümid edən xalqa qarşı hədsiz qəsd və zülm edilməsini ölkənin əlil və şikəst kəsimi başa düşmür!...

Məsələn, 3 ildir Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi naziri postuna gətirilən Sahil Babayevin xalqa qarşı amansızlığı ilə öndə gedən məmurların siyahısına başçılıq etməsi ölkə əhalisini hədsiz qəzəbləndirib.

Hazırda həbsdə olan sabiq nazir Səlim Müslümovun cinayətkar fəaliyyətinin nəticələrini aradan qaldırmaq pərdəsi altında saxta əlillik əldə etmiş şəxslərdən daha çox, həqiqi mənada şikəst, xəstə insanların yeganə yaşam, həyat mənbəyi olan təqaüdlərini kütləvi şəkildə dayandırmaqla, S. Babayevin təşkil etdiyi saxtakar çetənin xalqın əlil, zəlif, şikəst kəsiminə qarşı ağır cinayət törətdiyini anlayan normal adam balası yoxdurmu?!

Seçdiyi mübarizə kursunu əhalinin sosial müdafiəsi sahəsində sabiq nazirin törətdiyi cinayətləri aşkar etməklə, aradan qaldırmaq adlandırsa da, əslində nazir Sahil Babayev xalqın əlillikdən əziyyət çəkən kəsiminə qarşı «genosid» siyasəti həyata keçirir!

Baxın, ölkədə olan 600 min əlildən indiyədək 200 mindən çoxunun təqaüdü kəsilib! Bu, əgər hər bir əlilin ən azı 4 nəfər ailə üzvü olduğunu nəzərə alsaq, ölkədəki 3 milyona yaxın insanın hökumətə qarşı asi düşməsinə, narazılığına və bu qədər də insanın ədalətsizliyə şahid olaraq, hökumətə inamının sarsılması ilə nəticələnir!

Nazirlikdə və onun rayon şöbələrində əlillərin səsinə eşidən, şikayətini dinləyib, tədbir görən bir nəfər məmur belə, tapmaq mümkün deyil. Dərdinə çarə tapmayan Xalq artıq ayaqdadır, ikinci Qarabağ müharibəsində düşmən üzərində qazanılmış qələbənin belə, yaratdığı eyforiya və müsbət ovqat qızmar günəş altında tez əriyib suya çevrilmiş qar kimi, tam yox olub gedib!

Müzəffər əsgərlərimizin Vətən Müharibəsində qazandığı böyük qələbənin əhalidə yaratdığı sevinc hissi Sahil Babayev kimi məsuliyyətsiz nazirin əlillərə qarşı həyata keçirdiyi «genosid» üzündən yerini qarğışa, söyüşə, hiddətə verib! Nazirin ölkədə yaratdığı gərginlik nəticəsində insanlar artıq heç kimə inanmır və onları yağlı vedlərlə aldatmaq daha mümkün deyil!..

Hazırda müstəqil mediada və bütün cəmiyyətdə doğru olaraq tənqid olunan, Sahil Babayevin rəhbərlik etdiyi nazirliyin cinayətkar, ədalətsiz və rüşvət-xor fəaliyyətinə qarşı etiraz edən millətin səsi, harayını, hətta Prezident Sarayında belə, eşidilmir!..

Ötən il dünya iqtisadiyyatı üçün çox ağır bir il oldu, yalnız koronavirus pandemiyasının aradan qaldırılmasına beş trilyon dollar xərc çəkildi, karantin rejimləri səbəbində trilyon dollarla iqtisadi itki qeydə alındı. Bütün bu zərər və itkilər sırasında Azərbaycanın da payı var, həm də özünə görə itkiləri daha çoxdur. Bunun yeganə səbəbi isə səmərəsiz idarəetmə, qeyri-şəffaf şərait və bu şəraitin doğurduğu korrupsiya hallarıdır. Ötən həftə Hesablama Palatasının 2020-ci il dövlət büdcəsinin icrasına dair ilkin hesabatı açıqlandı. Bu cür rəylər ənənəvi olaraq hər il açıqlanır, lakin builki rəy cəmiyyətdə partlayış effekti verdi. Buna səbəb isə müstəqil adlandırılarsa belə, dövlət qurumu olan Hesablama Palatasının ötən ilin dövlət büdcəsinin icrasında aşkarladığı nöqsanların, uyğunsuzluqların və özbaşınalıqların kütləvi xarakter almasıdır. Təsəvvür edin ki, dövlət büdcəsinin 30 faizindən çoxu, yəni 8,3 milyard manatı heç bir tender keçirilmədən, formal da

Edilən Enerji Mənbələri üzrə Dövlət Agentliyi. Buyurun, bu dövlət qurumlarından çoxları sizə tanışdır. Məsələn, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiə Nazirliyi və nazirlik yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondu son bir ildə iki yüz min əlilin müavinətinə dayandıraraq onları çarəsiz durumda qoyub. Ölkədə təxminən altı yüz min əlil var, onun üçdə biri hazırda müavinətdən məhrum edilib. Çox maraqlı bir nüans yaranır, Sahil Babayevin rəhbərlik etdiyi nazirlik yalnız əlilləri deyil, heç dövlət qurumlarını da saymır. Siyahıda çox maraqlı qurumlardan biri də "Bakı Konqres Mərkəzi" MMC-dir ki, bu qurum həm müstəqil fəaliyyət göstərən - tədbirlər, dövlət səviyyəli konfranslar, simpozumlar təşkil edib, özü üçün pul qazanır, həm də dövlət büdcəsindən vəsait alır, belədən isə dövlətin auditor qurumuna hesabat verməkdən boyun qaçıran.

Daha maraqlı məqam ondan ibarətdir ki, dövlətin auditor təşkilatına - Hesablama Palatasına hesabat verməkdən boyun qaçıran

borcları isə dövlət ödəyir. Realdə isə əksinə olmalıdır, neftlə dolan ölkənin neft şirkəti müflis vəziyyətdədir, xilaskar gözləyir.

Yuxarıda adları çəkilən, ödənişli əsaslarla xidmət göstərən, dövlət büdcəsindən qazandığından dəfələrlə çox vəsait alan şirkətlərin izahı ondan ibarətdir ki, onlar investisiya qoyuluşları edirlər. Məsələn, "AZAL" QSC təyyarələr alır, "Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC vaqonlar alır, "Azərsu" ASC su kəməri çəkir və s, onların da hamısını dövlət maliyyələşdirir, bu səbəbdən də maliyyə mənzərəsi belə alınır. Onda ortaya sual çıxır, bütün Avropa ölkələrində sözügedən xidmətləri özəl şirkətlər göstərirlər və dövlət büdcəsi də onlara heç bir sent də vəsait vermir, necə olur, onlar bahalı təyyarələri, vaqonları özü alır, kəmərləri özü çəkir, bizdə isə alınmır? Fikrimizcə, Avropada da bahalı layihələrin əksəriyyəti dövlət büdcəsi hesabına maliyyələşir, amma bizdəki kimi, birbaşa deyil, dolayısı yolla. Belə ki, Avropa ölkələrində

Hansı dövlət qurumları Hesablama Palatasını saymır?

Dövlət şirkətlərinin böyük əksəriyyəti zərərlə işləyir

olsa rəqabət mühiti yaradılmadan kimlərsə arzulanmış şirkətlərin vasitəsi ilə xərclənib. Bu birbaşa "Büdcə sistemləri haqqında" qanuna ziddir. Bu gür hallar ötən illərdə də baş verib, lakin bu il bir qədər də irəliləyərək, qeyri-qanuni xərcləmələrimizin həcmi artırıb.

Yuxarıda qeyd etdiyim kimi, açıqlanan rəyi dövlət qurumu olan Hesablama Palatası icra etməsinə rəğmən ötən ilin dövlət büdcəsinin icrasında çox ciddi əyintilər, uyğunsuzluqlar, qeyri-qanuni xərcləmələr və özbaşınalıqlar aşkarlanıb. Əgər bu auditorlar aparsaydı görün nələr aşkarlayardı. Hesablama Palatasının aşkarladığı əyintilərdən ən çox nəzərə çarpanlarını diqqətinizə çatdırmaq istədik. Məsələn, 13 dövlət qurumu Hesablama Palatasını saymayaraq, qanunvericilik tələblərinə məhəl qoymayaraq sözügedən auditor təşkilatına hesabat verməkdən imtina edib. Həmin dövlət qurumları aşağıdakılardır:

Təhsil Nazirliyi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, ƏƏSMN yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondu, İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi, "Bakı Konqres Mərkəzi" MMC, "Mr" Dövlətlərarası Teleradio şirkəti Azərbaycan Milli Nümayəndəliyi, "Azərbaycan" neşriyyatı, "Azergold" QSC, "AZAL" QSC, Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" QSC, "Azərenerji" ASC, "Azər-xalça" ASC, "Alternativ və Bərpa

dövlət qurumlarının əksəriyyəti müflis vəziyyətdə fəaliyyət göstərir. Yeni vətəndaşa ödənişli əsaslarla xidmət göstərdiyi halda, dövlət büdcəsindən qazandığı vəsaitdən dəfələrlə çox maliyyə alır. Məsələn, "Azərsu" ASC 2020-ci ildə dövlət büdcəsindən 401,7 milyon manat alıb, büdcəyə 10,6 milyon manat ödəyib, bununla yanaşı "AZAL" QSC büdcədən 225,9 milyon manat alıb, büdcəyə 23,9 manat ödəyib, "Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC büdcədən 695,3 milyon manat alıb, büdcəyə 10,4 milyon manat ödəyib, "Azərenerji" ASC büdcədən 147 milyon manat alıb, büdcəyə 33,5 milyon manat ödəyib, "Azəriqaz" İB büdcədən 51,5 milyon manat alıb, 2,1 milyon manat büdcəyə ödəyib. Yuxarıda sadalananlar yalnız Hesablama Palatasının ilkin rəyində misal olaraq öz əksini tapmış məlumatlardır, yeni analoji vəziyyətdə olan dövlət qurumları yalnız bunlar deyil. Dövlətin ən böyük şirkəti olan ARDNŞ-in (SOCAR) dövlət zəmanəti ilə alınmış xarici borcu 10 milyard manatı keçib, bütün

bütün növ xidmətləri özəl şirkətlər həyata keçirir, heç bir inhisarçı yoxdur, azad rəqabət şəraitində xidmət qiymətləri formalaşır və bu qiymətlər bizim üçün çox baha görünür. Qiymətlər baha olsa da, əhalinin gəlirləri də ona müvafiqdir. Orada hökumət iqtisadiyyatın bütün sahələrini özəlləşdirib, özü yalnız idarəetmə ilə məşğuldur. İdarəetmənin əsas hədəfə isə əhalinin gəlirlərinin artırılması yolu ilə firəvanlıq yaratmaqdır. Azərbaycan hökuməti də bu yolu tutsa, nə şirkətlər, nə də hökumət heç bir zərər çəkməz. Məsələn, su təhizatının özəlləşdirilərək beş-on şirkətə satmaq olar. Həmin şirkətlər müvafiq qiymətlər təklif edəcək və rəqabət nəticəsində bazar qiyməti formalaşacaq. Hökumət görse ki, əhalinin su pulunu ödəməyə gücü çatmır, onda əhaliyə kompensasiyalar verməklə, müxtəlif iqtisadi vasitələrlə əhalinin gəlirlərini artırmağa çalışmalıdır. Digər tərəfdən, birbaşa dövlət şirkətlərinə verilən büdcə vəsaitlərini əhaliyə vermək, əhalinin əli ilə xidmət haqqı kimi xidmət şirkətlərinə ödəmək olar. Belə olan halda, həm şirkətlər özü-özünü maliyyələşdirəcək, həm də xidmətin keyfiyyətini artırmaqda, qiymətləri ucuzlaşdırmaqda maraqlı olacaq. Ən əsas isə, hazırda müşahidə etdiyimiz eybəcər maliyyə mənzərəsi ortadan qalxacaq.

A.Nəsirli

Qonşuluq etmək prinsiplərindən çox-çox uzaq olan, "od qonşuluğu"nu odla oynamaqla dəyişik salan Ermənistanda bu gün xaos bir ab-hava yaşanmaqdadır. Əslinə qalsa, düşmən qonşumuzun hansısa formada ağılla-başla, məntiqlə hərəkət etdiyini heç indiyədək gördüm deyən də olmayıb. Var olduğu gündən adəti oğurluq, qarət, mayası isə sözün bütün mənalarında mənfiliklərdən yoğrulmuş ermənilərdən qeyri bir hərəkət gözləmək də, əslində, mənasızdır. Elə bu mənasızlığın içində də uğrunda mübarizə apardıqları parlament seçkilərində ağıllarına gələni danışır, bir-birini söyür, təhqir edir, aşağılayırlar. Hər halda, aşağılayıcı bir toplum olduqlarını hərdənbir unutduqlarından...

Bizdə isə müxtəlif, gündəmi dəyişən hadisələr baş verməkdədir. Bunlardan biri də "Avro-2020" oyunlarının müharibədən yeni çıxmış Azərbaycanda baş tutması və çoxdan gözlənilən bir müqavilənin həyata keçirilməsidir...

Bəlli olduğu kimi, iyunun 15-də Azərbaycan və Türkiyə rəhbərləri iki dövlət arasında müttəfiqlik haqqında "Şuşa bəyannaməsi"ni imzalayıb. Xatırladaq ki, Şuşada imzalanan bu müqaviləyə əsasən, sözügedən iki dövlətə qarşı üçüncü ölkə tərəfindən hansısa bir təhlükə olarsa, Azərbaycanla Türkiyə bir-birini qorumaq üçün birgə addımlar atacaq. Bundan başqa, sözügedən bəyannamədə siyasi-iqtisadi, mədəni, ticarət, idman, gənclər, təhsil, enerji təhlükəsizliyi, eyni zamanda, beynəlxalq müstəvidə əməkdaşlıq, hərbi sahələrdə əlaqələrdən də bəhs edilir... Ümumilikdə, müxtəlif sahə üzrə ekspertlər və politoloqlar Azərbaycan-Türkiyə əməkdaşlığının bölgənin gələcək-dəki inkişafında və təhlükəsizliyində mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini qeyd edirlər. Müxtəlif təhlillərlə Şuşa bəyannaməsinin əməkdaşlığın bütün sahələrini əhatə etdiyi göstərilir, onun müdafiə sahəsindəki əməkdaşlıq, qarşılıqlı hərbi yardım və müdafiə sənayesi sahələrini əhatə edəcəyi bildirilir. Hər halda, sözügedən istiqamətdəki açıqlamalar hələ işin başlanğıcıdır və icmal-təhlillər, ekspert rəyləri, müxtəlif yanaşmalar bundan sonra da davam edəcək, səslənəcək...

Bu sırada Zəngəzur dəhlizi haqqında müddəanın da sözügedən bəyannamədə əks olunmasının mühüm əhəmiyyətə malik olduğu deyilir. Belə ki, müharibədən sonra yaranmış yeni geosiyasi vəziyyətin nəticəsi kimi, Zəngəzur koridorunun açılmasıyla bağlı məsələlər də həmin bəyannamədə öz əksini tapıb. Qeyd edildiyi kimi, Azərbaycanla Türkiyə arasında demiryolu və avtomobil yolunun olması hər iki dövləti birləşdirəcək bir dəhlizlə xarakterizə olunacaq.

Bu arada, xatırlatmaq yerinə düşər, zənnimizcə. Qeyd edək ki, Zəngəzur dəhlizi təriflərin həmişə maraq və diqqətində olub. Hələ ötən əsrdəki mənbələrə isnad etsək, bu barədə müxtəlif mənbələrdən məlumatlar almaq olar. İş on-

dadır ki, erməni xislətinə daim sadıq Zori Balayanın "Ocaq" kitabında belə, bu yolun bağlanması bəhs edilir və onun bağlanması zərurətindən danışılır... Hələ ötən əsrdə belə, düşmən Ermənistan Mehridən keçən Bakı-Naxçıvan avtomobil yolunun Böyük Turan layihəsinə zəmin olmasından doğan narahatlıqlarını gizlətmirdilər. Zəngəzurdan keçən nəqliyyatın, infrastruktur və kommunikasiya layihələrinin bütün türk dünyasını birləşdirəcəyi narahatlığıdır ki, Ermənistan bu məsələdə uduzmaq istəmir. Onlar bu dəhlizin açılmasıyla,

88-ci ildə isə Göyçədə, Vedidə, İrevanda, Dərələyəzdə yaşayan soydaşlarımız əslində, Azərbaycanın olan torpaqlar-

Onun "ağına da, qarasına da lənət" düşür...

Tərəfimizdən yerinə düşməsə də...

bir əsr öncəki müqavilənin, Mehri və Qafanın timsalında əllərindən çıxmasını sinirə bilmirlər. Belə ki, 1920-ci ilin 1 dekabr tarixində Zəngəzur mahalının böyük bir hissəsi Ermənistana verilib. Və daha sonra, 1929-cu ildə Naxçıvan

dan didərgin salınıblar. Və azərbaycanlılara məxsus bütün maddi-mədəni abidələr ermənilər tərəfindən məhv edilib...

İndi budur, sözügedən məsələnin gündəmə gəlməsiylə ermənilərin narahatlığı və qor-

Zəngəzur dəhlizi vasitəsilə Azərbaycanın qərb bölgələriylə birləşdirilməsi Azərbaycanla Türkiyə arasında ikitərəfli ticarət əlaqələrinin inkişafına səbəb olacaq...

Beləcə, son hadisələrin

Namizədlərin özlərini və öz timsallarında ölkəsini nə qədər "günəşli", "çiçəklənən" hesab etsələr də...

Hakimiyyətə gələn kimi, ilk növbədə Şuşanı və Hadrutu qaytaracağı sayaq gülünc iddialar səsləndirənlər də, birmənalı şəkildə, boş-boşuna söz versələr də...

...Bizdə və pis qonşumuzda hazırda baş verənlərdən bir qədər bəhs etdik. Qarşılaşdırma və müqayisə istənilən vəziyyətdə, arzuolunan hal olmasa da, hər halda, bəzən yerinə düşür. Hadisələrin sonrakı inkişafı, siyasi, iqtisadi təhlillər, icmallar sözsüz ki, olacaq. Həqiqətlərin meydana çıxması və öz yerini tapması üçün bütün hallarda təhlilə, araşdırmaya, polemikaya ehtiyac duyulur. Ermənistan isə payızdan üzübəri, bu qədər baş verənlərdən sonra, birləşmə tarixinə arxivinə getməsi üçün heç olmasa, birçə dəfə başını işlətməli, mövcud durumundan çıxış yoluna özü qərar verməlidir. Qərarı, qəddar, vandal, faşist, bir sözlə, adı erməni olsa da...

Və hansısa bir xalq, millət deyil, "ağına da, qarasına da lənət" oxunası bir toplum kimi, bölgədə varlığını qorumaq, qıssası, yaşamaq istəyirsə...

Nigar Orucova

Milli Qəhrəman Əliyər Əliyevin məzarı bərpa olundu

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əliyər Əliyevin Qubadlının Qəzyan kəndində ermənilər tərəfindən dağıdılmış məzarı bərpa olunub.

Bu barədə sosial şəbəkələrdə foto paylaşılıb.

Qeyd edək ki, Ə.Əliyev 1957-ci ildə dekabrın 14-də

Qubadlı rayonunun Qəzyan kəndində anadan olub.

Qarabağ müharibəsi başlayanda Ə.Əliyev könüllü olaraq Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin sıralarına qoşulub. Əvvəlcə taborun kəşfiyyat bölməsinin komandiri, sonra tabor komandirinin təchizat üzrə müavini təyin edilib.

1992-ci il sentyabrın 30-da Laçın rayonu istiqamətində döyüşə rəhbərlik edib.

O, həmin ilin payızında 40 könüllü döyüşçü ilə birlikdə işğal altındakı Laçının 40-a qədər kəndini dörd gün ərzində ermənilərdən azad edib.

Milli Qəhrəmanın son döyüşü 1992-ci il oktyabrın 3-də Laçının iki kilometrliyində olub.

"Tikanlı zəmi" yüksəkliyi uğrunda döyüşdə tabor komandiri Əliyər Əliyev və onun sürücüsü Əlisadət Ağayev qəhrəmancasına həlak olublar. O, Qubadlı rayonunun Qəzyan kəndində dəfn olunub.

nin 9 kəndi də Ermənistanla birləşdirilib. Nəticədə, Zəngəzur Naxçıvan arasındakı torpaqlarımız Ermənistanın tərkibinə keçib. Bununla da Türkiyənin və türk dünyasının Orta Asiyaya çıxışı Naxçıvan ərazisində bağlanılıb. Keçən əsrin sonlarında, dəqiq desək,

xusu daha da artıb. Onlar Azərbaycanın qərb bölgəsiylə Naxçıvan arasındakı Zəngəzur dəhlizinin açılmasının region ölkələri arasında iqtisadi və ticarət əlaqələrinə müsbət təsir göstərəcəyindən narahatdırlar. Çünki onlar iqtisadi əlaqələrin inkişaf etməsinin

hansı məcrada inkişaf etməsindən asılı olmayaraq, düşmən tərəf həmişəki, dəyişməz mövqeyindədir. Qeyd etdiyimiz kimi, hadisələrin hansı nəticəni verəcəyinə, necəliyinə, mövcud situasiyadan asılı olmasına baxmayaraq, dəyişməz olan mənfur qonşu-

Yol polisi sistemində korrupsiya və rüşvətxorluq baş alıb gedir

Gələcək Azərbaycan Partiyasının sədri Ağasif Şakiroğlu son zamanlar aktual mövzu olan yol polisi və onun fəaliyyəti haqqında sərt bəyanatla çıxış edib.

Sosial şəbəkə hesabında paylaşılan statusu sizlərə olduğu kimi təqdim edirik: *"Yol polisi sistemində korrupsiya və rüşvətxorluq baş alıb gedir. Daxili İşlər Nazirliyi hara baxır?"*

Heç kəsə sirr deyil ki, polis polkovniki Rəşid Piriyevin rəhbərlik etdiyi Bakı Şəhər Baş Polis İdarəsinin Dövlət Yol Polisi İdarəsində nələr edilir... Bu, biyabırçılıqlara nə zamana qədər dözməliyik?

DYP-də bazar prinsipi ilə alver gedir. Lazımdırsa, video faktları yayaq... Bütün bunlar baş verdiyi halda, bir neçə gün öncə, Baş Dövlət Yol Polisi İdarəsinin rəisi, polis general-mayoru Ramiz Zeynalovun daxili işlər orqanlarında xidmət müddəti bir il artırılıb. Zeynalov 27 ildir ki, vəzifədədir. Bu nə deməkdir? Onu əvəzləyəcək kadr yoxdurmu?

Ən əsas məsələlərdən biri də sürücülük vəsiqələrinin verilməsi ilə bağlıdır. Açıq şəkildə alver gedir. Vəsiqələrin verilməsi üçün ən azı 1050 manat tələb edilir. Avtomobil sürə bilməsən də, pulunu verirsən, alırsan. Deputat Müşfiq Cəfərov da bu məsələni Milli Məclisdə qaldırmışdı. Əlbəttə ki, vəsiqələrin bu cür bazar prinsipləri ilə satılması kütləvi qəzalara səbəb olur. Hər il yol qəzalarında neçə insan həlak olur?!

Avtomobillərin texniki baxış proseduru da alver predmetinə çevirilib. Təsəvvür edin, 35 ilin avtomobili üçün 65 manat ödəməklə texniki baxış "həll edilir". İslahat dalğası bu sahədən yan keçməməlidir. Axı nə vaxtdakı Daxili İşlər Nazirliyi Baş Dövlət Yol Polis İdarəsi "Ramiz Zeynalova filankəslə qudadır, Rəşid Piriye filankəsin yaxın dostudur" prinsipi ilə idarə ediləcəkdir?!

Düşünürəm ki, nömrə satışı və sürücülük vəsiqəsinin verilməsi səlahiyyəti "ASAN Xidmət"ə verilməlidir... Bu gün baş verən biyabırçılıqlar yalnız və yalnız bu halda durdurula bilinər..."

Şahmar Mövsümov: "Açıq hava şəraitində toyların keçirilməsi müzakirə olunur"

"Açıq hava şəraitində toyların keçirilməsi müzakirə olunur".

Bunu APA-ya açıqlamasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi – Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının İqtisadi məsələlər və innovativ inkişaf siyasəti şöbəsinin müdiri Şahmar Mövsümov deyib.

Ş. Mövsümov bildirib ki, hazırda COVID-19 infeksiyası ilə bağlı Azərbaycanda vəziyyət stabildir: *"Ölkədə vəziyyət daha da yaxşılaşmaya doğru gedir. Bununla belə, ölkəmizdən fərqli olaraq, dünyada COVID-19-la bağlı vəziyyət ürəkəçən deyil. Bəzi ölkələrdə pandemiyanın ikinci, üçüncü dalğası başlayıb. Buna görə də müzakirələr ümumi vəziyyət nəzərə alınaraq aparılır".*

Prezidentin köməkçisi qeyd edib ki, açıq hava şəraitində müəyyən sayda insanın iştirakı ilə toy mərasimlərinin keçirilməsi ehtimalı var: *"Bununla bağlı da müzakirələr davam etdirilir".*

Ötən şənbə günü, 12 iyun tarixdə "Koroğlu" nəqliyyat-mübadilə mərkəzində özümü bir anlığa Avropa paytaxtlarında hiss etdim. Bizim polisin nə gözəl uniforması varmış. Polis formasında ucaboylu, şirindilli, dimdiyi günəşə doğru fokslanmış "furaşka"da polis əməkdaşı avtobusa daxil oldu. Həmişə polis görəndə özümü yan çevirirdim ki, onların köbud və biədəb ifadələrini eşitməyim, yan keçsin məndən. Amma bu dəfə polisin əlindəki maska diqqətimi cəlb etdi. Polis avtobusun salonuna daxil olaraq: Hörmətli vətəndaşlar, maska taxaq, mümkün qədər məsafə saxlayaq ki, bu bəlaya qarşı mübarizəmiz daha mükəmməl alınsın, özünüzdən və yaxınlarınızın - bütün cəmiyyətimizin sağlamlığını birlikdə qoruyaq, buyurun, kim maskanı unudubsa, götürsün! Beləcə,

sə narazıdırsa, onu çıxardın qarşısına, qoy canı çıxıb cavab versin, izah eləsin ki, biz sənin problemini həll etməyə çalışırıq. Ölkədə bütün oğruların, quldurların, rüşvətxorların və korrupsiya yolu ilə dövlət malını talayanların əvəzinə vətəndaşın qarşısına nədən polis çıxıb öz adını bədnam eləməlidir, bu dəstə ölkədə

da Azərbaycan hökumətinə şər atır, Bakıda qurdla quzu bir otlayır. Hətta, bizim bədbin proqnozlarımız doğrulsa da, bu bir prezident oldu, Azərbaycan polisi də, vətəndaşı da anladı ki, polis vətəndaşla necə davranmalıdır. İnanın ki, polisin elə ötən ilin yayındakı kimi bir güc olmasını normal sayır, axı necə olmalıdır, polis gəlib vətəndaşın başını tumarlamalıdır - deyənlər də az deyil. Belələrinin inandırmaq da çətindir, ay bədbəxt millət, əlbəttə, polis vətəndaşın başını sığallamalıdır. Çünki polis vətəndaşın keşikçisidi, qoruqçusudu, onun asayişini və hüquqlarını qorumaqdır. Polis vətəndaşın cibindən formalaşan dövlət büdcəsindən əməkhaqqı alıb, bu biri tərəfdə isə vətəndaşla vətəndaş kimi davranmamalıdır. Vətəndaşa faydalı olmaq

Mələk-polis

Bu həftə Bakıda "qurdla quzu birgə otlayır"

maska moda minəndən bəri polislərdən ilk normal jestin şahidi oldum. Salonu tərk edəndə isə polis nəfəri əllərini göyə açaraq belə dua etdi: Allah millətimizi və bəşəriyyəti bu bəladan qorusun! Amin, qardaş, amin - kor nə istər, iki göz, biri əyri, biri düz...

Düz bir il əvvəl polisin Yasamalda və digər rayonlarda etdiyi biabırçılıqları əks etdirən videoçarxlar hələ də ara-sıra gözə dəyməkdədir. Polis Azərbaycanda özünü padşahın darğası kimi aparır, ona görə də qaçaqaçdayıq - polis gəldi - qaç, prokuror gəldi - qaç, hakim gəldi - qaç, belə davam etsə, qaçış üzrə dünyanın bütün çempionatlarında çempion bizimkilərdən olacaq. Sonra da bir avropalı jurnalist bu barədə araşdırma apararaq, azərbaycanlıların nədən belə qaçağan olduğunun sirrini açıb özünə reyting və milyonlar qazanacaq.

Yuxarıda qeyd etdiyim kimi, həmişə mənə eybəcər görünən polis, bu gün gözümdə mələk kimi göründü, özü də o Əzrail deyil, xoşbəxtlik mələyinə bənzəyirdi. Harda iki nəfər birlikdə nəyəsə etiraz edirsə, nəyi qabartmaq istəyirsə, tələb irəli sürürsə, polis dərhal orda peyda olur, hər bir nəfəri dörd nəfər əl-ayaq götürüb basır maşına, necə deyərlər, dörd səhv bir düz yeyir. Axı niyə, nə üçün etiraz edənün üstünə polislə gedirsiniz - vətəndaş kime etiraz edirsə, kimdən

nə işə baxır? Çörək istəyəni də polis cavab verir, azadlıq istəyəni də... Özü də necə cavab, dəbilqə və dəyənlə... Yəni biz hələ də anqlamırıq ki, insanla danışmaq üçün dil - ünsiyyət vasitəsi var, bəlkə ondan istifadə etməyə çalışaq, şənbəgünkü polis kimi? Dəyənlə və çomaq naxır və sürü ilə "danışmaq" üçün ünsiyyət vasitəsidir, gəlin cəmiyyətimizi naxır və sürü, özümüzü isə çomaq sahibinin yerinə qoymayaq - insanlara istədiklərini verməyə çalışaq, bu çalışmanın əvəzində isə ailəmizə halal ruzi qazanaq. Cəmiyyətin üstünə zopa-dəyənlə gədənlerin heç olmasa birinin xoşbəxt sonluğunu gören varmı, əlbəttə, yox!

Artıq koronavirus pandemiyası canını tapşırmaqdadır, bəşəriyyət ona qalib gələ bildi, amma bizim polis yalnız indi belə şəraitdə cəmiyyətlə davranmaq qaydasını öyrənə bilib. Bəlkə də hələ bu da polisin vətəndaşla davranmaq qaydasını öyrəndiyinin təzahürü deyil, ola bilsin, iyunun 20-sindən sonra yenidən dəyənlər işə düşəcək, yenə polis pişik kimi marığa yatıb qaydaları pozan vətəndaş ovuna çıxacaq, bir həftədən sonra vəziyyətə şahidlik edəcəyik. Bəlkə özlərini UEFA kubokunun final mərhələsinə izləmək üçün Bakıya gəlmiş avropalılara göstərirlər - qoy gedib desinlər ki, ünlü-dürlü beynəlxalq təşkilatlar öz hesabatın

üçün hər şeyi eləməlidir, onun xidmətçisi olduğunu anlamalıdır. Yalnız o halda vətəndaş polisi öz köməkçisi, yardımçısı sayaraq ona güvənə bilər. Polisdən cinayətkar qorxar, bizdə isə əksinədir, yalnız cinayətkarlar polisdən qorxmur, qalan bütün vətəndaşlar üçün polis "personae non gratae"dır (*arzuolunmaz şəxslər*). Bu da bizim cəmiyyətin inkişaf göstəricilərindən biridir, hələ də polis bizi üçün feodal qamçıvuranıdır, cəza maşınıdır. Polis hələ də cəmiyyətin asayiş keşikçisinə çevrilməyib, hökumətin əl buyruqçusudur. Amma dəyişəcək, dünyanı heç bir iqtidar, hökumdar və padşah inkişafdan saxlaya bilməyib, biz də o mərhələyə çatacağıq, sadəcə gec-tezi var, Avropada bu 50 il əvvəl formalaşmış, bizdə də yəqin daha 50 il gözləməli olacağıq. Özü də bu prosesi yalnız zaman həll etmir, həm də cəmiyyətin istəyi gərəkdir.

Akif Nəsirli

Cüniçi Vada: "Ağdamda gördüklərim məni çox təsirləndirdi"

"Ağdamda gördüklərimdən və Ağdam sakinlərinin danışdıqları xəbərlərdən çox təsirləndim".

Bunu Yaponiyanın Azərbaycanlı səfiri Cüniçi Vada Azərbaycanda və Türkiyədə akreditə olunmuş xarici diplomatik korpusun nümayəndələrinin erməni işğalından azad edilmiş

Ağdam rayonuna səfəri ilə bağlı təəssüratlarını bölüşərkən deyib. Səfir belə səfər təşkil etdiyinə görə Azərbaycan rəhbərliyinə təşəkkür edib.

"İndi - müharibədən sonra Ağdam dinamik dəyişikliklər yaşayır və nəhəng yenidənqurma layihələri yeni-yeni başlayır. İnanıram ki, yaxın gələcəkdə Ağdam da Hiroşima kimi sülh və birgəyaşayış mərkəzinə çevriləcək", - diplomat bildirib.

Yaponiya şirkətlərinin Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş regionlarının infrastrukturunun bərpasında iştirak etməyə hazır olub-olmaması ilə bağlı sualı cavablandıraraq səfir vurğulayıb ki, yenidənqurma prosesində "yaşıl enerji" kimi bir çox texnologiya növlərinə ehtiyac duyulacaq və bu baxımdan Yaponiya şirkətlərinin prosesə töhfə verə biləcəyinə ümid edir.

Ermənistanı əlində saxlamağa kor-koranə cəhdlər Kremlin bölgədə mövqelərini itirir

Ermənistan tərəfindən 15 diversant əvəzində bütün Ağdam ərazisindəki minalanmış ərazilərin xəritəsinin verilməsi Azərbaycanın ilk növbədə diplomatik, daha sonra isə hərbi-siyasi uğurudur.

Bu barədə tanınmış rusiyalı tarixçi, hərbi ekspert Oleg Kuznetsov bildirib.

Onun sözlərinə görə, sövdələşmənin ermənilər tərəfindən ədalətli olduğu üzə çıxsə (mına xəritələri dəqiq olsa - red.), bu fakt Cənubi Qafqaz regionunun taleyi üçün böyük nəticələrə səbəb olacaq: "Birincisi, Paşinyan özü etiraf edib

ki, artıq Azərbaycan ordusunun strateji mövqeylərində olan rayonun mina sahələrinin xəritələrini təhvil verib. Bunlardan iki nəticə çıxır:

- Nikol və onun ətrafı revanş ideyasından son dərəcə uzaqdır;
- Minalanmış sahələrin xəritələri ermənilərin əlində çoxlu saydadır. İrəvan hər çətinə düşdükdə 1 işğal altından çıxmış Azərbaycan rayonunun ərazisindəki minalanmış ərazilərin xəritəsinin vermək niyyətindədir.

Əminəm ki, iyunun 20-dək Cəbrayıl və Füzulinin xəritələri də Bakıya verilməkdir.

İkincisi, rəsmi Bakının keçmiş Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin müharibədən sonrakı həlli üçün aktual məsələlərin həllinə yönəlmiş səylərinin çoxvektorlu olduğunu vurğulamaq lazımdır. Azərbaycan bu işdə təkə Kremlin deyil, həm də bütün digər xarici tərəfdaşları ilə işləyir ki, bu da xarici güc mərkəzlərini bu prosesə təsir etmək üçün onların öz aralarında rəqabət aparmağa məcbur edir.

İyunun 12-dən Rusiyanın Qarabağda münaqişədən sonrakı proseslərdə yeganə xarici qüvvə olmadığını anladıq. Bu Moskva üçün ciddi diplomatik məğlubiyyət deməkdir.

Üçüncüsü, rəsmi Bakı hər kəsə göstərdi ki, yalnız o, müharibədən sonrakı tənzimləmə kontekstində vəziyyətə tam olaraq nəzarət edir. Qalan bütün iştirakçılar öz ambisiyalarını kənara qoyaraq, Bakının geosiyasi məqsədlərinin təsiri altında hərəkət etməyə məcburdurlar.

Əminəm ki, Azərbaycan yaxın həftələrdə nəinki bu mina xəritələri məsələsini həll edəcək, həm də dövlət sərhədinin delimitasiyası və demarkasiyası, eksklavların öz yurisdiksiyasına qaytarılması, Ermənistan-dan keçməklə Naxçıvanla eksterritorial quru nəqliyyat əlaqəsinin açılması ilə bağlı bütün digər məsələləri də həll edəcəkdir.

Və nəhayət məni narahət edən son məqam: Cənubi Qafqazda forpost kimi Ermənistanı öz arxasında saxlamaq üçün kor-koranə cəhdlər edən Kreml yavaş-yavaş regionda mövqelərini itirməkdədir.

Çox heyf ki, bu gün Kreml öz sərhədlərində baş verən geosiyasi dəyişikliklərə tez və adekvat reaksiya vermək qabiliyyətini itirib. Açıq ki, Rusiya üçün gələcəkdə böyük problemlərə yol açma bilər", - deyər müsahibimiz qeyd edib.

Əli Məmmədov

Ağdamın minalanmış ərazilərinin xəritələrinin Azərbaycana verilməsi önəmli məsələdir: itkilərin qarşısını alır, vaxta qənaətə, xərclərin azaldılmasına, insanların doğma yurdlarına tez qayıtmasına yol açır, Ermənistanı ifşa edir. Bu nəticənin ortaya çıxmasına yol açan səbəbləri qavramağa çalışaq. ABŞ-da prezident seçkiləri oldu, Tramp getdi, Bayden gəldi. O, Trampın xarici siyasət istiqamətindən imtina etdi, Amerikanın ənənəvi xarici siyasət anlayışına qayıdacağını bildirdi, Rusiya və Çinin əsas rəqib olduğunu söylədi, NATO-nu gücləndirəcəyini, Avropa ilə əlaqələri artıracağını, müttəfiqlərin sayını çoxaldacağını açıqladı... Nəticədə, Amerikanın Rusiyaya münasibəti çərçivəsində Qafqaz siyasəti də dəyişdi, Rusiyanı rəqib kimi görməyən, Putinə heyranlıq duyan, buna bağlı

ABŞ-ın dövlət təmsilçiləri Rusiya, Türkiyə, Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan rəhbərləri ilə sıx təmas halındadırlar. Baydenlə Putinin görüşünün önəmli məsələlərindən biri də Qafqaz, özəlliklə də Ermənistanıdır. ABŞ-ın rəsmi təmsilçisi üç Qafqaz dövlətinə rəsmi səfər etdi, görüşlər keçirdi, açıqlamalar verdi. Bunlar bizim bildiyimiz məsələlərdir, təbii ki, gizli olan məsələlər də var.

ABŞ-ın ünsiyyətdə olduğu bu dövlətlərin hər birinə mesajları var:

- **RUSİYAYA MESAJ** – ABŞ Qafqaza gəlmişdir, bu bölgənin ağası təkə Rusiya dey-

panın Qafqazda müttəfiqidir, onlar Gürcüstanın güclənməsini, NATO-ya daxil edilməsini, Qafqaz dövlətlərinə örnək olmasını istəyirlər;

- **Azərbaycan hakimiyyətinə deyirlər ki, Rusiyaya sıx bağlı olduğunuzu bilirik, Rusiyadan asılı olan Azərbaycanın azad inkişaf imkanı yoxdur, səni təklif etdiyimiz yeni planı qəbul etməyə çağırırıq, Ermənistanı Rusiyanın mövqeyini gücləndirəcək addımlar atma;**

- **Ermənistanı deyirlər ki, Gürcüstanın yolu ilə get, seçkidə ABŞ və Avropanın xəttini təmsil edən namizədi dəstəklə;**

- **Üç Qafqaz dövlətinə deyirlər ki, əməkdaşlıq edin, siyasi, iqtisadi, diplomatik əlaqələr qurun, bir-birinizlə vasitəçilər olmadan danışın ki, Rusiyanın bölgədəki mövqeləri zəifləsin, sizin müstəqil və azad ölkə kimi yaşamaq imkanınız artsın;**

Toplasaq, deyə bilərik ki, Ağdamın minalanmış ərazilərinin xəritələrinin Azərbaycana veril-

MİNALANMIŞ ƏRAZİLƏRİN XƏRİTƏLƏRİ AZƏRBAYCANA NİYƏ VERİLDİ?

olaraq da Qafqazı unudan Trampın yerinə Rusiyanı sıradan çıxaracağını söyləyən, Putini qatil adlandıran, Qafqazda Amerikanın ciddi maraqları olduğunu iddia edən, bunu xarici siyasət anlayışının bəndlərindən biri sayan Bayden gəldi...

Ermənistanı növbədən-kənar seçki elan olunandan sonra Amerikanın Qafqaz siyasətində fəaliyyəti artdı. Səbəb budur ki, ABŞ Paşinyanın məğlub olmasını istəmir, Gürcüstanda və Ermənistanı hakimiyyətin xalqın iradəsi ilə formalaşmasının Rusiyanın Qafqazdakı mövqelərini ciddi biçimə zəiflədəcəyini bilir. Onu da dəqiq bilir ki, Rusiya bütün gücü ilə Paşinyanı devirməyə çalışır, Gürcüstandan sonra Ermənistanı ikinci cəbhənin açılmasını istəmir. Azərbaycanın da bu sıraya qoşula biləcəyini, nəticədə, Rusiyanın Qafqaz və Yaxın Şərq siyasətinin çökəcəyini anlayır. Paşinyana olan fərqli münasibət ABŞ və Rusiyanın mənafehlərinin fərqliliyindən irəli gəlir. ABŞ-ın Ermənistanı seçki dövründə Qafqaz siyasətində fəallıq göstərməsinin bu əlamətləri var:

il, ey Rusiya, Ermənistanı seçkilərə müdaxilə etmə, Paşinyanı devirməyə çalışma;

- **AZƏRBAYCANA MESAJ** – Putinin planını qəbul edib Ermənistanı Rusiyanın təmsilçisi olan Koçaryanın mövqelərini gücləndirəcək addımlar atma;

- **GÜRCÜSTANA MESAJ** – ABŞ Gürcüstanın NATO-ya qoşulmasını dəstəkləyir, bu ölkəni Qafqazda əsas tərəfdaş sayır, Ermənistanın da Gürcüstan kimi olmasını istəyir;

- **ERMƏNİSTANA MESAJ** – ABŞ Paşinyanın devrilməsinə qarşıdır, Ermənistanın Avropa və Amerika yönümlü siyasətini davam etdirməsini istəyir;

- **TÜRKİYƏYƏ MESAJ** – Paşinyanın hakimiyyətinin davam etməsi Türkiyənin də, Amerikanın da xeyrinədir;

Ağdamın minalanmış ərazilərinin xəritələrinin Azərbaycana verilməsi, erməni terrorçularının geri qaytarılması Ermənistanı seçkilərlə, ABŞ-ın Qafqazdakı mənafehləri ilə sıx bağlıdır. Önəmli məsələlərdən biri də odur ki, ABŞ və Avropa bu məsələni Gürcüstanı önə çıxararaq həll etdi. Bunun da səbəbləri var:

- **Gürcüstan ABŞ və Avro-**

panın erməni terrorçularının Ermənistanı qaytarılması ABŞ-ın yeni Qafqaz siyasətinin nəticəsidir, Paşinyanı gücləndirir, Rusiyanın Qafqazdakı mövqelərini zəiflədir. Bu məsələ Rusiyanın seçki dövründə minalanmış ərazilərin xəritələrinin Azərbaycana qaytarılması üçün niyə ciddi addımlar atmadığının səbəblərini də açıqlayır: a) *Azərbaycan və Ermənistanın birbaşa ünsiyyəti Rusiyanın mənafehinə uyğun deyil;* b) *Rusiya xəritələrin qaytarılmasını alver məsələsinə çevirib, Azərbaycandan bir şey almama, bir şey verməz;* c) *Bu dövrəndə xəritələrin qaytarılması Ermənistanı Rusiyanın mənafehlərini təmsil edən Koçaryanın mövqeyini zəiflədər.*

Siracəddin Hacı

Sentyabrın 27-də Ermənistanın növbəti hərbi tərribatı, bütün cəbhəboyu ağır artilleriyadan istifadə etməklə hücum keçməsi və birbaşa mülki əhalini hədəfə alması nəticəsində Azərbaycan ordusu vətən uğrunda ölüm-dirim savaşına qalxdı. Ordumuz bütün dünyanın suveren Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi kimi tanıdığı Dağlıq Qarabağı və ətraf rayonları düşmən işğalından azad etmək üçün Vətən müharibəsinə başladı. Elə ilk gündən düşmənin ön müdafiə xəttinin yarılması, qısa zamanda bir neçə kənd və strateji əhəmiyyətli yüksəkliklərin işğaldan azad edilməsi xalqımızın qələbə ovqatını daha da artırdı. Bütün xalq öz rəhbəri ətrafında bir yumruq kimi sıx birləşdi. Minlərlə igid oğullarımız mənfur düşmənlə vuruşmaq üçün hərbi səfərbərlik şöbələrinə axışdı. Hər kəs bacardığı qədər orduya maddi və mənəvi dəstək göstərdi. Qələbəyə doğru inamla irəliləyən qorxmaz, cəsur əsgərlərimiz düşmənin işğal olunmuş torpaqlarımızdakı hərbi hissələrini, istehkamlarını, ön xətt mövqelərini, döyüş texnikalarını və infrastrukturunu, canlı qüvvəsini, cəbhənin dərinliyindəki atəş nöqtələrini, bazalarını darmadağın etdi, kəndlərimizi, strateji yüksəklikləri sürətlə tutdu. Müzəffər ordumuz 44 gün ərzində döyüş meydanında gücünü göstərdi və qəhrəmanlıqla savaşa qələbə qazandı. Ali Baş Komandanın qətiyyətli mövqeyi, Azərbaycan əsgərinin rəşadəti, şücaəti, xalqımızın birliyi, həmrəyliyi nəticəsində düşmənin müqaviməti qırıldı və 10 noyabr şanlı tariximizə Zəfər günü kimi yazıldı.

Türkiyə ilk günlərdən Azərbaycanın haqq işinə dəstək verdi. Türkiyə Prezidenti müharibənin başladığı gün açıqlamalar verdi ki, Azərbaycan yalnız deyil, Türkiyə Azərbaycanın yanındadır. Bu, bir çoxları üçün mesaj oldu ki, kənar da durun, müdaxilə etməyin, Azərbaycana mane olmayın! Türkiyənin müdafiə naziri, xarici işlər naziri, digər yüksək vəzifəli rəsmilər bir-mənəli olaraq Azərbaycana dəstək verdilər. Bu, Azərbaycana çox böyük siyasi və mənəvi dəstək oldu. Türkiyə dünya miqyasında güc mərkəzi kimi, bütün bölgələrdə, o cümlədən, bölgəmizdə çox müsbət rol oynayır. O cümlədən, bu gün Rusiya-Türkiyə Monitoring Mərkəzi bölgədə təhlükəsizliyə nəzarət edir. Monitoring Mərkəzinin fəaliyyəti noyabrın 10-da imzalanmış Bəyanatda öz əksini tapıb. Azərbaycan öz vəsəiti hesabına bu monitoring mərkəzini Ağdam rayonunun Mər-

zıl kəndinin yaxınlığında yaratdı. Mərkəzin əsas məqsədi post-müharibə dövründə nəzarət etmək, pilotsuz uçuş aparatlarından da istifadə edərək monitoring aparmaqdır ki, münəfiqə zonasında hər hansı bir qarşıdurma baş verməsin. Türkiyə-Rusiya Birgə Monitoring Mərkəzinin fəaliyyətə başlaması çox önəmli addımdır. Bu, bölgəmizin sabitliyini qorumaq üçün nühüm amildir.

Keçən il 10 noyabr tarixli Bəyanatın bir bəndi Ermənistan ərazisində Azərbaycanın onun Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birləşdirən, həmçinin Azərbaycanı Türkiyə ilə və eyni zamanda, Rusiyayı Türkiyə ilə birləşdirən dəhliz açılması barədə idi. Belə ki, Regionun gələcək inkişafı, integrasiya layihələrinin icrası ilə bağlı fikir ayrılığı yoxdur. Postmüharibə dövrü əməkdaşlıq, qarşılıqlı ticarət, kommunikasiyaların açılması, yeni nəqliyyat dəhlizlərinin yaradılması üçün çox nadir imkan-

mənada Avrasiya məkanında yeni əməkdaşlıq formatlarını yaratdı. İkinci Qarabağ müharibəsinin nəticələri də bölgə üçün yeni reallıqlar ortaya çıxardı. Qurultayda qəbul edilən önəmli qərarlardan biri də 6

Azərbaycanın siyasi sisteminin milli məsələlərdə həmrəy olduğunu göstərdi. Dövlət başçısı qurultayda bu məsələyə toxunaraq bildirdi: UBiz yeni dövrdə siyasi dialoqu daha da dərinləşdirməliyik. Bu

də açdığı yeni səhifə məzmunlu məlumatların şagirdlərə çatdırılması bu baxımdan olduqca faydalı və zəruri tədbirlərdəndir. Həmçinin, Qarabağ və işğaldan azad olmuş digər bölgələrin tarixi və coğrafiyası, flora və faunası, mədəni abidələri, dini ibadətqahları, adət-ənənələri, şifahi xalq yaradıcılığı, tanınmış şəxsiyyətləri və s. barədə məlumatların dərslərə integrasiyası, müxtəlif layihə və tədbirlərin təşkili görülməli işlər sırasındadır.

Şagirdlərin ordu sıralarında xidmət mənəvi-psixoloji cəhətdən hazırlanmasını təmin etmək məqsədi ilə ərazidəki hərbi hissələrlə əlaqələrin möhkəmləndirilməsi, əsgər və zabitlərlə görüşlərin təşkili dərslərdən fəaliyyətin əsas istiqamətlərindən birini təşkil edir. Qeyd edim ki, tarixi qələbəmizdə iştirak etmək, düşməne qan uddurmaq Milli Qəhrəman Kazım Məmmədov adına Böyük Mərcanlı kənd tam orta məktəbinin məzunla-

Azərbaycan xalqı öz lideri ətrafında sıx birləşib

lar yaradır. Ermənistan Azərbaycan və Türkiyə ilə əməkdaşlıq etməzsə, vəziyyəti daha da çətinləşəcək. Çünki Ermənistanın bərpa üçün sadəcə resursları mövcud deyil.

Müharibədən sonra xalqımızın həyatında mühüm siyasi hadisə baş verdi. Ölkənin ən böyük partiyasının qurultayı reallaşdı. Yeni Azərbaycan Partiyasının VII qurultayının keçirilməsinin əsas səbəbi isə Azərbaycanda və regionda yaranmış yeni reallıqlar, qazanılan zəfər öncəsi milli birliyin təmin olunması, ölkədəki dialoq mühitinin formalaşması, siyasətdə yeni tərəqqi məzmunlu mühitin yaranması idi.

Azərbaycan Prezidenti, Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri İlham Əliyev partiyanın VII qurultayının keçirilməsinin zərurətini doğuran səbəblərdən ətraflı danışdı. Dövlətimizin başçısı bildirdi ki, yeni bir vəziyyət yaranıb, bu vəziyyəti biz yaratmışıq. Biz reallıqları yaranan ölkəyik. Bundan əvvəlki dövrlərdə də bizim təşəbbüslərimizlə reallaşan bir çox layihələr bölgəyə yenilik gətirdi, əməkdaşlığın yeni formatlarını şərtləndirdi. Bizim uğurlu enerji siyasətimiz, nəqliyyat siyasətimiz nəinki enerji və nəqliyyat dəhlizlərinin yaranmasına gətirib çıxardı, eyni zamanda, bölgədə və geniş

siyasi partiyanın öz müraciətləri əsasında Yeni Azərbaycan Partiyasına qoşulması ilə bağlı oldu. Bu, ölkəmizdə dialoq mühitinin dərinləşməsinə və demokratik ənənələrin şaxələnməsinə xidmət edəcək. Bu partiyaların Yeni Azərbaycan Partiyasına qoşulmaq istəyi YAP-ın, sözün əsl mənasında, xalq partiyası olduğunu bir daha sübut edir. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən islahatlar, Azərbaycanın gücünün, qüdrətinin artması, xüsusilə də 44 günlük Vətən müharibəsi nəticəsində torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi, ərazi bütövlüyümüzün bərpası Azərbaycanın dünyada nüfuzunu daha da yüksəltdi, mövqelərini möhkəmləndirdi. Təbii ki, bütün bunlar Azərbaycanın bütün vətəndaşları kimi, siyasi partiyalar tərəfindən də dəstəklənir. Siyasi partiyaların əksəriyyəti Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi siyasəti qətiyyətlə dəstəkləyərək ölkəmizdə milli birliyin və həmrəyliyin təmin olunmasında mühüm rol oynadı. Belə ki, Vətən müharibəsində 50 siyasi partiya Prezident İlham Əliyevi dəstəklədiyini bəyan etdi, eyni zamanda, müxtəlif regional və beynəlxalq təşkilatlara müraciətlər göndərdi və beləliklə,

prosesə müharibədən əvvəl start verildi və hesab edirik ki, qısa müddət ərzində yaxşı nəticələr əldə olundu. Demək olar ki, bütün partiyalar, - əgər biz özünü siyasi qurum adlandıran antimilliy şüarı istisna etsək, bütün siyasi qüvvələr dialoqa meyil göstərmişlər, bizim təşəbbüsümüzü alqışlamışlar və artıq bu dialoq baş tutub. Bunu mən tam əminliklə deyə bilərəm."

Azərbaycan xalqının tarixi qələbəsinin tədrisdə əks etdirilməsi və şagirdlərin milli-mənəvi ruhda yetişməsi zərurəti biz pedaqoqların üzərinə çox mühüm vəzifələr qoyur. Bu baxımdan, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin Vətən müharibəsi dövründə Azərbaycan dövlətini Şanlı Qələbəyə aparan daxili və xarici siyasəti barədə şagirdlərə ətraflı məlumatların verilməsi zəruri və vacibdir. Belə ki, videokonfrans videomühazirə dərslərinin, "Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin Vətən müharibəsi dövründə Azərbaycan dövlətini Şanlı Qələbəyə aparan daxili və xarici siyasəti" mövzusunda onlayn dərslərin, UAzərbaycan Ordusunun Vətən müharibəsində zəfər yürüşü və dünya herb tarixin-

rinə da nəşib olub. Onlardan Ağazadə Fərid Fərman oğlu, Nəbiyev Ələddin Asif oğlunun döyüş yolu və cəbhədəki qəhrəmanlıqları barədə şagirdlərimiz məlumatlandırılıb. UVətənin qəhrəman oğulları mövzusunda şagird təqdimatlarının təşkili və videoçarxların hazırlanması da nəzərdə tutulur və həyata keçirilir. O cümlədən, Vətən müharibəsi şəhidlərinin anım günlərinin keçirilməsi, onların həyat və mübarizə yolunu əks etdirən videobülətlərin hazırlanması və digər məsələlərin reallaşdırılması əsas vəzifələr olaraq müəyyənləşdirilib.

Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət etsin, qazilərimizə şəfa versin, böyük zəfərimizi dəimi etsin, amin!

Nuriyyə Ağayeva

Cəbrayıl Rayon Milli Qəhrəman Kazım Məmmədov adına Böyük Mərcanlı Kənd Tam Orta Məktəbinin direktoru

"Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası arasında müttəfiqlik münasibətləri haqqında Şuşa Bəyannaməsi"nin tam mətni

Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikası, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Azərbaycanın və bütövlükdə Türk dünyasının qədim mədəniyyət beşiyi olan Şuşa şəhərində görüşünün tarixi əhəmiyyətini vurğulayaraq;

İki dost və qardaş ölkə arasında imzalanmış bütün beynəlxalq sənədlərə, bununla əlaqədar 13 oktyabr 1921-ci il tarixli Qars müqaviləsinə sadıq olduqlarını bir daha təsdiq edərək;

9 fevral 1994-cü il tarixində imzalanmış "Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikası arasında dostluq və hərtərəfli əməkdaşlığın inkişafı barədə Müqavilə"ni və "Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikası arasında strateji tərəfdaşlıq və qarşılıqlı yardım haqqında Protokol"u, eləcə də 16 avqust 2010-cu il tarixində imzalanmış "Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikası arasında strateji tərəfdaşlıq və qarşılıqlı yardım haqqında Müqavilə"ni rəhbər tutaraq;

İki ölkə və onun xalqları arasındakı dostluq və qardaşlıqdan çıxış edərək Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikası arasındakı münasibətlərin keyfiyyətə yeni, müttəfiqlik səviyyəsinə qaldırılmasının iki ölkə və onların xalqlarının marağı və mənafələrinə xidmət etdiyini vurğulayaraq;

Ümumi maraqların qorunmasında hər iki ölkənin siyasi, iqtisadi, müdafiə, mədəni, humanitar, səhiyyə, təhsil, sosial, gənclər və idman sahələrindəki imkan və potensiallarının birləşdirilməsinin mühüm əhəmiyyətini dərk edərək;

Beynəlxalq hüququn prinsip və normalarına, o cümlədən də Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsinə uyğun olaraq global və regional sülh, sabitlik və təhlükəsizliyin təmin edilməsində birgə səylərin davam etdirilməsinin vacibliyini vurğulayaraq;

Müştərək marağı kəsb edən regional və beynəlxalq strateji məsələlərdə fəaliyyətlərin qarşılıqlı şəkildə əlaqələndirilməsinin zəruriliyini ifadə edərək;

Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikasının müstəqilliyi, suverenliyi, ərazi bütövlüyü, beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinin toxunulmazlığı kimi milli maraqlara söykənən məsələlərdə ikitərəfli və çoxtərəfli formatlarda həmrəylik və qarşılıqlı yardım prinsiplərindən çı-

xış edərək;

Türk dünyasının davamlı inkişafına yönəlməmiş qarşılıqlı fəaliyyətlərin regional və beynəlxalq müstəvilərdə irəli aparılmasında səyləri birləşdirərək;

Türkiyə Cümhuriyyətinin qurucusu Mustafa Kamal Atatürkün və Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin müdrikəsinə söylədikləri "Azərbaycanın sevinci bizim sevincimiz, kədəri bizim kədərimizdir" və "Bir millət, iki dövlət" ifadələrinin xalqlarımızın milli-mənəvi sərvəti kimi dəyərləndirildiyini xüsusi vurğulayaraq;

Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikası arasındakı ikitərəfli münasibətlərin daha da genişləndirilməsi və dərinləşdirilməsi perspektivlərini hərtərəfli nəzərdən keçirərək, bəyan edirlər:

Tərəflər iki dost və qardaş ölkə arasında strateji səviyyədə inkişaf edən münasibətlərin durumundan məmnunluq ifadə edərək siyasi dialoqun bütün səviyyələrdə davam et-

yüksək qiymətləndirir. Tərəflər Qafqaz regionunda sabitliyin və təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsi, bütün iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin bərpası, eləcə də region dövlətləri arasında münasibətlərin normallaşdırılması və uzunmüddətli sülhün təmin

xili işlərinə qarışmamaq prinsiplərini rəhbər tutaraq müttəfiqlik münasibətlərinin qurulmasının siyasi və hüquqi mexanizmlərini müəyyən edirlər.

Tərəflər xarici siyasət sahəsində əlaqələndirmənin və müntəzəm ikitərəfli siyasi məsləhətləşmələrin həyata keçirilməsinin vacibliyini qeyd edirlər və bu istiqamətdə Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası arasın-

lər.

Tərəflərdən hər hansı birinin fikrincə, onun müstəqilliyinə, suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə, beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinin toxunulmazlığına və ya təhlükəsizliyinə qarşı üçüncü dövlət və ya dövlətlər tərəfindən təhdid və ya təcavüz edildiyi təqdirdə, Tərəflər birgə məsləhətləşmələr aparacaq və bu təhdid və ya təcavüzün

Şuşa qalası türkün sipərinə çevrildi

dirilməsinin və qarşılıqlı yüksək səviyyəli səfərlərin əhəmiyyətini qeyd edirlər.

Tərəflər fəxarət hissi ilə bildirirlər ki, Azərbaycan 44 günlük Vətən müharibəsi ərzində qələbə qazanaraq Ermənistanın 30 ildən bəri davam edən təcavüzkar siyasətinə son qoydu, torpaqlarını işğaldan azad etdi, tarixi ədalətin zəfər çalmasını və beynəlxalq hüququn bərpa olunmasını təmin etdi.

Azərbaycan Ermənistanın 30 illik təcavüzünə son qoyulmasında, işğal olunmuş torpaqların azad olunmasında, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsində Türkiyə Respublikasının mənəvi-siyasi dəstəyini

edilməsi istiqamətində səylərini davam etdirəcəklər. Bu kontekstdə Azərbaycan Respublikasının Naxçıvan Muxtar Respublikasının xüsusi coğrafi vəziyyəti nəzərə alınacaqdır.

Tərəflər Türkiyənin Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində Türkiyə-Rusiya Birgə Mərkəzinin fəaliyyətinə verdiyi töhfənin regiondakı sülhün, sabitliyin və rifahın təmin edilməsində mühüm rol oynadığını vurğulayırlar.

Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikası müstəqillik, suverenlik, ərazi bütövlüyü, beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərin toxunulmazlığı, dövlətlərin da-

da Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurası çərçivəsində fəaliyyətlərin əhəmiyyətini vurğulayırlar.

Tərəflər öz milli marağı və mənafələrini müdafiə və təmin etməyə yönəlməmiş müstəqil xarici siyasət həyata keçirirlər. Tərəflər regional və beynəlxalq miqyasda sabitlik və rifah vasitəsilə sülh, dostluq və mehriban qonşuluğa əsaslanan beynəlxalq münasibətlərin inkişaf etdirilməsi, eləcə də münaqişələrin və regional və global təhlükəsizlik və sabitlik məsələlərinin həlli istiqamətində birgə səylər göstərirlər.

Tərəflər aktual xarakter kəsb edən, qarşılıqlı marağı doğuran beynəlxalq məsələlər üzrə həmrəylik və qarşılıqlı dəstək nümayiş etdirərək yaxın və ya üst-üstə düşən mövqedən çıxış etməklə ikitərəfli əməkdaşlığı dərinləşdirəcəklər və Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, ATƏT, Avropa Şurası, Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı daxil olmaqla beynəlxalq və regional təşkilatlar çərçivəsində bir-birinə qarşılıqlı dəstək göstərəcəklər.

aradan qaldırılması məqsədilə BMT Nizamnaməsinin məqsəd və prinsiplərinə müvafiq təşəbbüs həyata keçirəcək, bir-birinə BMT Nizamnaməsinə uyğun zəruri yardım göstərəcəklər. Bu yardımın həcmi və forması təxirə salınmadan keçirilən müzakirələr yolu ilə müəyyən ediləcək birgə tədbirlər görülməsi üçün müdafiə ehtiyaclarının ödənilməsinə qərar veriləcək və Silahlı Qüvvələrin güc və idarəetmə strukturlarının əlaqələndirilmiş fəaliyyəti təşkil olunacaqdır.

Tərəflərin Təhlükəsizlik Şuralarının milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə müntəzəm olaraq birgə iclasları keçiriləcəkdir və bu icaslarda milli mənafə, Tərəflərin maraqlarına toxunan regional və beynəlxalq təhlükəsizlik məsələlərinin müzakirəsi həyata keçiriləcəkdir.

Tərəflər iki qardaş ölkənin silahlı qüvvələrinin müasir tələblərə uyğun olaraq yenidən formalaşdırılması və modernləşdirilməsi istiqamətində birgə səylər göstərməyə davam edəcəklər.

(ardı səh.13-də)

(Əvvəlki səh.12-də)

Tərəflər minalanmış ərazilərin təmizlənməsi əsas götürülməklə Ermənistan işğalından azad edilmiş rayonlarda həyatın normalaşdırılması istiqamətində fəaliyyətləri dəstəkləyəcəklər.

Tərəflər müdafiə qabiliyyətlərinin və hərbi təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsinə yönələn şəxsi heyət mübadiləsini, birgə təhsil və təlimlərin keçirilməsini, iki ölkənin silahlı qüvvələrinin birlikdə fəaliyyət qabiliyyətinin artırılmasını, müasir texnologiyalara əsaslanan silah və sursatların idarə olunmasında sıx əməkdaşlığı və bu məqsədlə səlahiyyətli struktur və qurumların əlaqəli fəaliyyətinin təmin edilməsini təşviq edəcəklər. Azərbaycan və Türkiyə digər dost dövlətlərin orduları ilə birlikdə hərbi təlimlərin keçirilməsini dəstəkləyəcəklər.

Tərəflər milli və beynəlxalq öhdəliklərini nəzərə almaqla dəniz, hava və kosmos sahələrində qarşılıqlı texnologiya mübadiləsini həyata keçirərək müştərək qabiliyyətlərin inkişaf etdirilməsi məqsədilə birgə layihələrin yerinə yetirilməsini təşviq edəcək və qarşılıqlı müdafiə sənayesi texnologiyalarının inkişaf etdirilməsinə müsbət töhfə verəcəklər, sahib olduqları silah və sursatla təchiz edəcək, onların istehsal texnologiyalarını qarşılıqlı şəkildə təşviq edəcək və hazırda onların ölkələrində mövcud olmayan istehsal sahələrinin yaradılmasını, birgə tədqiqat və istehsalat işlərinin həyata keçirilməsini, iki ölkənin müdafiə sənayesi qurumlarının texnologiyalar, hərbi təyinatlı məhsullar və xidmətlər sahəsində daxili və beynəlxalq bazarlarda əməkdaşlıq etməsini dəstəkləyəcəklər.

Tərəflər bildirirlər ki, iki dövlət arasında inkişaf etdirilən və onların milli maraqlarına cavab verən hərbi-siyasi əməkdaşlıq üçüncü dövlətlərə qarşı yönəlməmişdir.

Tərəflər kiber təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsinin vacibliyini vurğulayırlar və bu sahədə birgə elmi tədqiqat işləri, müəxəssis hazırlığı həyata keçirəcək, qarşılıqlı texniki əməkdaşlığı təşviq edəcəklər.

Tərəflər ticarət-iqtisadi münasibətlərdə milli iqtisadiyyatlarının və ixracın şaxələndirilməsi, eləcə də perspektiv sahələrdə birgə istehsalın qurulması, investisiya əməkdaşlığının qarşılıqlı faydalı inkişafı üçün daha əlverişli şəraitin inkişaf etdirilməsi istiqamətində səylərini artırıcaqlar. Bu xüsusda Azərbaycan və Türkiyə malların sərbəst hərəkətinin təşkili mexanizmlərinin yaradılması istiqamətində tədbirlər görəcəklər.

Tərəflər regionun və Avropanın enerji təhlükəsizliyinə töhfə verən, təbii qaz mənbə və marşrut saxələndirilməsini təmin edən strateji Cənub Qaz Dəhlizinin həyata keçirilməsində Türkiyə və Azərbaycanın qa-

Şuşa qalası türkün sipərinə çevrildi

baqcıl rolunu vurğulayırlar. Tərəflər Cənub Qaz Dəhlizinin səmərəli şəkildə istifadə olunmasına və daha da inkişaf etdirilməsinə yönəlmiş səyləri əlaqə-

nəqliyyat-kommunikasiya əlaqələrinin intensivləşməsinə mühüm töhfə verəcəyini qeyd edirlər.

Tərəflər Türkiyə ilə Azər-

bütün forma və təzahürlərini pisləyir və Türkiyə Respublikasının terrorçuluğa qarşı apardığı mübarizəni qətiyyətlə dəstəkləyir.

ləndirilmiş şəkildə davam etdirəcəklər. Tərəflər, həmçinin global enerji sektorundakı prosesləri nəzərə alaraq regionun enerji təchizatı təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi üçün elektrik sahəsində də regional əmək-

baycan arasında əlaqələrin mövcud səviyyəsinin ümumi regional və beynəlxalq sülh və rifaha töhfə verdiyini, əlaqələrin sadəcə iki ölkəyə deyil, eyni zamanda, regiona sülh və rifah gətirərək başda region ölkələri

Tərəflər müxtəlif ölkələrdə yaşayan Azərbaycan və türk diasporları arasında əməkdaşlığın daha sıx inkişaf etdirilməsi, onların məruz qaldıqları ümumi problemlər qarşısında birlikdə addımlar atılması və ar-

Ter-Petrosyan: "Hər şey bitdi, dünya Qarabağı Azərbaycan ərazisi hesab edir"

Ermənistanın birinci prezidenti Levon Ter-Petrosyan bildirib ki, dünya ölkələri Qarabağı Azərbaycan ərazisi hesab edir.

Sabiq dövlət başçısı bu barədə Ermənistanın İctimai Televiziya-sının efirində deyib.

"Bu məsələdə Ermənistanın müttəfiqi yoxdur və heç vaxt olmayıb. İndi vəziyyət daha da çətinləşir. Bizim heç nəyimiz yoxdur, Ermənistanın həlledici səsi yoxdur", - deyərək Levon Ter-Petrosyan vurğulayıb. O, ikinci prezident Robert Koçaryanın yeni müharibə bəyanatını təhlükəli hesab edir. "Bu, problemlərə gətirib çıxara bilər. İndi orada Azərbaycan qoşunları var, bu, yalnız müharibə halında mümkündür. Yəni Robert Koçaryan yeni müharibə vədini verir. Bütün dünya Qarabağı Azərbaycanın hissəsi hesab edir. O, yalnız ərazisini bərpa etdi, heç kim Azərbaycanı ittiham etmədi. Bu dünyanın qanunu belədir. Bizi Dağlıq Qarabağın Azərbaycanın hissəsi olması ilə razılaşmağa məcbur edəcəklər. Artıq heç nə bizdən asılı deyil, hər şey bitdi", - Levon Ter-Petrosyan qeyd edib.

daşlığa töhfə verəcək səylərini artırılaraq davam etdirilməsi üzrə niyyətlərini ifadə edirlər.

Tərəflər iki ölkənin ərazisindən keçən Şərq-Qərb/Orta beynəlxalq nəqliyyat dəhlizinin rəqabət qabiliyyətinin artırılması məqsədilə qarşılıqlı əməkdaşlığı möhkəmləndirəcəklər. Azərbaycan və Türkiyə intellektual nəqliyyat sistemləri texnologiyalarından istifadə etməklə beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin Azərbaycan-Türkiyə hissələrində tranzit-nəqliyyat potensialını daha da inkişaf etdirəcəklər.

Tərəflər Azərbaycan və Türkiyəni birləşdirən Azərbaycan Respublikasının qərb rayonları ilə Azərbaycan Respublikasının Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında dəhlizin (Zəngəzur dəhlizi) açılmasının və həmin dəhlizin davamı kimi Naxçıvan-Qars dəmir yolunun tikintisinin iki ölkə arasında

olmaqla beynəlxalq birliyin sabitlik, sülh və maraqlarına xidmət edəcəyini vurğulayırlar.

Tərəflər regional və beynəlxalq sabitliyə və təhlükəsizliyə mənfi təsir edən müxtəlif təhdid və çağırışlara, xüsusilə terrorçuluğa, onun bütün forma və təzahürlərinə, maliyyələşdirilməsinə, həmçinin kütləvi qırğın silahlarının yayılmasına, mütəşəkkil cinayətkarlığa, çirkli pulların yuyulmasına, narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinə, insan alverinə, qanunsuz miqrasiyaya qarşı mübarizə sahəsində birgə səylərini və əməkdaşlıqlarını genişləndirəcək və dərinləşdirəcəklər.

Azərbaycan Respublikası Türkiyə Respublikasının suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə, sərhədlərinin toxunulmazlığına, sabitliyinə və təhlükəsizliyinə qarşı yönəlmiş bütün fəaliyyətləri, o cümlədən terrorçuluğun

dıcıl həmrəylik göstərilməsi məqsədilə səylərini birləşdirəcəklər.

Tərəflər ölkələrinin təqdim edilməsi və milli mənafeələrinin qorunmasına dair tarixi həqiqətləri dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında diasporal fəaliyyətin əlaqələndirilməsini və qarşılıqlı dəstəyi təşviq edəcəklər.

Tərəflər Ermənistanın Türkiyəyə qarşı əsassız iddialarının, tarixin təhrif olunması və tarixi faktların təhrif olunmaqla siyasiləşdirilməsi cəhdlərinin regionda sülhə və sabitliyə ziyan vurduğunu vurğulayaraq bu kontekstdə 1915-ci il hadisələri ilə bağlı olaraq öz arxivlərini açan Türkiyənin Ermənistandakı və digər ölkələrdəki arxivlərin açılması və bu mövzuda tarixçilər tərəfindən araşdırmaların aparılmasına yönəlmiş səylərini qətiyyətlə dəstəkləyirlər.

Tərəflər 10 dekabr 2020-ci

il tarixində imzalanmış "Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası arasında media sahəsində strateji əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu"na uyğun olaraq Azərbaycan-Türkiyə Media Platformasının imkanları nəzərə alınmaqla, iki ölkənin aidiyyəti qurumları arasında informasiya, kommunikasiya və ictimai diplomatiya sahələrində əməkdaşlığı daha da gücləndirəcəklər və bu çərçivədə xarici işlər nazirlikləri arasında davamlı olaraq informasiya üzrə sıx məsləhətləşmələr və mübadilələr həyata keçiriləcəkdir.

Tərəflər parlamentlərarası əməkdaşlığın daha da gücləndirilməsini və bu istiqamətdə qarşılıqlı fəaliyyətin artırılmasını təşviq edirlər.

Tərəflər hər iki xalqın müştərək dəyərlərinin ümdə təzahürlərinə lazımi ictimai dəstəyini göstərilməsini təmin edəcək, tarixi və mədəni irslərinin qorunması üçün birgə fəaliyyət həyata keçirəcəklər.

Tərəflər Türk dünyasının birlik və rifahına xidmət edəcək milli və beynəlxalq səylərin artırılmasına diqqət çəkdi.

Tərəflər Türk mədəni irsinin beynəlxalq səviyyədə təbliğ və təşviq edilməsi sahəsində birgə əməkdaşlığı gücləndirəcəklər.

Tərəflər Türk həmrəyliyinə daha da möhkəmləndirilməsi məqsədilə Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası, Türk Akademiyası, Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu, TÜRKSOY və Türkdilli Ölkələrin Parlament Assambleyası çərçivəsində həyata keçirilən fəaliyyətlərə təkən verəcəklər.

Tərəflər bir Tərəfin vətəndaşlarının digər Tərəfin ərazisinə şəxsiyyət vəsiqəsi ilə səyahət etmələri haqqında əldə edilən razılaşmadan məmnunluq ifadə edirlər və həmin razılaşmanın xalqlarımız arasında yaxınlıq və insanlar arasında əlaqələr baxımından müstəsna əhəmiyyətini qeyd edərək, bir Tərəfin vətəndaşlarının digər Tərəfin ərazisində yaşamaq hüququ əldə etmələrini qarşılıqlı prinsipinə uyğun olaraq asanlaşdırmaq üçün müvafiq tədbirlər görülməsini təqdir edirlər.

Tərəflər lazımi dövlət dəstəyini təmin edərək xalqları arasında müştərək dəyərlərə söykənən sıx əlaqələri humanitar, sosial müdafiə, elm, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət, gənclər və idman sahələrində daha da inkişaf etdirəcək və dərinləşdirəcəklər. Bu məqsədlə iki ölkənin aidiyyəti qurumları tərəfindən birgə davamlı fəaliyyətlər həyata keçiriləcəkdir.

Bu Bəyannamə Şuşa şəhərində 15 iyun 2021-ci il tarixində, Azərbaycan və türk dillərində olmaqla iki əsl nüsxədə imzalanmışdır, bütün mətnlər bərabər autentikdir.

Bəyannaməni imzalayıblar:
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev,
Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

XVII istiqamət. Layihə:

Ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi

Ölkəmizin ərazisində çoxlu sayda yasaqlıqlar, qoruqlar və milli parklar var. Hər il həm dövlət büdcəsindən, həm də qrantlar hesabına bu ərazilərdə müəyyən işlər aparılır. Ərazilər genişləndirilir, bitki və heyvanat aləminin qorunması, iqlim dəyişikliyinə qarşı immunitetin artırılması istiqamətində tədbirlər görülür. Bu yazıda təbiət olaraq qorunan ərazilərimizə - qoruq, yasaqlıq və milli parklarımıza yanaşmadan söhbət açacağıq.

Əvvəlcə yuxarıda sadalanan üç anlayış arasındakı fərqi aydınlıq gətirək. Milli parklar xüsusi ekoloji, tarixi, estetik və digər əhəmiyyət daşıyan təbiət komplekslərinin yerləşdiyi və təbiəti mühafizə, maarifçilik, elmi, mədəni, ekoturizm məqsədləri üçün istifadə olunan və elmi tədqiqat idarələri statusuna malik ərazilərdir. Təbiət qoruqları səciyyəvi, nadir təbiət komplekslərini və obyektlərini təbii vəziyyətində qoruyub saxlamaq, təbiət proseslərinin və hadisələrinin gedişini öyrənmək məqsədilə yaradılan təbiət mühafizə və elmi-tədqiqat idarələri statusuna malik olan ərazilərdir. Dövlət təbiət qoruqlarında xüsusi mühafizənin vacib elementi olan ümumi tədbirlərdən başqa, turizm, xüsusi icazə olmadan qoruqların ərazisində olmağı qadağan edir. Dövlət təbiət yasaqlıqları təbiət komplekslərinin və ya onların komponentlərinin qorunması və ya bərpası, habelə ekoloji tarazlığın saxlanması üçün xüsusi əhəmiyyət daşıyan ərazilərdir. Dövlət təbiət yasaqlıqları torpaq mülkiyyətçilərdən, istifadəçilərdən və icarəçilərdən alınmadan qanunvericiliklə müəyyən edilən qaydada onların torpaq sahələrində təşkil edilə bilər.

Ölkəmizdə doqquz milli park, on üç dövlət təbiət qoruğu, on doqquz dövlət təbiət yasaqlığı mövcuddur. Burada yaşı 100-dən yuxarı 2083 ağac, 37 geoloji və paleontoloji obyektlər və 15 min hektar endemik və qiymətli meşə növü sahələri var. Azərbaycanda xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin sahəsi 594939,1 ha. və ya ümumi ərazinin 7%-ni təşkil edir. Bununla yanaşı Qobustan dövlət tarixi-bədii qoruğu və Bakı Dənizkənarı Milli Park (ərazisi 80 hektar) fəaliyyət göstərir.

Dövlət başçısının təbii sərvətlərin mühafizəsinə və inkişafına dair tələblərinin həyata keçirilməsi istiqamətində xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri şəbəkəsinin və həmin ərazidəki bioloji müxtəlifliyin qorunması sahəsində ardıcıl, məqsədyönlü və intensiv iş aparılır. Artıq Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin müvafiq sərəncamları ilə

Türyançay Dövlət Təbiət Qoruğu, Pırqulu Dövlət Təbiət Qoruğu, İsmayilli Dövlət Təbiət Qoruğu, Qarayazı Dövlət Təbiət Qoruğu və İlisu Dövlət Təbiət Qoruğu əraziləri 36,6 min ha. genişləndirilib və həmin qoruqların ümumi sahəsi 70,7 min ha çatdırılıb. Naxçıvan MR-da Ordubad Milli Parkı (12131 ha.) və Şahbuz Dövlət Təbiət Qoruğu (3139 ha.) var. Eləcə də ölkəmizdə Şirvan Milli Parkı (54374 ha.), Ağ-göl Milli Parkı (17924 ha.), Hirkan Milli Parkı (21435 ha.), Altiyağac Milli Parkı (11035 ha.), Abşeron Milli Parkı (784 ha.), Eldar Şamı Dövlət Təbiət Qoruğu (1686 ha.), Qax rayonunda Qax dövlət təbiət yasaqlığı (36836 ha.) yaradılıb.

Təbiət qoruqlarının yaradılması və inkişaf etdirilməsinin dünyada bir fəlsəfəsi var. Kiçik ərazilərdə yaradılan "vəhşi təbiət" bir tərəfdən genişləndirilərək daha geniş ərazilərdə biomüxtəlifliyin qorunmasına töhfə verir, eyni zamanda əhalini öz yaşadığı regionda belə bir şəraitin yaradılmasına stimullaşdırır və maarifləndirir. Buna həm MDB məkanında, həm də Avropa ölkələrindən kifayət qədər örnəklər gətirmək mümkündür. Son yüz il ərzində Almaniya ərazisində büdcədən vəsait ayırmadan - yalnız əhalinin maarifləndirilməsi hesabına meşə massivinin sahə-

si 40 faizə qədər artırılıb. Əhalinin maarifləndirilməsi hesabına bir tərəfdən meşələrin qırılmasının qarşısı alınıb, digər tərəfdən isə meşələrin əhəmiyyətini anlayan əhali bacardıqca daha çox ağac əkməyə başlayıb. Ötən əsrin 60-cı illərində Almaniya "ildə hərəyə bir ağac ekək" şüarı altında ağacəkmə kampaniyaları keçirilib. İndi Almaniya meşələrində ağaclarda adam adları yazılan demir "birka"lara tez-tez rast gəlinir. Həmin "birka"ların üzərinə həkk edilən ad, məhz həmin ağacı ekən almanların adlarıdır. Lakin biz öz ölkəmizdə meşə örtüyünün artırılmasına bu qədər ehtiyac olmağına rəğmən, nəyə görə cəmiyyətdən analoji reaksiyanı müşahidə edə bilmirik?

Bəli, almanlarla bizim fərqi yalnız şüurumuzdadır, onlar maariflənir, inkişaf edib, biz isə bu barədə cəmiyyətə ümumi sözlərdən başqa heç bir mesaj verə bilməmişik, maarifləndirmə işini günün tələbləri səviyyəsində qurmağı bacarmırıq. Əhalidə gərəkən şüur yetkinliyinə nail ola bilmədiyimiz üçün milli parkları, qoruq və yasaqlıqları vətəndaşlarımızın üzünə qapatmışıq. Bu gün biz yalnız Dənizkənarı Bulvar Milli Parkına maneəsiz daxil ola bilərik. Yerdə qalan sekkiz milli park sırası vətəndaşların, hətta bir sıra vətəndaş cəmiyyəti üzvlərinin, o cümlədən də mütəxəssislərin

qorunan ərazilərə müəyyən qadağalar çərçivəsində əhali maneəsiz buraxılışdı, oranı ziyarət edənlər həm də vətəndaş nəzarətini həyata keçirə bilərdi. İnsanların gözü önündə isə ərəblər bu vəhşiliyə əl atmağa cəsarət etməzdilər.

Ətraf mühit və kənd təsərrüfatı üzrə mütəxəssis Vahid Məhərrəmli ilə söhbətimiz zamanı ekspert bildirdi ki, yasaqlıqlar, qoruqlar və milli parklar müxtəlif vasitələrlə qorunmalıdır, amma bu qorunma o anlama gəlmir ki, biz qorunan əraziləri cəmiyyətdən təcrid etməliyik: "Xeyr, iş tamamilə əksinə aparılmalıdır. Qorunan ərazidə ilk növbədə mütəxəssislərin işləməsi üçün şərait yaradılmalıdır, hazırda biz bilmirik, o qoruqlarda, yasaqlıqlar və milli parklarda vəziyyət necədir. Bəlkə doğrudan da, təbiətə - flora və faunaya yüksək səviyyədə qulluq edilir, bəlkə əksinə, hər şey baxımsızdır. Bunu aydınlaşdırmaq üçün vətəndaş cəmiyyəti üzvlərinin qorunan ərazilərə daxil olmaq, orada müşahidələr aparmaq imkanları olmalıdır. Digər bir tərəfdən, qoruqların inkişaf etdirilməsində, təbiətə davranış qaydalarının bütün cəmiyyətlə paylaşılması baxımından vətəndaş cəmiyyətinin dəstəyi vacibdir. Sadə vətəndaşlar qorunan ərazilərə ona görə girə bilməlidir ki, dövlət büdcəsi hesabına orada yaradılan şəraitdən, yetişən meyvə və giləmeyvədən yararlanı bilsin. Azər-

ərazilərə xidmət üçün ayrılan vəsaitlər korrupsiyanın yeminə çevrilir, bu səbəbdən də qorunan ərazilər baxımsız qalır. İkincisi, pis-yaxşı yaradılan şəraitdən, yalnız məmurlar bəhrələnmə bilir - gedib o ərazilərdə istirahət edir, meyvə və giləmeyvələrindən yığır, suyundan içir, yeri gələndə qoşalılığını götürüb ov da edir. Lakin onlara "qaşın üstə gözün var", deyən belə yoxdur. Vətəndaşları bu ərazilərə buraxılmasının qadağan edilməsini vacib edən əsas amil də elə budur. Mən bir rus zabitlə söhbətləşəndə dedi ki, mən Gəncədə olmuşam, zabıt kimi buraxılışım olduğundan Göy-gölə də getmişəm, orda yaxşı kabab çəkdim. Sonra isə məndən təəccüblə soruşdu ki, bəs sizin əhalini nəyə görə Göy-gölə buraxmırlar? Suala cavab tapa bilmədim - bu gün də həmin sovetlər dövrünün ənənələri yaşamaqdadır. Məmurlara və onların əziz-xələflərinə, qonaqlarına ölkənin bütün qorunan ərazilərinə girmək, orada durna, ayı və digər nadir heyvanları ovlamaq olar, lakin sırası vətəndaşların həmin ərazilərə girmək qadağandır".

Ekspert vurğuladı ki, artıq 40 ilə yaxındır ki, ölkə ərazisində iqlim dəyişikliyi özünü çılpaq şəkildə göstərir və bu iqlim dəyişikliyi ölkənin qorunan ərazilərinə də təsir edən amillər sırasında təbiətə təsir edən amillər sırasında su qıtlığının yaranmasını xüsusi vurğulayaraq qeyd etdi ki, yasaqlıq, qoruq və par-

Qoruqlarımız nə üçün cəmiyyətdən təcrid edilir?

Vahid Məhərrəmli: "Qorunan ərazidə ilk növbədə mütəxəssislərin işləməsi üçün şərait yaradılmalıdır. Hazırda biz bilmirik o qoruqlarda, yasaqlıqlarda və milli parklarda vəziyyət necədir"

klar 30 il əvvəl təbiət ümidinə lazım olan suyu yağıntılar və yaz daşqınları zamanı ala bilirdi. İndi isə artıq dağlara ya qar yağmur, ya da məhdud şəkildə qar düşür. Bu səbəbdən də həm yağıntılardan miqdarı azalıb, həm də çay daşqınları azalıb. Ona görə də qorunan ərazilərdə su qıtlığı flora və faunaya ciddi ziyan vurur. Bu təsirlərin aradan qaldırılması üçün süni suvarmanın təşkil edilməsi çox vacibdir".

Sonda yekun olaraq yuxarıdakı müzakirələrdən belə nəticə çıxarmaq olar ki, əhali arasında ətraf mühitin mühafizəsi istiqamətində ciddi maarifləndirmə işi aparıldıqdan sonra tədricən qoruq, yasaqlıq və milli parkları insanların üzünə açmaq olar. İnsanların qorunan ərazilərdə yaradılan şəraitdən bəhrələnsin, həm də orada vətəndaş nəzarətini həyata keçirsin. Yeni qorunan ərazilərdə görülən işlər gözəgörünən olsun, ayrılan vəsaitin xərclənməsi şəffaflaşsın və vətəndaşlar qoruqlarda yaradılan şəraitdən nümunə götürə bilsin.

"Paralel" in
Araşdırma Qrupu

Yazı Azərbaycan Respublikası Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə çap olunub

"Ermənistan yaxın 10 ildə Qarabağa gözünün ucu ilə belə baxa bilməyəcək"

Ermənistanın keçmiş prezidenti Robert Koçaryan parlament seçkiləri öncəsi revanşist bəyanatlar verməkdə davam edir. Koçaryan Paşinyan hökumətini Ermənistan ordusunu məhv etməkdə ittiham edərək, hakimiyyətə gəldiyi təqdirdə, yaxın 3 ilə onu bərpa edəcəyini bildirib. Həmçinin, o, Hadrutu yenidən "qaytaracağına" (işğal edəcəyinə) ümid etdiyini və Şuşanın da "qayıdacağına" "qismən inandığını" deyib. Bunun keçmiş və 1991-ci ildə Azərbaycan parlamentinin qərarı ilə ləğv edilən Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin "sərhədi"nin bərpası ilə mümkün olacağını söyləyib. Onun sözlərinə görə, bu proses iki il vaxt ala bilər.

Qeyd edək ki, seçkilərə iki həftə qalmış Koçaryanla Paşinyan arasındakı reyting fərqi ciddi şəkildə azalıb. Hazırda Paşinyanı dəstəkləyənlərin sayı 22%-ə çatıb. Paşinyanın reytingi isə hazırda 24%-dir. Ermənistanda əhalinin əksəriyyəti revanşist düşüncədən yaxa qurtarmayıb. Və Koçaryan bu cür bəyanatlarla əhalinin nəbzini tutmağa çalışır. Azərbaycan ordu quruculuğunda indiki səviyyəyə 30 illik bir müddətə çatıb. Ermənistan ordusunu 3 ilə bərpa etmək mümkündürmü? Koçaryan kimin köməyinə arxalanır?

Mövzu ilə bağlı hərbi ekspert Ədalət Verdiyev Eurasia Diary-yə açıqlama verib.

"60-70%-i Azərbaycan ordu-

su tərəfindən məhv edilmiş Ermənistan ordusunun 3 ilə bərpa edilməsi çox astronomik vəzifədir. Ermənistanın real maliyyə imkanları və kənardan verilən bütün dəstəyi də nəzərə alsaq, bu yenə də Ermənistan üçün ən azı yaxın 10 ilin vəzifəsidir. 45-47 yaşında insanları əsgər əvəzinə orduya cəlb edən Ermənistan 3 il ərzində bu nəsilədən olan insanları necə tez böyüdüüb boya-başa çatdırıb orduya cəlb edə biləcək? Ən maraqlı suallardan biri budur" – deyər hərbi ekspert bildirib.

Onun sözlərinə görə, Koçaryanın Rusiya ilə münasibətləri kifayət qədər yaxındır: "O, Rusiyanın köməyinə arxalanır. Amma Rusiyanın verəcəyi silahlar zətən yeni bir silah olmayacaq. Rusiyanın özü bu dəqiqə çətin vəziyyətdədir. Məgər 30 il ərzində həmin Koçaryana, Sarkisyanaya və Paşinyana silah verilmirdi? O silahlar regionda nəyisə

dəyişdimi? "İskəndər"lər, qadağan olunmuş raketlər, nüvə silahlı daşıya bilən başlıqə malik "İskəndər-M" versiyası, Rusiyanın istehsalında hazırda ən üstün silahlı olan "Su-30" qırıcıları, "Smerç"lər, radiolektron rabitə sistemləri verilməmişdi. Bunların hansı biri hərbi balansını Ermənistanın xeyrinə dəyişə bildi?"

Ə. Verdiyev Koçaryanın Hadrut və Şuşa ilə bağlı səsləndirdiyi fikrə də münasibət bildirib: "Koçaryan xəritəni önünə qoyub üstündə sağdan-soldan uzun xətlər çəkməklə ABŞ-ı belə, gedib ala bilər. Amma reallıq buna imkan verirmi? Düşünmürəm ki, bu mümkün olsun. Rusiyanın edəcəyi kömək də ciddi bir dəyişikliyə səbəb olmayacaq. Çünki artıq ölkələr arasında silahlı müharibə metodlarında böyük fərq yaranıb. Biz peykdan, ağıllı sistemlərdən, ağıllı raketlərdən, PUA-lardan, süni zəkadan istifadə edib qələbə qazandıqımız hal-

da, Ermənistan hələ də nəyin necə baş verdiyini özü üçün araşdırma bilmir. Koçaryan, belə bəyanatları səsləndirməzdən əvvəl sağına-soluna baxsın, başını yuxarı qaldırıb Şuşada dalğalanan bayrağa bir baxsın, bəlkə o zaman onun xəstə təxəyyülü bu reallıqları qəbul edə bildi.

Hadrut və Şuşa ərazilərini yenidən işğal etməsi barədə verdiyi bəyanatlara gəldikdə isə görünür, Koçaryan bu müharibədə erməni qoşunlarının hansı fəlakət və ağırı-acıyla qarşılaşdığını tam təsəvvür etmir. Şuşanın və Hadrutun qaytarılması bütün Ermənistan xalqının müharibəyə qoşulacağı təqdirdə belə mümkün deyil. Birincisi, hansı ordu ilə onu qaytaracaqlar? Azərbaycan ordusu hazırda son iki yüz ildə olan ən yüksək mənəvi-psixoloji ruh yüksəkliyinə malikdir. Digər tərəfdən, 10 min kvadrat kilometrə çox ərazini azad edən Azərbaycan ordusunun döyüş ruhu hansısa ərazilərin nəinki ermənilərə, hətta onların hansısa havadarlarına belə, güzəştə getməyə imkan verməz. İkincisi, biz heç zaman yalnız Ermənistanla savaşmadıq. Biz bu savaşa Ermənistanın yanında olan və ondan on, yüz dəfələrlə artıq gücdə olan qüvvələrlə savaşıq və torpaqlarımızı işğaldan azad etdik. Bundan sonra da Ermənistan yaxın 10 ildə Qarabağ tərəfə gözünün ucu

ilə belə baxmağa qadir olan ordu yarada bilməyəcək. Bütün bu səslənənlər boş bəyanatlardır. Artıq zaman o zaman deyil və ordumuz Koçaryanın düşündüyü 90-cı illərin ordusu deyil. Koçaryanın səsləndirdiyi bəyanatlar yalnız və yalnız erməni xalqının xoşuna gələcək ifadələrdən istifadə etməklə seçkilərdə müəyyən bir nəticə əldə etmək üçündür. Bundan o tərəfə heç nə yoxdur", - deyər ekspert əlavə edib.

O, qeyd edib ki, Koçaryan, Paşinyanın rəqibi olaraq reytingini xeyli artırıb: "Bunu beynəlxalq təşkilatlar da təsdiqləyir və baş verən hadisələr də göstərir. Əvvəl Paşinyan bir neçə dəfə ondan irəlidi idisə, Koçaryan bu cür bəyanatlar hesabına Paşinyana yaxınlaşıb. Təbii ki, Koçaryan seçilmək üçün məğlub olmuş, döyülmüş-söyülmüş, zorlanmış erməni cəmiyyətinin qulağına xoş gələcək bəyanatlar səsləndirməlidir. Müxalifət olaraq, o, Paşinyanı nə korrupsiyada, nə seçki saxtakarlığında, nə də digər məsələlərdə çox ciddi şəkildə günahlandırma bilmir. Paşinyanın yeganə çatışmazlığı Qarabağ ərazisindəki məğlubiyyətdir, ordunun bərpadə vəziyyətə düşməsi və ərazilərin itirilməsi ilə bağlıdır. Bu isə Koçaryanın istifadə edəcəyi yeganə mexanizmdir. Buna görə o, bütün çıxışlarını bunun üzərində qurur. Digər tərəfdən, düşünürəm ki, onun bütün bu çıxışları özü tərəfindən hazırlanır. Bu sahədə Rusiyanın siyasi texnoloqlarının da fəaliyyətlərinin izləri görünməkdədir".

Rusiyalı politoloq: "Azərbaycan özünə məxsus olanı qaytardı"

İrəvanla Moskva arasındakı münasibətlər mövzusu seçiqabağı dövrdə Ermənistandakı bütün siyasi qüvvələr tərəfindən aktiv şəkildə istifadə olunur. Və Ermənistanda baş nazir səlahiyyətlərini icra edən Nikol Paşinyan gah Rusiyanı, gah da Fransanı Ermənistanın əsas müttəfiqi adlandırır, həm də daim Qərbə baxır. Ermənistanın ikinci prezidenti Robert Koçaryan Corc Sorosun ölkədəki bütün təşkilatlarını bağlayacağına söz verir, amma məhz özünün on illik prezidentliyi dövründə bu fondun meydana çıxması və inkişafı barədə utanmadan susur. Digər müxalifət partiyaları və xadimlər Rusiyaya olan nifrətlərini gizlətmirlər.

Tanınmış erməni politoloq, "Milli Demokrat Qütbü"nin nümayəndəsi Ara Papyan açıq şəkildə deyir ki, Rusiya müttəfiq deyil, yeniləri axtarılmalıdır. "Konstruktiv" partiyanın lideri, "Azad Vətən" blokundan baş nazirliyə namizəd Andriyas Qukasyan yaxınlaşan növbədənkənar parlament seçkilərini "referendumun Ermənistanın Rusiyanın peyki olaraq qalıb-qalmayacağına və ya suveren dövlətə çevrilməsinə dair vasitə" olduğunu deyir. Milli Demokratik Birliyin təşəbbüs qrupunun üzvü Varuzhan Avetisyan Er-

mənistanın Rusiya bölgəsindən ən qısa müddətdə çıxması lazım olduğunu iddia edir. Bu cür açıqlamalarla bağlı çox misal gətirmək olar.

Niyə Ermənistanda seçkilərdən əvvəl Rusiya müzakirə olunur? Seçki Texnologiyaları Mərkəzinin direktoru, Sosial elmlər namizədi, Rusiya İctimaiyyətlə Əlaqələr Birliyinin vitse-prezidenti Vladimir Pızın fikirlərini Caliber.Az-la bölüşüb:

- Geosiyasi vəziyyət elədir ki, Rusiya ilə münasibətlər xüsusi rol oynayır, çünki bu həm KTMT-yə, həm də AİB-ə aiddir. Məlumdur ki, Qərb bütövlükdə, ABŞ daxil olmaqla, postsovet dövlətlərini Rusiya Federasiyasından qoparmaq istəyir və buna vəsait xərcləyir. Əlbəttə ki, Ermənistan da Qərblə sıx əlaqələri olan qüvvələr

var, elə Nikol Paşinyanın özünü də xatırlatmaq olar.

Obyektiv olaraq Rusiyanın yanında müstəqil, azad dövlətlər və dostların olması faydalıdır. Heç olmasa azı BMT-də səs vermək üçün bu lazımdır. Rusiya Federasiyası nə Ermənistanı, nə Belarusu, nə də digər ölkələri özünə birləşdirmək, özünün bölgəsi etmək fikrində deyil.

Müttəfiq müharibə vəziyyətində qarşılıqlı köməyə ümid bəsləyən bir ölkədir. Məgər kimsə Ermənistanın suverenliyini pozmağa çalışır? Yox. Sülhün olması və insanların normal yaşaması vacibdir. Rusiya dəfələrlə Ermənistanın mövqeyini prinsipial qiymətləndirib, İrəvana məsələni (Qarabağla bağlı - red.) sülh yolu ilə həll etməsi tövsiyə olunub. Amma heç keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin tərkibinə daxil olmayan ərazilərlə bağlı çağırışlara cavab verilməyib. Ancaq Allah hər şeyin ədalətli olmasını əmr etdi. Azərbaycana məxsus olan Azərbaycana qaytarıldı. Və heç kim Ermənistan ərazisinə iddia etmir, xüsusən də Rusiyanın zəmanəti varkən.

Erməni xalqı müdriklik göstərməli

və bundan sonra kiminlə bir olacağına qərar verməlidir. Nikol Paşinyan təzyiqlə altındadır, bəs təzyiqlə göstərənlər 2020-ci ilin payızında Ermənistana kömək etdilər? Erməni xalqı şərti olaraq "Rusiyaya qarşı" səs verirsə, deməli tale belədir. Bəzən seçkinin səhvlərini bütün xalq ödəyir və postsovet məkanında da daxil olmaqla belə nümunələr görmüşük. Kimi seçsələr, onunla yaşayacaqlar və heç kim günahlandırıla bilməz.

- Hər halda seçkilərə qiymət verməyinizi istərdim. Sorğulara görə, Ermənistandakı seçiqabağı yarışının liderləri iki siyasi qüvvədir - Nikol Paşinyanın "Vətəndaş Sazişi" və Robert Koçaryanın "Ermənistan" (Hayastan) bloku. Sizcə kimə üstünlük verilir?

- Əgər Nikol Paşinyan doğrudan da düzgün xətti seçsə, səhvlərini təhlil edibse (onlar kobud idi, çünki münafişə sülh yolu ilə həll oluna bilirdi və bu ona təklif olunmuşdu) və insanlar indi ona təklif olunmuşdu) və insanlar indi ona inanarsa, bəlkə də yaxşı seçimdir. Rusiya üçün isə o qədər də fərqi yoxdur. İstər Koçaryan olsun, istərsə də Paşinyan - əsas odur ki, yaxınlıqda düşmən dövlət ortaya çıxmasın. Rusiyanın sərhədlərində Azərbaycan kimi güclü dövlətlərə ehtiyacı var. Moskva ilə Bakı arasındakı münasibətlər bunun çox parlaq nümunəsidir.

Görkəmli islam kəlamçı təfsirçilərindən biri olan Şeyx Şəmsəddin Əhməd Əs-sivasi XVI əsrdə yaşayıb. İslam dininin sünni məzhəbinin Xəlvətiyyə təriqətinin Şəmsiyyə qolunun müəssisi olan Şeyx Şəmsəddin "Dörd seçkin dost-dörd xəlifə" əsərində yazıb: "Həz.Əli buyurub ki, bir gün həz.Peyğəmbər məni çağırırdı və dedi: "Ey Əli! Musa Harunla necədirsən, mən də səninlə eləyəm. Ancaq məndən sonra peyğəmbər gəlməyəcək. Edəcəyim tövsiyyələri diqqətlə dinlə və əməl et. Sən şəhid rütbəsinə yetişəcəksən və qiyamət günü alim kimi diriləcəksən..."

Ey Əli... Möminin üç özəliyi var: namaz qılar, oruc tutar, sədəqə verir. Münafiqin də üç özəliyi var: yalan danışar, sözüne əməl etməz, əmənetə xəyanət edir. Zalımlarda üç pis xasiyyət var: özündən gücsüzlərə zülm edir, onların mallarını mənimsəyər, halal və harama baxmaz. Paxılın üç əlaməti var: özündən güclülərə yaltaqlanar, qeybət edir, başqasının beləsindən ləzzət alar. Tənbəllərin üç halı olar: İbadətləri könülsüz və işləri qüsurlu olar, namazlarını vaxtında qılmırlar.

Ey Əli! Tövbe etmişlərin durumu da belədir: haramdan qaçarlar, elmə həris olarlar, ana döşündən çıxan süd təkrar döşə girmədiyi kimi, o da həmin günahı bir daha etməz. Ağillilarda üç əlamət var: dünyaya dəyər verməzlər, üzleşdikləri çətinlik, sıxıntı, möhnət və məşəqqətdən şikayət etməzlər, müsibət və bəlaları səbirlə qarşılayarlar. Səbirlə şəxslərdə üç hal var: ziyarətinə gəlməyənləri ziyarət edərlər, ona pislik edənləri bağışlayar, müxaliflərinə mərhəmətli olarlar. Axmaqlığın əlaməti üçdür: Allahın əmrlərinə biganəlik, çox və lüzumsuz danışmaq, Allahın yaratdıqlarına laqəydlilik. Yaxşı insanlarda üç xasiyyət var: halaldan yeyərlər, elm məclislərində olarlar, namazlarını camaatla qılarlar. Pis insanlarda üç xasiyyət var: Allahın əmrlərinə əməl etməzlər, pislik etməkdən xoşlanarlar, yaxşılığa pisliklə cavab verərlər.

Qəlbləri qara olan adamlarda üç şey var: zəifləri sevməz, acımazlar, qənaət və doymaq nə olduğunu bilməzlər, nəsihət dinləməzlər. Doğru olanlarda üç xüsusiyyət var: ibadətləri süni deyil və mümkün olduqca ibadətlerini

gizli edir, düşar olduqları belə və müsibətləri heç kimə deməzlər, dillərindən Allahın zikri əksik olmaz. Fasiqlərdə üç əlamət var: fitnə və fəsadi sevirələr. İnsanların kədarinə sevinərlər, yaxşı işlərdən qaçarlar, adamlarda üç hal olur: mallarının zəkətlərini verərlər. Sədəqə verməkdən xoşlanarlar. Əfv etməyi sevirələr. Xəsislərdə üç əlamət var: aclıqdan qorxarlar və nə yeyəcəkləri barədə düşünərlər. Bir şey istədikdə yoxsul olmaqdan qorxaraq verməzlər. Yaxşılıq edənlərə gizli nifrət edərlər.

Ey Əli! Səni və səni sevənlərin üç əlaməti var: Varlıqlarını sənin yolunda xərcləyərlər. İbadətlərində qafil olmazlar. Canlarını da sənin yolunda fəda edərlər...

Ey Əli! Beş şey qəlbi qaraldır: çox yemək, çox yatmaq,

maq, axar suya baxmaq.

Ey Əli! İçki içənlərlə dost olma! Onlar lənətlənmişlər. Zəkat verməyənlərlə dost olma. Onlar da Allahın düşmənidirlər. Sələmçilərlə də dost olma. Onlar Allaha üsyan edəndirlər. İnsan beş şeydən qocalar: çox borclu olmaq, kə-

qiyamətdə hesabını sorar. Bir yetim ağlayarsa, ərş titrəyər və Allah buyurur: "Ey Cəbrail! Bu yetimi ağladanın yerini Cəhənmədə hazır et ki, Mən də onu ağladım". Elmsiz ibadət edən bələdçisi olmayan kora bənzər.

Bil ki, mənim ümmətimdən

Mömin də, münafiqin də üç özəliyi var

sox danışmaq, çox gülmək, dolanmaq üçün çox narahat olmaq. Bu beş şey də qəlbi nurlandırır: İxlas surəsini yax-

dərli, qəmgin olmaq, qadın nəfəsinin kişi nəfəsinə dəyməsi, həddən artıq qoxulanmaq, bəlgəmin çox olması.

yeddi adam Cənnətə girəcək: tövbə edənlər, gizli sədəqə verənlər, haram işlərdən qaçanlar və sübh namazını qı-

verdi. "Elm üstündür (xeyirlidir). Çünki elm sahibinin dostu, mal isə düşmənidir". Üçüncüyə: "Elm əfdaldır. Çünki mal xərcləndikcə tükənir, elm isə artır". Dördüncüyə: "Mal sahibini xəsis, elm isə sahibini verimli edir". Beşinci: "Elm sahibini, sahibi malı qoruyar" Altıncı: "Mal oğrudan qorunduğu halda, elm qorunmur". Yeddinci: "Elm üstündür. Çünki mal tükənər, elm isə yox". Səkkizinci: "Mal qəlbi qatlaşdırır, daraldır. Elm isə qəlbi yumşaldır, rəhmətə səbəb olur". Doqquzuncuya: "Mal insanı azdırır, hətta Allahlıq iddiasına qədər (haşə:V.C.). Elm sahibi həddini bilir". Həzrət onuncu xariciyə bu cavabı verdi: "Elm üstündür. Çünki o, qəlbi nurlandırır, mal isə qaraldır". Bu sorğu-sualdan sonra xaricilər həz.Əlinin alimliyinə şübhə etmədilər".

Mübariz Qurbanlı: "Azərbaycanda dinlə bağlı təhdidlər minimuma endirilib"

"Azərbaycanda bütün sahələrdə olduğu kimi, dini durumla bağlı vəziyyət də sabitdir".

Bunu Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Mübariz Qurbanlı deyib.

Sədr bildirib ki, bu, dövlətin müəyyən etdiyi dövlət-din modelinin uğurla həyata keçirilməsi, ölkə prezidentinin müəyyən etdiyi siyasi xəttin Dövlət Komitəsi, digər müvafiq dövlət, hökumət qurumları tərəfindən ardıcıl şəkildə həyata keçirilməsinin nəticəsidir: "Azərbaycan Qafqazın lider dövlətidir. Lakin ölkəmiz dünyada baş verən hadisələrdən heç də kənar qalmır. Yəni həm ictimai-siyasi sabitlik, həm də insanların hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi baxımından regionun öndə gedən bir ölkəsi olaraq bizimlə həmsərhəd olan, o cümlədən, bir hissəsi olduğumuz İslam coğrafiyasında baş verən istənilən hadisə bilavasitə bizə də öz təsirini göstərir".

"Amma bütün bunlara baxmayaraq, Azərbaycan yenə də təhlükəsiz, o cümlədən din sahəsində həyata keçirilən siyasətin nəticələrinə görə sabit ölkədir və bizim üçün bu təhdidlər ümummilli və ümumdövlət maraqlarımız baxımından böyük təhlükə törədən təhdidlər deyil. Yəni vaxtında hüquq-mühafizə orqanları, ideoloji iş aparıcı qurumların xətti ilə, eləcə də dövlətin apardığı siyasət nəticəsində bu təhdidləri minimuma endirilib" – deyər M.Qurbanlı əlavə edib.

Samirə Abdullayeva

şı oxumaq, az yemək, yeməyin ifrat bışmişini yeməmək, elm məclislərində olmaq, gecələr nəfilə namazını qılmaq. Beş şeyə baxanların gözlərinin nuru artar: Kəbəyə çox baxmaq, Qurani çox oxumaq, valideynin üzünə baxmaq, miskinlərin üzünə bax-

Ey Əli! Allahın rızası və qəzəbi ata-ananın riza və qəzəbindən asılıdır. Qonşun, qonağın və valideynlərin kafir olsalar belə, onlara yardım et. Kafir də olsa, dilənçini qovma. Çalışdığı adamların haqlarını tam və vaxtında verməyənlərin əməllərini Allah puç edir,

lanlar, malının yox olacağını bilsə belə, camaatla namazdan geri qalmayan, Allah qorusundan gözləri yaşaran, alimlərlə birlikdə olanlar, bir mömini Allah üçün sevən və ona yardım edənlər.

Ey Əli! Üç barmaqla yel Çünki cinlər iki barmaqla yey-

Vaqif Cəliloğlu

Tex. elmləri üzrə fəlsəfə doktoru

"Xosrov bəyin Şuşadan S.Mehmandarova göndərdiyi 3743 sayılı məlumatda Naxçıvanla kommunikasiyanın təminatı üçün Zəngəzura qoşun göndərilməsinin zəruriliyi bildirilirdi..."

İyunun 15-də Türkiyə lideri Rəcəb Tayyib Ərdoğanın dünya liderləri, o cümlədən ABŞ prezidenti Co Baydenlə görüşlər keçirdiyi Avropanın Brüssel şəhərindən birbaşa Bakıya uçuşu bu günlərdə Azərbaycan dövləti tərəfindən "Azərbaycanın mədəniyyət mərkəzi" elan edilmiş Şuşaya səfər etməsi və Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevlə Şuşa Bəyannaməsini imzalaması işğaldan yenidən azad olunmuş bu cənnət-məkan şəhərimizə, bu xanlar qalasına on illər öncədən fərqli baxışları da gündəmə gətirir...

...1992-ci ildə işğalçı ermənilərin Şuşanı o qədər də çətinlik çəkmədən ələ keçirməsi bu şəhərin yalnız "Qafqazın konservatoriyası, musiqi incəsənət beşiyi" olan döyüş, mübarizə ruhunu itirmiş, ermənilərlə az da olsa, qaynayıb qarışmış kosmopolit bir şəhər obrazını yaratmışdı... Halbuki, Şuşa tarixən Azərbaycanın yalnız musiqi, ədəbiyyat beşiyi, mədəniyyət mərkəzi yox, həm də hərbi və siyasi paytaxt rolunu oynamış şəhərlərinin biri olub...

XVIII əsrdən –Qarabağ xanlığı ilə yanaşı, Şuşa qalasının da əsasını qoymuş Pənahəli xanın dövründən XIX əsrin əvvəli Rusiya işğalına qədər keçən zaman ərzində Şuşa bir sıra xarici işğallara müqavimət göstərmiş. Həm Pənahəli xanın, həm də oğlu İbrahimxəlil xanın hökuməti illərində Şuşa Qarabağ xanlığının paytaxtı olduğundan xanlığın daxili və xarici siyasəti ilə bağlı bütün qərarlar burada verilirdi. Təəssüf ki, 1805-ci ildə imzalanmış Kürekçay müqaviləsinə görə Qarabağ xanlığı Rusiya imperiyasının tərkibinə qatıldı. 215 il öncə - 12 iyun 1806-cı ildə İbrahim xanın Şuşa yaxınlığındakı Xanbağında 17 nəfər ailə üzvləri ilə birlikdə rus mayoru Lisaneviçin dəstəsi tərəfindən qətlə yetirilməsindən sonra Şuşa artıq əvvəlki siyasi əhəmiyyətini itirdi. 1822-ci ildə İrana qaçmağa məcbur olmuş sonuncu xan Mehdiqulu xan olan Qarabağ xanlığının ləğvi isə Şuşanın Azərbaycanın siyasi həyatındakı rolunu heçə endirdi. Lakin XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində ölkəmizdə başlanan maarifçilik hərəkatının Əhməd bəy Ağaoğlu, Üzeyir bəy Hacıbəyli, Firudin bəy Köçəri, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Nəcəf bəy Vəzirov, Yusif Vəzir Cəmənzəminli və s. kimi bir sıra nümayəndələrinin şuşalı olması səbəbindən bu qədim şəhərimiz ədəbi-mədəni əhəmiyyəti ilə yanaşı, siyasi-ideoloji mərkəz kimi də öz yerini tutmağa başladı...

Xaricdən dəstəklənib yönləndirilən erməni millətçi, separatçı və terrorçularının diqqət mərkəzində olan Şuşanın 1905-1906-cı illərdə ermənilərin Azərbaycanda, o cümlədən Qarabağda ilk kütləvi terror aktları və qətləmləri zamanı müqavimət qalasına çevrilməsi labüddür. 1905-ci ildə erməni dəstələri Şuşanın azərbaycanlılar yaşayan məhəllələrinə hücum keçirilər, 100-ə qədər azərbaycanlı öldürülür, 20-yə qədər ev yandırılır. Nəticədə 1905-ci ilin dekabrından Əhməd bəy Ağaoğlunun başçılığı altında erməni "Daşnaksütyun" partiyasının terrorizminə qarşı mübarizə aparmaq məqsədilə Azərbaycan xalqının birbaşa soyqırımına yönəlmiş terror aktlarına adekvat cavab verməyə məcbur qalan "Difai" (müdafiə) təşkilatının təməli qoyulur. "Difai"nin Gəncə, Tərtər, Füzuli(həmin dövrdə Qaryagin adlanıb) şöbələri ilə yanaşı, Şuşada da fəal şöbəsi yaradılır.

Hüseyn Baykaranın "Azərbaycan İstiqlal Mübarizəsi tarixi" və Nağıbəy Şeyzamanlının "Azərbaycan İstiqlal Mücadiləsi xatirələri" araşdırma əsərlərində "Difai"nin Şuşa komitəsi haqda diqqətəlayiq faktlar verilir: "Şuşada xalq arasında "dəli sudya" adı ilə tanınan rus hərbi məhkəməsinin prokuroru Lunyakin ermənilərə kömək etdiyi üçün "Difai"nin Şuşa Komitəsinin qərarı ilə qətlə yetirilir. Gəncədəki polis rəisi Bannikov, Tərtərdəki polis rəisi Felikinski də eyni səbəbdən partiyanın qərarı ilə öldürülür. Sonralar Difai Partiyasının üzvlərindən bəziləri Stolpinin irtica illərində həbs olunur, bəziləri

isə 1908-ci ildə Türkiyəyə sürgün edirlər.

Qarabağda (Şuşada) "Difai" Komitəsinin üzvləri Nəcəfşulu ağa Cavanşir, Mircabbar ağa Ağamirov, Seyid Miriş Ağamirov, Əfrasiyab Əzimov, Alı kişi, İsfəndiyar Alpouti, Zərgər Məmiş və başqaları olmuşdur.

1907-ci ildə "Difai" Partiyasının qanadı olan Qarabağ Birlik Məclisinin fəalları kütləvi həbsə məruz qalıblar. Martın 23 və 24-də Hüseyn Münişiyev, Əfrasiyab Əzimov, Məşədi Samil Hacıyev, Zülfüqar bəy Haqverdiyev, Xuduş Quliyev, Kazım bəy Kazımbəyov və Məmmədcəfər Muxtarovu Şuşa həbsxanasına salırlar. Tutulanların hamısını Həştərxan quberniyasına sürgün edirlər. Məmmədcəfər Muxtarov İran təbəəsi olduğundan onu İrana yollayırlar..."

"Difai" 1917-ci ilin oktyabrına qədər fəaliyyət göstərmiş və Azərbaycanın digər məkanları kimi Şuşada da erməni terroru və işğalçılığına qarşı mübarizədə yetərli rol oynayıb...

1918-1920-ci illərdə isə Şuşa Qarabağ general-qubernatorluğunun mərkəzi kimi də tanınmağa başlayır.

1918-ci ilin payızından başlayaraq Şuşa

başlayanda bölgədə acınacaqlı durum var idi. Onun 1919-cu ilin fevralın 15, 16, və 17-də qəza rəisləri və ictimai xadimlərinin iştirakı ilə keçirdiyi ümumbölgə müşavirəsində məlum olurdu ki, indiyədək Zəngəzura 166 kənd dağıdılmış, onların əhalisinin 30 faizi məhv edilmişdir. Bu müşavirədə Andranikin silahlı dəstəsinin bölgədən çıxarılması qəti olaraq qərara alındı.

X.Sultanovun Azərbaycan Nazirlər Şurasının sədri N.Yusifbəyliyə Şuşadan 1919-cu ilin 8 mayında göndərdiyi 1348 sayılı məlumatda maldarların yaylaqlara təhlükəsiz gedə bilməsini təmin etmək üçün Gorus bölgəsini tutmağın zəruriliyi bildirilirdi. Həmin məlumatdan: "Cənab əlahəzrətə bildirirəm ki, maldarların yaylaqlara təhlükəsiz keçməsi sxeminin surətini Sizə göndərirəm və qeyd edirəm ki, onla-

Şuşada gedən döyüşlər haqqındakı teleqramda yazılırdı: "Martın 23-də ermənilər gecə yarsı bizim Xankəndində olan döyüş hissəmizə güclü hücum etdilər. Eyni zamanda ermənilər Şuşaya da hücum keçdilər. Hücumun qarşısı alınmış, ətraflarda atışma gedir. Şuşa Şuşukənddən bombalanır. Ağdam-Şuşa arasında olan teleqraf kəsilib. Ekstremistlərin uzaqlaşdırılması üçün bütün tədbirlər görülür. Qəzəblənmiş əha-

"Difai"nin Gəncə, Tərtər, Füzuli(həmin dövrdə Qaryagin adlanıb) şöbələri ilə yanaşı, Şuşada da fəal şöbəsi yaradılır..."

Bir qalanın misiyası

"Nazirlər Şurasının sədri N.Yusifbəyliyə Şuşadan 1919-cu ilin 8 mayında göndərilmiş 1348 sayılı məlumatda maldarların yaylaqlara təhlükəsiz gedə bilməsinin təminatı üçün Gorus bölgəsini tutmağın zəruriliyi bildirilirdi..."

"Şuşa həm də xarici işğallara qarşı hərbi-siyasi mərkəz olub və olacaq..."

şuşaya da Azərbaycana kömək üçün gəlmiş qardaş Osmanlı Türkiyə dövlətinin qoşunları yerləşdirilir. Həmin vaxt Ağdam, Füzuli(o vaxt Qaryagin) kimi, Şuşanın da komendantı Osmanlı hərbiçisi olur... Türk ordusunun Qarabağın, Şuşanın erməni işğalı və terrorundan müdafiəsi haqda, inşallah, ayrıca bir yazıda bəhs edəcəyik...

Adı tarixə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ni elan edən 26 kişidən biri, Azərbaycanın ilk hərbi naziri, Qarabağın general-qubernatoru və xilaskarlarından biri kimi yazılmış Xosrov bəy Sultanovun da Şuşada xarici işğal və terror cəhdlərinə - bu halda dünya güclərinin Türkiyə və Azərbaycana qarşı alet kimi yarandığı erməni toplumunun beynlərini "Böyük Ermənistan" kimi xülyalarla zəhərlənməsi nəticəsində meydana çıxan ermənizm bəlasına qarşı mübarizədə böyük rolu olub.

Tanınmış araşdırmaçı, tarix elmləri doktoru Nəsiman Yaqublu Moderator.az-a açıqlamasında xalq qəhrəmanı Sultan bəyin qardaşı olan Xosrov bəy Sultanovun Qarabağ general-qubernatorluğunun mərkəzi kimi məhz Şuşada əyləşdiyini vurğulayaraq bir sıra faktları sadalayıb: "Arxivlərdə Xosrov bəy Sultanovun Qarabağda, o cümlədən Şuşada apardığı əməliyyatlarla bağlı əhəmiyyətli məlumatlar vardır. Bu məlumatlar onun böyük təhlükə və çətinliklər içərisində olsa da, öz vəzifəsini icra etdiyini göstərir.

X.Sultanov general-qubernator vəzifəsinə

rin Şuşa və Cavanşir bölgəsindən keçməsi faydasızdır. Bundan ötrü Görusu tutmaq lazımdır. Bu əməliyyat üçün artilleriya və pulemyotla təchiz edilmiş iki min nəfərlik piyada və atlı lazımdır. General-qubernator Sultanov".

X.Sultanovun 1919-cu ilin iyunun 5-də Ağdamdan Baş Nazir N.Yusifbəyliyə göndərdiyi teleqramda Şuşada ermənilərlə baş verən toqquşmanın təfərrüatları qeyd olunur. Həmin teleqramdan: "Dünən - 4 iyununda Şuşada ermənilərlə kiçik toqquşma baş verdi: atışma oldu. Lakin bu gün sülh yolu ilə həll etmək mümkün oldu. Bu gün Azərbaycandan Erməni Milli Şurasının fəalları olan Avetisyan, Tumanyan, İxşanyan göndəriliblər. İki nəfər özləri tez gedib, iki nəfər isə bu günlərdə göndəriləcək. Sabah ? iyunun 6-da erməni tərəfdəki kazarmalar alınacaq. General-qubernator Sultanov".

X.Sultanovun 1919-cu ilin 26 iyulunda Şuşadan S.Mehmandarova göndərdiyi 3743 sayılı məlumatda Naxçıvanla kommunikasiyanın təminatı üçün Zəngəzura qoşun göndərib, Bazarçay kəndinin alınması qeyd olunurdu.

Göründüyü kimi, Xosrov bəy Şuşadan Sultanov yalnız Qarabağın deyil, Zəngəzur qəzasının da təhlükəsizliyi, eyni zamanda Naxçıvana gedən nəqliyyat-kommunikasiya yollarının təminatı ilə də məşğul olub.

X.Sultanovun 1920-ci ilin martında göndərdiyi teleqramda vəziyyətin getdikcə gərginləşdiyini görünürdü. Onun 1920-ci ilin 24 martında Ağdamdan M.Vəkilova Xankəndi və

li özündən çıxır. Dəstə rəisi tərəfindən Hərbi-səhra məhkəməsi yaradılıb. Xahiş edirəm, təcili olaraq adamlarla, başlıcası patronla kömək edin. General-qubernator X.Sultanov".

X.Sultanovun Qarabağda hadisələrin təhlükəli inkişafı ilə əlaqədar partizan dəstələrinin yaradılması elanı haqqında parlamentin sədri M.Y.Cəfərova teleqramı: "Ermənilər bu gün Xankəndinə hücum etdilər. Şuşadan olan teleqraf xətləri qəsdən kəsilib. Mənim agentlərdən alıb dəfələri Sizə çatdırdığım məlumatlar teleqrafda da özünü doğruldur. Xankəndinə hücumun nəticələri haqqında hələ məlumatım olmadan yazıram. Hamıya partizanların mobilizasiya edilməsi haqqında əmr göndərilib. General-qubernator Sultanov".

1920-ci ilin martın 31-də X.Sultanovun və K.Əliverdiyevin M.Vəkilova Şuşada, Xankəndidə, Əsgəranda ağır vəziyyət və təcili köməklə bağlı digər teleqramında bildirilirdi: "Sizin 28 martda olan gizli məlumatınıza uyğun olaraq 29-da səhər Əsgərana hücum gözləyirdik. Gizli məlumatdakı təxmini gözləntiyə görə hücum Xankəndi tərəfdən başladı. Bizə məlum olmayan səbəbə görə, Əsgəran bu günə qədər alınmayıb. Dünən cəbhədən aldığımız məlumata görə, Zəngəzur erməniləri Bağrıbəyli kəndini, Qarabağ erməniləri isə Müsəlmanlar kəndini ələ keçiriblər. Beləliklə, zəngəzurularla qarabağlılar arasında əlaqə yaranıb. Bu gün, yaxud sabah, saat 10-a qədər gözləmək lazımdır. Səhər Şuşaya, yaxud Şuşadan keçib erməni yaşayış yerlərindən birbaşa Xankəndi və Əsgərana gəlməlidir. Bütün əhali səfərbər və təşkil edilib, ermənilərin hərəkatının qarşısının alınması və müdafiə üçün lazım olan yerlər tutulub. Əgər kömək bir gün gecikərsə, o artıq kömək olmayacaq. Təcili cavab gözləyirəm".

Azərbaycanın böyük mütəfəkkiri, Şuşanın böyük övladı Üzeyir Hacıbəyli Xosrov bəy Sultanovun Qarabağda oynadığı rolu belə qiymətləndirmişdir: "Əgər Qarabağ müsəlmanları arasında böyük və layiqli bir nüfuzə malik olan və erməni camaatı tərəfindən dəxi möhtərəm sayılan Xosrov bəy Qarabağın hökuməti başında olmasa idi, burası - Azərbaycanın cənnəti hesab olunan bir yer çoxdan bəri cəhənnəmə dönüb, qətl və qıtal ocağı olmuşdu"...

(Davamı var)
Sultan Laçın

Sələfi 2 milyardlıq korrupsiya ittihamı ilə həbsdə olan, nazir olduğu 3 il müddətində heç də ondan geridə qalmayan, rəhbərlik etdiyi Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi nazirliyini əhalinin sosial nazirliyi nazirliyinə çevirən Sahil Babayevin fəaliyyəti əhalinin çoxluq təşkil edən həssas qismini dövlətdən incik salmağa hesablanıb.

Özünün islahatçı imicini formalaşdırmaq üçün (bu barədə pafos baxımından Səlim Müslümovdan geridə qalır, necə deyirlər "emosiya" azdır) güclü piar kompaniyası aparsa da onun yenilikləri "qotur inək"dən və əlillərin narazılığından uzağa gedə bilmədi. Pandemiya dövründə 190 manat yardımı vermək üçün yaradılan süni maneələr, sosial yardımı almaq üçün formalaşdırılan "şirinlik" mexanizmi,

yox, özünüaldatmadan o yana keçmədi. Dövlətin hər bir inəyə ayırdığı 2500 manata bazardan 300-400 manatlıq ölüvay, hay-hayı gedib vay-vayı qalan, bir dəri, bir sümük olan qotur inək alıb vətəndaşları ələ salan S.Babayev bu yolla həm insanların narazı salır, həm də dövlətin imicinə zərbə vurur. Bu yolla havaya sovrulan milyonların aqibətinə isə aydınlıq gətirməli olan qurumlar yəqin ki, tezliklə hərəkətə keçəcəklər.

S.Babayevin cəmiyyətdə ciddi təpkilərlə qarşılanan digər bir əməli isə əlilliyin təyin edilməsi sahəsində son dövrlərdə baş verənlərdir. Düzdür, bu sahədə uzun illər total "şirinlik" mexanizmi formalaşdırılıb və minlərlə insan saxta yollarla əlillik dərəcələri alıb. Elə 17 min şəxsin saxta əlilliyinin ləğv edilməsi də dediklərimizin sübutudur. Amma, bunu bir

diğinin şahidi oluruq. DOST mərkəzlərini Asan Xidmət səviyyəsində bir qurum kimi təqdim etmək istəyir. Halbuki DOST mərkəzləri olsa olsa Asan Xidmət modelinin sosial sahədəki qoludur. Burada əlavə heç bir yenilik yoxdur ki, onu da Sahil Babayevin adına yazmaq olsun. Hamı DOST adı altında görülən düşmən əməllərin haradan qaynaqlandığını da çox gözəl bilir.

S.Babayevin qanımıza sursayan düşmənlərimizlə olan bioloji bağlılığını isə bilməyən yoxdur. Media üzərində gedən məlumatlarda bildirilir ki, hətta onun nazir təyinatının ilk dövrlərində öz əmisi Tofiq Babayev qardaşı oğlunun nazir təyinatından qəzəblənərək prezidentə şikayət də ünvanlamışdı. Həmin şikayətdə T.Babayev açıq-aşkar bildirib ki, bizim nənəmiz ermənidir, S.Babayevi nə üçün

"ADAMLARI İŞLƏDİB, ONLARIN HAQQINI YEMƏK HARA SİĞAR?"

Abel Məhərrəmov 811 min manatı qohumlarına "atıb"?

Bakı Dövlət Universitetinin (BDU) keçmiş rektoru Abel Məhərrəmovdan təmir-tikinti materiallarının, görülən işlərin pulunu tələb edən, onunla məhkəmədə çəkişən İsmixan Mirzəyev apellyasiya şikayəti verəcək.

Sabiq rektora qarşı 811 min manatlıq pul tələbi haqda iddiasının təmin olunması barədə mediaya açıqlama verən Mirzəyev, sonradan öyrənib ki, məhkəmə onun əleyhinə qərar çıxarıb: "Bu necə ola bilər, baş açmaq olmur. Hakim qərarı elan edəndə hətta üzünü o biri tərəfin vəkilinə tutub dedi ki, "apellyasiya şikayəti vermək hüququnuz var". Çünki o biri tərəf narazı idi. Biz də sevinдик ki, iddiamız təmin olundu. Sonra məlum olur ki, yox, qərar başqa cürdür...".

İddiaçı tərəf deyir ki, keçmiş rektorun evində və obyektlərində təmir-tikinti işləri aparıb. Bu zaman həm lazım olan mal-materiallar alınıb, həm də ustalar cəlb olunub. Borc da bu üzəndən yaranıb: "O vaxt materialları dollarla alırdıq. Üstündən 11 il keçib, vermir pulu. Ustaların, materialların bir hissəsinin pulunu özümüzədən verdik. Qalanını indi də borcluyuq. Məhkəməyə altı şahid gətirdik. Nə qədər sübut qoyduq ortaya ki, bu obyekt ailəsinin filan üzvündür, bu müqavilə ilə bu işi görmüşük, pul ödənilməyib".

Rektorla yanaşı, BDU-nun keçmiş prorektoru Nəbi Ramazanlı da cavabdeh qismində cəlb olunub. İddiaçı tərəf bunu belə əsaslandırır ki, prosesdə vasitəçi kimi işlərlə, əsasən, Ramazanlı məşğul olurdu.

Məhkəmədə cavabdeh tərəfi təmsil edən vəkil Altay Əfəndiyev bildirib ki, hakim Vahid Hacıyevin məhkəmə zalında elan etdiyi qərarı sonradan dəyişməsi haqda deyilənlər əsassızdır.

BDU-nun keçmiş rektoru evində və obyektində işlətdiyi ustaların pulunu verməməsi haqda iddiaların yalan olduğunu deyib. O, gununsesi.info-ya açıqlamasında bildirib ki, iddiaçı Mirzəyevlə qohumdur. Həmin şəxs ona qarşı qərəzlidir və bu üzəndən belə davranır.

İddiaçı tərəf də qohum olduqlarını təsdiqləyib: "Amma qohumluğumuzun bu işə aidiyyəti yoxdur. İş gördürməsən, pulunu verməlisən. Adamları işlədib, onların haqqını yemək hara sığar?".

71 yaşlı Abel Məhərrəmov 1999-2018-ci illərdə BDU-nun rektoru, 2005-2015-ci illərdə isə Milli Məclisin deputatı olub.

DOST adı altında görülən DÜŞMƏN əməlləri

Daha nə olmalıdır ki?

əlilliyin müəyyən-ləşdirilməsi zamanı son zamanlar yaşanan narazılıqlar da S.Babayevin əmək kitabçasına yazılanların az bir qismidir.

S.Babayevin "islahatları" ünvanlı sosial yardımı bu yardıma möhtac olanlar üçün əlçatmaz edib. Yardım almaq üçün alınan "şirinlik" (bu yardımın ilk 6 ayının götürülməsi deməkdir) indi daha modern-elektron müraciət forması işlənilib hazırlanıb. Elə bir sistem yaradılıb ki, binəvə vətəndaşın ona çatacaq yardımın ilk 6 ayını nazirliyin əməkdaşlarına verməkdən başqa əlacı qalmır. Beləliklə ƏƏSMN-də "şirinliyin" elektron versiyası tətbiq edilir.

S.Babayevin fiaskoya uğrayan digər bir "islahatı" isə özünüməşğulluq proqramının tətbiqində yol verilən gülünc addımlar oldu. Yoxsulluğun aradan qaldırılması və aztəminatlı insanların özünüməşğulluğunun təmin edilməsi üçün bu proqram əvəzsiz və önəmlidir. Amma nazirin formalaşdırıldığı sistem özünüməşğulluq

vəzifəyə təyin etmişsiniz? Düzdür, bu müraciətin ünvanına yetişməsi nazir tərəfindən zamanında əngəllənsə də cidanı çuvalda gizlətmək mümkün olmamışdı.

İnanmaq istədik ki, çuvalda olanlardan hamının bildiyindən də artığını bilənlər tezliklə hərəkətə keçəcəklər.

Əhalinin sosial müdafiəsini sosial oyunbazlığa çevirən birisinin əməllərinə son qoyulmalıdır. Cəmiyyətdə kütləvi narazılığın formalaşmasına hesablanan bu addımlar eəcəba kimlərin marağına xidmət edir. Qalib qazinin əlilliyini qeydə almayan bir nazirliyin fəaliyyətinin ifşa olunması üçün daha hansı faktlar olmalıdır? Vətəndaşları incik salmaqla, süründürməçiliyə məruz qoymaqla nazirlik nəyi reallaşdırmaq istəyir? Artıq komissiyalarda münafiqələrin şillə-təpik mərhələsinə qədəm qoyması ilk həyacan signalı hesab oluna bilər. Daha nə olmalıdır ki?...

NİCAT MAHMUDOV

Azərbaycan xarici siyasət kursunda beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığa əhəmiyyət verir. Belə qurumlardan biri də NATO-dur. Alyansla Azərbaycan arasında məzmunlu tərəfdaşlığın əsası 1994-cü il

r ki, NATO ilə əməkdaşlığa Azərbaycan xüsusi diqqət ayırır. Alyans da qəbul etdiyi sənədlərdə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü müdafiə edib.

İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra isə NATO Cənubi Qafqazda yaranan yeni şəraitlə razılışmışdır. Bu ilin mayında qurumun baş katibi Yens Stoltenberq bölgədəki vəziyyəti dəyərləndirərək bildirdi: "Dağlıq Qarabağda və onun ətrafında hərbi əməliyyatların dayandırılmasını alqışlayırıq".

lə, alyans Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin etməsini, münaqişənin həll olunmasını da alqışlayır. NATO da bu reallıqdan çıxış edərək məsələ ilə bağlı öz ənənəvi "mövcud danışıqlar formatı" ifadəsindən vaz keçib. Bu, "Qarabağla bağlı danışıqlar" "aparmağa", "vasitəçilik etməyə" səy göstərənərə, "münaqişə" ifadəsini hələ də istifadə edənlərə bir ismarıqdır. Bu o deməkdir ki, Azərbaycan ərazisində münaqişə bitib, yeni şərait yaranıb.

Azərbaycan bölgədə əməkdaşlıq etməyə maraqlı tərəflər üçün faydalı şərait yaradıb

Bu həm də 44 günlük Və-

töhfədir. Azərbaycan işğalçı üzərində qələbəsi ilə beynəlxalq hüququn, BMT-nin,

sıdır. NATO sammitinin yekun sənədi bir daha göstərir ki,

mayın 4-də "Sülh naminə tərəfdaşlıq" (SNT) proqramının Çərçivə Sənədinin imzalanması ilə qoyulub. 1997-ci ildə Azərbaycan SNT Planlaşdırma və Analiz Prosesinə qoşulub.

2001-ci ildə Azərbaycan çoxmillətli "Qətiyyətli əməkdaşlıq – 2001" SNT hərbi təlimini həyata keçirib. Növbəti il Azərbaycan Əfqanıstana NATO qüvvələrini dəstəkləmək məqsədilə hərbi birlik göndərib. 2003-cü ildə Azərbaycan Virtual İpək Yoluna qoşulub və növbəti il İstanbul zirvə görüşündə müttəfiq liderləri Qafqaza xüsusi diqqət ayırmağa başlayıblar. Bundan sonra bölgəyə NATO-nun xüsusi nümayəndəsi və əlaqələndiricisi təyin olunub. Həmin il Prezident İlham Əliyev Brüsseldə Azərbaycanın ilk Fərdi Tərəfdaşlıq üzrə Əməliyyat Planını NATO-ya təqdim edib. 2005-ci ildə Azərbaycan NATO ilə ilk dəfə Fərdi Tərəfdaşlıq üzrə Əməliyyat Planı çərçiv-

NATO-nun yekun sənədi

Azərbaycan torpaqlarının azad edilməsinin təsdiqi

İyunun 14-də NATO-nun Brüsseldə keçirilən Zirvə görüşünün yekun sənədindən Cənub Qafqaza dair bölmədən ənənəvi bir bənd çıxarılıb. Belə ki, ötən illərdə NATO-nun Zirvə görüşlərinin yekun sənədlərində Cənubi Qafqaza aid bənddə digər region ölkələri ilə yanaşı Azərbaycanın da müstəqilliyinə, suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə dəstək ifadə olunurdu. Bundan əlavə, Cənubi Qafqazdakı münaqişələrin beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri, BMT Nizamnaməsi və Helsinki Yekun Aktına uyğun şəkildə, mövcud danışıq formatları çərçivəsində sülh yolu ilə həllinə dəstək ifadə olunurdu.

Ancaq yekun sənəddə bu

tən müharibəsində Azərbaycanın qazandığı tarixi zəfərin regionda tam yeni realıq yaratdığını beynəlxalq ictimaiyyətin qəbul etməsi deməkdir.

Münaqişədən bəhs edilməməsi həm də regionda yenidən pozuculuq fəaliyyəti ilə məşğul olub, Ermənistanı müdafiə etmək istəyənlərə, bu ölkədə havadarlarının yardımı ilə revanşa cəhd göstərənərə ismarıq da sayıla bilər.

Sammitin yekun sənədi deməyə əsas verir ki, NATO Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, artıq Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin keçmişdə qaldığını reallıq olaraq təsdiqləyir. Bu baxımdan sənəddə NATO-nun ona toxunmaması tamamilə məntiqlidir.

Azərbaycan torpaqlarını işğaldan təmizləməklə bölgədə əməkdaşlıq etməyə maraqlı tərəflər üçün yeni və daha faydalı şərait yaradıb. Bu, Cənubi Qafqazın, eləcə də dünyanın təhlükəsizliyi üçün

Azərbaycanın regionda yaratdığı yeni reallıq yavaş-yavaş ölkələr, beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən qəbul edilir və nəzərə alınır.

Doğrudur, Zirvə görüşünün yekun qərarında Cənubi Qafqaz regionuna, o cümlədən Azərbaycana istinadın olmaması heç də onun regiona marağının azalması demək deyil. Ancaq son proseslərdə regionda Türkiyənin rolu və iştirakı daha da artıb. Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan NATO-nun zirvə toplantısına video-ismarışında buna da işarə edərək bildirmişdi: "Türkiyə İraqdan Əfqanıstana, Qafqazdan Balkanlara, Qara dənizdən Aralıq dənizinə Afrikaya qədər bütün münaqişələrdə sabitliyin yaranmasına liderlik edir, fayda verir".

Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, Türkiyə gücünə, oynadığı rola və s. məsələlərə görə NATO-da aparıcı olan 5 dövlətdən biridir. Onun atdığı addımları alyans həmişə dəstəkləyib. NATO-nun şərqdəki sərhədləri Türkiyə ilə bitir.

Beləliklə, NATO-nun sammiti bu sənədi ilə münaqişə və işğalçılığın regional inkişafa, təhlükəsizliyə və əməkdaşlığa mane olduğunu bütün dünyaya bir daha bəyan edib. Bu həm də Azərbaycanın torpaqlarını işğaldan və işğalçıdan təmizləməsi faktının qəbul olunmasıdır.

Sədrəddin İsmayılov

vəsində əməkdaşlığa başlamışdı və s.

NATO Azərbaycanın yaratdığı yeni reallıqlarla razılışmışdır

Bu kimi faktlar onu göstə-

məsələnin xatırladılmaması belə deməyə əsas verir ki, NATO Azərbaycanın torpaqlarını işğaldan təmizləməklə illər uzunu bəyan edilən məsələlərin öz həllini tapması faktı ilə razılışmışdır. Başqa söz-

(əvvəli ötən saylarımızda)

b) "SİZİ DOĞRU YOLA QOVUŞDURDUĞU ÜÇÜN ONU (UCA ALLAH) UCALDIN"

RAMAZAN AYINDA nazil olmağa başlayan Qurani-Kərimdə hidayətin açıq dəlilləri var. Uca Allah bu Kitabı insanlar doğru yola qovuşsun, nəticədə, dəyər, anlam, hüsur qazansın deyər nazil etmişdir. Ramazanın haqqını vermək Qurani-Kərimi anlamaqla, dəyərlərini həyata daşımaqla, Onun buyurduğu kimi yaşamaqla mümkündür. Şərtlərinə əməl edilməyən resept fayda vermədiyi kimi, oxunmayan, anlaşılmayan, tətbiq edilməyən Qurani-Kərim də şəfa verməz.

UCA ALLAH buyurur ki, sizi doğru yola – hidayətə qovuşdurduğu üçün Onu ucaldın ("tukəbbiru"). Təkbir **ALLAHU ƏKBƏR** ifadəsi ilə gerçəkləşir, mənası budur: **ALLAH TƏK BÖYÜKDÜR**. Allahı ucaldın əmri sadəcə dillə Allahu əkbər deyərək yerinə yetirilmiş olmaz, şüurla, Allahı doğru tanımaqla, saleh əməllə gerçəkləşər.

TƏKBİR hər şeydən öncə uca Allahın tək böyük olduğunu anlamaqdır. İnsan bu həqiqəti anlasa, nə olar? Uca Allahdan başqa kimsəyə qul olmaz, köləlikdən, şirkdən, haramlardan qurtular, azadlığa, azadlığın əsası olan tövhidə, hallallara qovuşar. Təkbir demək – Allahı ucaltmaq, Onun əmrlərini yerinə yetirməkdir. Təkbir insanın sahib olduğu hər şeyi uca Allaha borclu olduğunu anlaması, acizliyini bilməsi, bütün varlığı ilə Ona təslim olması, Onun buyurduğu kimi yaşamasıdır.

Uca Allahın bir adı da ƏL-KƏBİRDIR, O, sonsuz böyük, tayı-bərabəri olmayan uludur. Qurani-Kərimdə Allahu əkbər cümləsi yoxdur, ancaq təkbir əmri var: "Və Rəbbəka fə-kəbbir" – "Rəbbini təkbir et" (74/3; 17/111; 2/185), yəni təkbir Allahın əmridir, fəzdir. Təkbirin üç növü var...

DEDİK Kİ, TƏKBİRİN ÜÇ NÖVÜ VAR:

a) **QƏLBİN TƏKBİRİ** – bu, qəlbın uca Allahın sonsuz böyüklüyünə imandır, onu təsdiq və həzm etməsidir. Təkbir əmri "de" biçimində deyil, "et" biçimindədir, yəni təkbir sadəcə söz deyil, xeyir uğrunda hərəkət, əməl, işdir. Qəlb uca Allahın tək böyük olduğuna iman edər, dil də Allahu əkbər deyər;

b) **AĞILIN TƏKBİRİ** – Allahın sonsuz böyüklüyünü təsdiq edən qəlbə ağılın verdiyi elmi dəstəkdir, Onun mütləq böyüklüyünün dəlillərini bilməkdir, bu da ancaq elmlə mümkündür, kainat uca Allahın tək böyük olduğunun elmi dəlilləri ilə doludur;

c) **DİLİN TƏKBİRİ** – bu, dillə Allahu əkbər – Allah tək böyükdür deməkdir, İslamın şüarlarından biridir: "Biz müsəlmanlar sevinəndə, üzüləndə, çaşanda, heyran olanda Allahu əkbər deyirik, belə ki sevinəndə, sevincimizi Allahın böyüklüyünə bağlayırıq. Üzüləndə, özümüzü Allahın tək böyük olması ilə təsəlli edirik. Ondən ayrı olan bir səadət və fəlakət təsəvvürümüz olmadığı üçün şəfa

halında da, cəfa halında da **ALLAHU ƏKBƏR** deyirik. ... Bayramlar insanların ən sevincli günləridir. *Müsəlman sevinəndə Rəbbindən qopmaz (Rəbbindən qopanların yeni il gecəsini vəhşətə, savaşa necə çevirdiyini üzülərək görürük, partlayış səslərindən insanlar dəhşətə gəlirlər – S.H). Əksinə, Rəbbinə şükür edər. Bayram namazları bu şükürün nəticəsidir. Bayram namazlarını o biri namazlardan ayıran tək şey təkbirin say çoxluğudur, yəni, ey insan, sevinəndə Allahdan qopma, sevinəndə ALLAH ƏKBƏR de (sevincini uca Allahdan qoparanların – Onu unudaraq sevinənlərin ad günlərini, toylarını, bayramlarını israf məclislərinə necə çevirdiklərini ürəyimiz sızlayaraq görürük – S.H). Sevinmək duyğusu uca Allahın insana lütfüdür, bu nemətin şükürü sevinci Ondən ayırmamaqdır... Cənazə tö-rənləri insanların ən hüznlü anlarıdır. Belə ki yaxınlarını itirmişlər. Müsəlmanlar ölən yaxınlarını axirətə yola salarkən cənazə namazı qularlar. Cənazə namazının ən açıq özəlliyi təkbirin sayının çox olmasıdır. Təkbirin sayının çox olmasının hikməti nədir? Budur: ey insan, hüznənəndə uca Allahdan*

buyurur, yeni təkbir söz deyil, işdir, duanın ən gözəli feili-əməli dua olduğu kimi, təkbirin də ən xeyirli əməli olanıdır) əmr edir? Bunun səbəbi var: oruc böyük, çətin, mükafatı uca Allaha aid olan ibadətdir, bütün ibadətlər kimi, oruc tutmaq da feili-əməli təkbirdir, Onun buyruqlarını sevə-sevə yerinə yetirməkdir. Uca Allaha təslim olan – Onun buyurduğu kimi yaşayan hər kəs hər an təkbir halındadır – ağıl, iradəsi, qəlbi, vicdanı, dili, işi, qazancı, sosial və siyasi münasibətləri – bir sözlə, bütün varlığı öz halı ilə (öz hal dili ilə) **ALLAHU ƏKBƏR** – Allah tək böyükdür deyir. Uca Allahı zikir et-

onu dedi-qodu, qeybət, iftira, yalan, söyüş, özünü bəyəndirmə vasitəsinə çevirmək nankorluq, günah, haramdır. "ŞÜKÜR ET" bir ilahi əmrdir, uca Allah buyurur ki, insan bunlara görə şükür etməlidir:

- Allah insan oğluna eşitmə, görmə, düşünmə qabiliyyətini verdiyi üçün; (16/78; 32/9)

- Allah insan oğluna rəhbərlik etdiyi, yol göstərdiyi üçün; (2/185)

- O, həqiqəti ayələrlə (ayələri bir-birinə bağlayaraq) açıqladığı üçün; (7/58)

- Elçilərin qissələrini bizə ibrət və örnək olsun deyər, nəql etdiyi üçün; (14/5)

- gecəni və gündüzü bir-birinin qarşılığı olaraq yaratdığı üçün; (25/62)

- göydən suyu acı deyil, dadlı olaraq endirdiyi üçün; (56/70)

- heyvanları insan oğlunun əmrinə verdiyi üçün; (22/36; 36/71-73)

- dənizi insan oğlunun əmrinə verdiyi üçün; (16/14; 30/46)

- bitki məhsulları ilə ruzi verdiyi üçün; (14/37)

- halal ruzilər yaratdığı, onları insana göndərdiyi üçün; (16/144)

- insana ruzi axtarmaq

ORUC UCA ALLAHIN TƏRBİYƏ PROQRAMIDIR

QURANI-KƏRİMDƏKİ ORUC AYƏLƏRİNİN ŞƏRHİ

qopma (qopanların saçını yolduğunu, sinəsinə döydüyünü, başına vurduğunu, kürəyini zəncirlədiyini, üzünü cırdığını, şaxsey-vaxsey dediyini, bağırtdığını, uca Allaha üsyan etdiyini, məzarlara sarıldığını, sevdiyinin məzarı üstündə yatdığına dərin kədərlə izləyirik – S.H). Hüznənəndə **ALLAHU ƏKBƏR** de, ölümü yaradanı xatırla, ölümü anla, Onun sadəcə həyatın deyil, ölümün də Rəbbi olduğunu unutma. Belə ki insan ölüm kimi ağır bir gerçəyin yükünün altından ancaq Allahın tək böyük olduğunu xatırlayaraq qalxa bilər... **Namazda ALLAHU ƏKBƏRLƏ** başlayar, hər rükətdə bu ifadəni beş dəfə təkrar edirik. **Namaz qulun Allah qarşısında əsas duruşunu təmsil edən ibadətlər toplusudur. ALLAHU ƏKBƏR – Allah tək böyükdür deməyərk, bunu etiraf etməyərk başlayan bir ibadət insanı qula qul olmaqdan necə qurtara bilər? Biz ALLAHU ƏKBƏR deyirik, qula və əşyaya qul olmağı rədd edirik. Uca Allah qulluğumuzu səcdə ilə zirvəyə daşıyıraq. Təkbirin insanı gətirdiyi nöqtə bir təslimiyyət (sevgi) hərəkəti olan səcdədir...**

AĞLIMIZA BELƏ BİR SUAL

GƏLƏ BİLƏR: uca Allah niyə oruc ayələrinin sonunda Onu ucaltmağı, (təkbiri, O, təkbir söylə buyurmur, təkbir et

mək də budur, təsbəh çevirmək, eyni sözü yüz dəfə, min dəfə təkrar etmək deyil.

c) ŞÜKÜR EDİN

Bu, uca Allahın üçüncü istəyidir, əmridir. Oruc ibadətində Qurani-Kərim, tövhid, təqva, şükür, dua var... Bunlar ilahi nemətlərdir, hər birinin şükürü var, hər nemətin şükürü öz cinsindəndir: Qurani-Kərimin şükürü Onu oxumaq, anlamaq, dəyərlərini həyatına daşımaq (Onun buyurduğu kimi yaşamaq), öyrətməkdir, tövhid (Allahdan başqa ilah yoxdur) nemətinin şükürü şirkə bulaşmamaqdır, təqvayın şükürü pisliklərdən qorunmaqdır, duanın şükürü ancaq uca Allahdan istəməkdir.

Şükür ibadətdir, nemətlərin sahibinin uca Allah olduğunu bilməkdir, hər nemətdən ilahi təyinatına uyğun istifadə etməkdir. Məsələn, zaman nemətdir, onu xeyirli işlərə sərf etmək şükür, israf etmək nankorluqdur, hakimiyyət nemətdir, ədaləti təmin edirsə, xalqa xidmət göstərsə, şükürünü yerinə yetirir, zülm edirsə, xalqı əzərək köləliyə məcbur etmək vasitəsi olursa, nankorluq, haram alətinə çevrilir, sosial media nemətdir, ondan xeyri çoxaltmaq üçün istifadə etmək savab və şükür,

arzusu, həvəsi (iştiyaqı) verdiyi üçün; (29/17)

- Onun yaratdığı ruziləri bildiyimiz üçün; (34/15)

- neməti qulunun üzərində göstərmək, tamamlamaq üçün; (5/6)

- Bədir savaşında zəfərlə dəstəklədiyi, saysız nemətlər verdiyi üçün; (7/26)

RAMAZAN Qurani-Kərim ayıdır, uca Allahın bu mübarek ayda Qurani-Kərimi nazil etməyə başlamasına oruc tutaraq şükür edirik, mədəmizi ac saxlayır, ağıl, vicdan, qəlb, ruh və iradəmizi bir adı da ilahi Ruzi olan Qurani-Kərimlə doyururuq, Onunla yenidən inşa olur, yenidən doğulur, tövhidə, ədalətə, fitrətə, barışa, qardaşlığa, birliyə, sevgiyə, mərhəmətə yönəlirik.

RAMAZAN maddi aclıq, mənəvi doyum ayıdır. Elə buna görə də Qurani-Kərimin şükürünü bir ay mədəmizi ac saxlayaraq gerçəkləşdiririk, deyirik ki, önəmli olan maddi deyil, mənəvi yönümüzdür, ağıl gerçək qidası olan elmə, qəlb gerçək qidası olan imanla, vicdan gerçək qidası olan mərhəmətlə doymasa, insan öz fitri missiyasını yerinə yetirə bilməz.

Siraceddin Hacı

(Ardı var)

Bəy və gəlin daxil olanda ora virus gətirir?

“Müharibə dövründə Stalin özü toyların keçirilməsi üçün şərait yaradırmış ki, insanlarda ruh qalsın ...”

Xəbər verdiyimiz kimi sosioloq Əhməd Qəşəmoğlunun toyların açıq havada keçirilməsi ilə bağlı təklifi bir müddətdir ki, müzakirə olunur. Ə.Qəşəmoğlunun dostu yazıçı, millət vəkili Aqil Abbasın isə qışda toyu necə edəcəyik? deməsi tərəflər arasında müzakirəyə səbəb olub.

Məsələyə bağlı açıqlama verən yazıçı Aqil Abbas təkçə yayda yox, payızda da insanların toy etdiyini deyib: “Əhməd mənim dostumdur, toyumda da fəal iştirak edib. Qaldı ki, hamı yayda toy etmir axı. Əsas toylar payızda olur. Elə yalnız üç ay yayı toy etsələr, onda necə olar?! Hər il Azərbaycanda 15 min toy olur, bunu sığışdırmaq mümkün deyil. Necə olur ki, restoranda yüz adam yemək yeyə bilsə, bəy və gəlin salona daxil olanda ora virus gətirər? Toylara icazə verilməlidir və təbii ki, müəyyən çərçivələr daxilində. Bəs açıq havada nə qədər toy etmək olar? Yağış yağanda nə edəcəklər, toyu təxirə salıb, qonaqlara deyəcəklər ki, gedin

sabah gələrsiniz? Açıq havada Əblüfəz Elçibəyin, Alim Qasımovun qızının toyu olub. Elə Əhməd Qəşəmoğlunun toyu da açıq havada olub. Vayxır kəndində gözəl, özü də qeyri-adi, milli adət-ənənələrlə olan bir toy idi. Onun toyuna Vaqif Bayatlı ilə getmişdik. Özü də çox çətinliklə, çünki o vaxt Naxçıvana getmək üçün buraxılış vərəqən olmalı idi. Bizdə oğurluq, qatarda gizlənmə-gizlənmə getmişdik. Əhmədin iradəni qəbul edirəm, çünki o, mənim ən yaxın dostumdu və həm də sosioloqudu, bir çox şeyləri mənəndən yaxşı bilir. Çünki o, sahə mənim işim deyil. Bununla yanaşı, gözəl şair, qardaşı”.

A.Abbas həmçinin əhalinin artım məsələsini aidiyyəti qurumların nəzərə almasının vacibliyini vurğuladı: “Təbii ki, əhalinin artım məsələsi nəzərə alınmalıdır. Siz bunu yaşlılardan soruşa da bilərsiniz. 1941-45-ci illər arası Stalin ən çox toy elətdirmiş ki, insanlarda ruh qalsın. İndi bizim qələbə ruhunuza qaldırıblar və bu tərəfdən də toylar olsa, lap yaxşı olar. Toy olsun, bayram olsun. İnsanlar sevinəsinlər, həsrətlə gözləyirlər ki, övladlarına toy edəcək”.

A.Abbas toylarımızdakı is-

rafçılıqdan da danışdı və bunun qarşısının alınmasını təklif edib: “Toya getməyə pulun yoxdursa, getmə də. Mənim toyuma Bakıdan bir qrup cavan şair və yazıçılar gəlmişdi. Onların çoxuna mən pul verdim ki, gedin adınızı yazdırın. Çünki sayıb-seçib toyuma gəlib. Mənim xoş günümə gəlib, pula görə çağırmamışam axı. İndi toya adamları pula görə çağırırlar. Təbii ki, toya gələn gənc ailəyə kömək edir. Bu isə bütün dünyada belədir. Mən Rusiya toyunda da olmuşam və fərqli də olsa onlarda da toya pul salırlar. Adamlar öz imkanları daxilində toylarını etməlidir.

Məsələn, rayonlarda şadlıq saraylarını 600-700 manata icarəyə verirlər və qohum-əqrabaları aparıb bütün işlərini görür. Bakıda isə bir az başqadır. Bakıda da bunun bir həddi olmalıdır. Stolun üstünə o qədər şeyi yığmaq nəyə lazımdır. Bir insan 100 manatlıq yemək yeyə bilər? Stolun üstünə qırx cür yemək gətirirlər. Bir dəfə şair Aqşin Yeniseyin toyunda oldum, çox səliqəli, 50 nəfərlik toy etdi, heç pul da yığmadı. Qəşəng yedik-ıçdik, oynadıq, arzularımızı dilədik. Yəni bir az müdaxilə olunmalıdır ki, bu israfçılıqların qarşısı alınsın”.

Vasif Əlihüseyn

hazırkı vəziyyət cəmiyyəti arxayın salmamalıdır: “Dünyada koronavirus pandemiyası davam edir. ÜST bununla bağlı son sözünü deməyib.

Professor Adil Qeybullayev:

“Hesab edirəm ki, yumşaldılmalara gedilməlidir. Hətta toylara da müəyyən formatda icazə verilməlidir. Artıq çimərliklərin fə-

havada müəyyən məhdud-

"Çimərliklərə icazə verilibsə, toylar niyə keçirilməsin?!"

“Epidemioloji vəziyyətdəki stabillikdən istifadə edərək, bəzi yumşaldılmalara getmək olar”

liyətində icazə verilibsə, açıq

diyyətlə toylar niyə keçirilməsin?! Əgər toylara icazə verilsəydi, bu mərasimlərlə bağlı yeni formatda stereotip də yaranardı”, - deyərək bildirdi.

Həkim onu da qeyd edib ki,

Bilirsiniz ki, indi Hindistanda olan “Delta” ştammi İngiltərədə və digər ölkələrdə də artıq müəhdə edilir. Bu ştammin Azərbaycana gəlməsi və ümumiyyətlə pandemiyanın dördüncü mərhələsinin yaranması ilə bağlı xeyli narahatlıqlar var. Belə olarsa, dünya yeni çətinliklə üzləşə bilər”.

Emil Vətəni üçün canından keçməyi bacardı

İkinci Qarabağ müharibəsində 30 il düşmən tapdığına dönmən doğma torpaqların azadlığı uğrunda canını qurban verib rəşadət zirvəsinə ucalan qəhrəmanlarımız çox oldu. Lənkəran rayonu, Gərmətük kəndində boya-başa çatan şəhid Emil Şahin oğlu Şıxəlizadənin də xatirəsi indi həmin yüksəklikdən boylanır. Emil sinəsini Vətənə sipər edəndə ömrünün 22-ci baharına qədəm qoymuşdu. Yurdunun qeyrətini hər şeydən üstün tutan, xalqına qəlbən bağlı olan ağıllı, mərd bir gənc kimi özünü göstərmişdi. Elə insanlığın zinəti sayılan belə saf və ülvi dəyərləri xarakterində cəm etdiyinə görə el-oba da Emili sevir, böyük də, kiçik də xətrini əziz tuturdu.

Emilin bütün istəyi, arzusu xalqla bağlı idi. Yaxşı işlər görməyi, xeyirxahlıq etməyi özünə həyat amalı seçmişdi. Gözlərdə işığa, ürəklərdə sevincə dönmək istəyirdi Emil. Erməni faşistləri onun ömür yolunu yarımcıq qoydular.

Emil Şıxəlizadə 2017-ci ildə həqiqi hərbi xidmətə çağırılır. Cəbhə bölgəsində əlinə silah alıb Vətənin keşiyində durur. Qısa müddətdə nümunəvi xidməti ona hörmət qazandırır. Etibarını, vətənpərvərliyini, sədaqətini görəndə əsgər yoldaşları Emilə ürəkdən inanır, onun başına and içirlər. Övladı olduğu doğma Azərbaycan qarşısında müqəddəs borcunu şərəflə yerinə yetirib üzuağ evinə dönür. Qaldı ki, burada qala bilmir. Təcavüzkar düşmənin başını döyüş meydanında əzməkdən ötrü yenidən ordu sıralarına qayıdır.

27 sentyabr İkinci Qarabağ müharibəsi başlanan gündən Vətəni öz qanı bahasına yaşadan qəhrəmanlardan biri Emil olur. Onun müharibə meydanında torpaq uğrunda göstərdiyi şücaət faşistlərin belini qırır. Hər dəfə də haqq savaşıma girəndə sona qədər döyüşüb düşməndən işğal edilən torpaqların, öldürülən insanların qisasını alacağına and içir. Füzuli, Cəbrayıl, Qubadlı rayonlarının işğalçılardan təmizlənməsi uğrunda gedən ağır, qanlı döyüşlərdə cəngavər kimi vuruşur, ürəyindən keçən qisasını erməni dığalardan ala bilir. 28 oktyabrda Lənkəran elinin igid oğlu millətin xoşbəxt gələcəyi üçün polad sinəsini Vətənə doğru tuşlanan güllələrə sipər edir. Onun müqəddəs qanına boyanan torpaq bir daha əsgər yoldaşlarının gözündə ucalır. Nəyin bahasına olursa-olsun yağya qalib gəlmək onların birinci amalı olur..

İndi Lənkərandə Vətən müharibəsinin qalib şəhidi Emilin adını iftixarla çəkir, onu gənc nəsle örnek göstərir. Dövlət isə öz şəhid oğlunun ermənilərə qarşı qanlı döyüşlərdə hünərini “Vətən uğrunda” medalına layiq gördü.

Zəfər Orucoğlu,
Azərbaycan Jurnalistlər
Birliyinin üzvü

Avropa İttifaqının Azərbaycan-
dakı nümayəndəliyi Şamaxı, İsmayılı və Qəbələyə media tur təşkil edib. Səfərin sonunda Avropa İttifaqının Azərbaycandakı səfiri Kestutis Yankauskas media nümayəndələrinin suallarını cavablandırıb.

Ünsiyyətdə olduğumuz və layihələrimizdən yararlanan şəxslərin bir çoxu da məcburi köçkünlər idi. Bu ona görə bizim üçün əhəmiyyətli idi ki, məcburi köçkünlər ən az imtiyazları olan və ən həssas təbəqədən olan insanlar idi...

- Cənab səfir 8-9 İyun tarixlərində Şamaxı, İsmayılı və Qəbələdə oldunuz və burada Avropa İttifaqının maliyyə dəstəyi ilə həyata keçirilən layihələrdəki təsərrüfatları bir bir incələmək imkanı qazandıq. Bu insanlar sizdə hansı təəsüratları yaratdılar?

- Təbii ki, bizim təəsüratlarımız çox yüksəkdir. Ən böyük təəsürat isə on dan ibarətdir ki, buradakı insanların həftələrlə aylarla

Digər yaddaqalan layihəmiz isə EU for Lənkəran (Lənkəran üçün)adlanır. Həmin layihə zamanı biz bütün diqqətimizi Lənkəranda cəmləşdirmişdik. Lakin istədik ki, məhz Lənkəranda həyata keçirdiyimiz uğurlu layihələri digər regionlarda da həyata keçirə bilərik.

Eyni zamanda biz İqtisadiyyat nazirliyi ilə bu yaxınlarda tərəfdaşlıq üzrə mexanizm sənədini imzalamışıq. Həmin sənəd elə bir versapil, hərtərəfli sənəddir ki, biz iqtisadiyyatın istənilən sahəsinə davam edən və yenidən həyata keçiriləcək islahatı dəstəkləyə bilərik. Digər bir məsələ odur ki, pandemiya bizə göstərdi ki biz çağırışlardan hər zaman razı olmalıyıq və müəyyən çağırışlara müəyyən qlobal məsələlərə reaksiyamız olmalıdır. Ona görə də iqtisadiyyatın davamlılığı və dayanıqlılığı üçün biz müəyyən proqramlar həyata keçiririk. Xüsusilə də regional inkişaf və səhiyyə sa-

ata keçirildiyi bölgələrimizdə hansı dəyişiklikləri müşahidə etdiniz?

- Son bir il yarımda əfsuslar olsun ki, pandemiya səbəbindən bölgələrə getməkdən məhrum olduq. Çox şadam ki, artıq biz pandemiya qaydalarına riayət etmək şərti ilə bu səfərləri bərpa etməyi bacarmışıq. Əsas məsələlər bundan ibarətdir ki, biz regionlarda hər hansı bir layihəni həyata keçiririkse onun təsirlərini görə bilərik. Biz bilirik ki, Azərbaycanın reusları çoxdur. Əfsuslar olsun ki daha çox məbləğ avadanlıqlara və daha çox ümumi sahə infrastrukturuna yatırılır. Məsələn biz istəyirikse bir telefonun infrastrukturunu olsun onun işləməsi üçün eyni zamanda onun proqram təminatı da olmalıdır. Əgər olmasa o telefon işləməz. Eyni zamanda sonda işə baxmaq və özünü qiymətləndirmək də vacibdir. Biliklərin, metodologiyaların və qabaqcıl təcrübələrin bura inteqrasiya olunması

"Sülhməramlılar öz doğma kəndimdə şəkil çəkdirməyimə olmaz dedilər"

"Ermənilərin verdikləri mina xəritəsi-nə sözün düzü, inamım yoxdur. Bilinmir ki, mina xəritəsini tərtib edən insan müharibədə ölüb, ya sağdır?! Xəritənin nə dərəcədə doğru olub-olmamağını indidən bilmək qeyri-mümkündür. Bu sadəcə ermənilərin bir oyunu idi ki, 15 baş əsiri geri almaq üçün etdilər"

Bunu Moderator.az-a açıqlamasında əməkdar artist Sevinc Sarıyeva deyib. O, daha sonra əlavə edib. "O murdarlardan hər an pislik gözləmək olar. Təbii ki, dövlətimiz özü bu işi təhlükəsiz şəkildə yoluna qoyacaq. Burada insan məsuliyyəti də rol oynayır. Nə qədər ki, icazə verilməyib, həmin ərazilərə getməsələr yaxşıdır. Düzdür, bir müddət əvvəl, təxminən mart ayında mən də öz torpağıma getdim, amma icazə verilən yerə qədər. Doğulub boya-başa çatdığım Ağdamın Mərzili kəndindən söhbət gedir. Nə yol var idi, nə də ki, kəndimizi tanımaq üçün başqa bir nişanə. Təxmini bilirdim ki, bu yol bizim kəndimizə gedir. Kəndimiz Ergi düzünə yaxındır. Çox pis oldum, gedib-gələndən sora özümü yaxşı hiss etmədim. O duyğular, hissləri sözlə ifadə etmək çox çətinidir. Allah heç bir kəsi uşaqlıqından, gənclik illərindən, torpağından ayrı salmasın. Birinci Qarabağ müharibəsində ən ağır döyüşlər bizim kənddə gedib. İllər öncə yaşadığımız yerə qonaq kimi getmək çox təsirli idi. Hər bir müharibənin sonunda meşələrdə partizan dəstələri, diversant qruplarının olması normaldır. Ola bilsin ki, içimizdə də hələ ki, satqınlar var. Sülhməramlılar öz doğma kəndimdə şəkil çəkdirməyimə mane oldular, dedilər ki, olmaz. İnşallah gələn dəfə mütləq şəkillər çəkdirəcəm, əsas odur ki, bu gün həmin torpaqlara özümüz nəzarət edirik", deyərək, əməkdar artist bildirib.

"Cəmiyyətə, insanlara sərmayə qoyulmasa, inkişafdan söhbət gedə bilməz..."

ve illərlə çəkdiyi əziyyətlər fonunda edilən kiçik maliyyə yardımları sayəsində onların həyatlarının nə qədər dəyişdiyini gördük. Ünsiyyətdə olduğumuz layihəmizdən yararlanan şəxslərin bir çoxu da məcburi köçkünlər idi. Bu ona görə bizim üçün əhəmiyyətli idi ki, məcburi köçkünlər ən az imtiyazları olan və ən həssas təbəqədən olan insanlar idi. Bizim etdiyimiz maliyyə yardımları və bu insanların zəhməti sayəsində çox böyük işlər görülüb.

- Sizin buradakı insanlara olan çağırışlarınız nədən ibarətdir?

- Bizim təbii ki çağırışlarımız və prioritetlərimiz hər zaman dəyişir. Hər zaman biz çalışırıq ki, təhsil naminə məşğulluğun artırılmasında insanlara kömək edək. Əsas məqsədimiz də odur ki, insanların bacarıq və qabiliyyətlərinin artırılmasında onlara kömək etməyə nail olaq.

- Bəs hansı digər regionumuzdakı layihə sizin daha çox yadıңызda qalıb?

həsində islahatları dəstəkləyirik. Ümumiyyətlə bütün sahələri əhatə edən layihələrimiz həyata keçirilir. Onu da qeyd etmək istədim ki, Avropa İttifaqının çox geniş təcrübəsi var. Onillərlə olan uğurlu təcrübəmiz çoxdur. Elə bir sahə yoxdur ki, bizim layihələrimiz həmin sahəni əhatə etməsin. Tərəfdaş bir ölkə kimi əgər Azərbaycan hər hansı sahədə olan dəstəklə bağlı bizə müraciət edərsə, biz həmin sahənin inkişafı ilə əlaqədar təcrübədən keçirdiyimiz bütün proqramlarla Azərbaycana dəstək göstərə bilərik.

- Cənab səfir, artıq dörd ildir ki, Azərbaycandasınız və tez-tez bölgələrimizə səfərlər edirsiniz. Dörd il müddətində səfərdə olduğunuz və layihələrinizin həy-

ətə çox vacibdir. Bir daha vurğulamaq istədim ki, insanlara sərmayə yatırılmasa, cəmiyyətə sərmayə qoyulmasa, dayanıqlılıqdan və inkişafdan söhbət gedə bilməz.

- Bəs Azərbaycanda son illərdə nə kimi dəyişiklikləri gördünüz?

- Sizə də, məlum olduğu kimi son illərdə Azərbaycanda çox böyük dəyişikliklər baş verdi. Hal-hazırda Azərbaycanda böyük bir ərazilər vardır ki həmin ərazilərin minalardan təmizlənməsi, təmir və bərpa işləri çox vacibdir. Lakin düşünürəm ki, digər regionları da yaddan çıxarmamaq lazımdır. Bu təcrübəyə uyğun olaraq digər sahələrə də dəstəyimizi davam etdirə bilərik. Mən hesab edirəm ki, buradakı son dörd il dəyişikliklərlə dolu olub və ümid edirəm ki, gələcəkdə Azərbaycana istirahət, biznes və digər səbəblərlə bağlı gəldiyim zaman daha böyük dəyişikliklərin şahidi olacağam.

Leyla Şah

Azmarka.az özünün böyük oxucu marağına səbəb olan "Əfsanəvi azərbaycanlılar" layihəsində bu dəfə ilk peşəkar pianoçu Xədicə xanım Qayıbovanın faciəvi aqibətinə işıq tutur.

Xədicə xanım Qayıbova Azərbaycanın ilk peşəkar qadın pianoçusudur. O, ötən əsrin 20-ci illərinin əvvəllərindən etibarən açıq konsertlər verib, mahir ifaçılığı ilə qəlbləri ovsunlayıb, bundan başqa, müəllimlik edib, musiqi təşkilatçılığı ilə məşğul olub. Lakin nə yazıq ki, 1937 repressiyasından sağ qurtula bilməyib.

Məsələ burasındadır, 1938-ci il martın 16-da Azərbaycan Xalq Daxili İşlər Komissarlığı Dövlət Təhlükəsizlik İdarəsinin 3-cü şöbə rəisinin müavini, leytenant Tevosyan belə bir arayış hazırlayır: *"Türk və ingilis qərarlarının Bakıda olduqları zaman, 1893-cü ildə anadan olan, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının keçmiş müəlliməsi Xədicə xanım Qayıbova onlarla yaxın əlaqədə idi, həmin qərarların zabitlərini evinə qonaq çağırırdı"*.

Arayışda yazılanlara inansaq, Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra Xədicə xanım öz evində *"Müsavat fırqəsinin liderlərindən olan"* Mustafa Vəkilovu gizlədibmiş. Hökumət nümayəndələri bundan xəbər tutub Mustafa bəyi həbs etməyə gələndə isə Xədicə xanım ona qaçmaq üçün imkanı yaradıbmış.

Yenə həmin arayışdan: *"1924-cü ildə Qayıbovanın evində türk ordusunun zabiti azərbaycanlı Sultan Hüseyinzadə gizləndirdi. Qayıbovanın evindən o, İrana qaçıb və orada alman və yapon kəşfiyyatlarına xidmət edir."*

Əksinqilabi millətçi təşkilatının rəhbərlərindən biri Ə.Fərəczadənin 1937-ci il iyulun 17-də verdiyi ifadədən görünür ki, Türkiyə kəşfiyyatının agenti Dadaş Bünyadzadə həmin kəşfiyyatla əlaqəsini Qayıbova Xədicə xanımın vasitəsilə saxlayırdı.

Qayıbovanın həyat yoldaşı Rəşid Qayıbov Azərbaycan SSR XDİK tərəfindən əksinqilabi millətçi təşkilatının üzvü kimi həbs edilmişdir.

1933-cü ildə X.Qayıbova

casusluqda təqsirləndirilərək Azərbaycan Dövlət Siyasi İdarəsi tərəfindən həbsə alınmışdı, amma ittiham sübut olunmadığı üçün azad edilmişdi.

Yuxarıdakılara əsasən X.Qayıbova həbs olunub Azərbaycan SSR CM-nin 68-ci maddəsinə görə istintaqa cəlb edilməlidir".

Beləliklə, 45 yaşlı, iki övlad (Əbdülkərim və Alanqu) anası Xədicə xanım 1938-ci il martın 17-də Dövlət Təhlükəsizlik İdarəsi tərəfindən həbs olunur. O zaman 11 yaşında olan qızı Alanqu

xanım həmin günü belə xatırlayırdı: *"Gecə gəlmişdilər. Səs-küyə ayıldım. Anam həmin gəlişə nə qədər hazır olsa da, sarsılmışdı. Rəngi ağappaq idi..."*

Bir neçə gün sonra isə Xədicə xanımın istintaqı başlanır. Martın 20-də keçirilən birinci dindirmədə müstəntiq Xədicə xanımın əksinqilabi fəaliyyətlə məşğul olduğunu, türkçülük ideyalarının yayılması yönündə xüsusi iş apardığını söyləyir. O, bu ittihamı qəti şəkildə rədd edir.

Müstəntiqin xaricdə yaşayan qohumları, tanışları barədə sualına isə Xədicə xanım belə cavab verir: *"Qardaşım Məmməd Müftizadə. O, Türkiyəyə 1917-ci ildə gedib, hazırda heç bir əlaqəm yoxdur. 1922-1923-cü illərdə Bakıda İran konsulu olan Məmmədxan, indi o haradadır, bilmirəm. Müsavatın zabiti Sultan Hüseyinzadə 1925-ci ildə gizli şəkildə İrana qaçıb. İndi nə ilə məşğuldur, bilmirəm"*. 1938-ci il martın 23-də keçirilən ikinci dindirmədə ondan türk və ingilis qoşun zabitlərindən kimləri tanıdığı barədə ifadə verməyə israr

edirlər. O, türk qoşunlarının rəhbərlərindən biri Xəlil paşanı, onun adyutantı Cavad bəyi və təyyarəçi zabit Əşrəf Təmuçini tanıdığını söyləyir. Xədicə xanım müstəntiqin türk zabitləri ilə tanışlığın hansı mahiyyət daşdığı barədə sualına qısa və aydın şəkildə cavab verir: *"Xəlil paşa dəfələrlə bizim evə gəlib. Məni onunla qardaşım Məmməd Müftizadə tanış edib. Cavad bəyi Xəlil paşa vasitəsilə tanımışam. Təyyarəçi zabit Əşrəf Təmuçinlə tanışlığımız indi xalq düşməni kimi ifşa edilən Çingiz İldırım vasitəsilə olmuşdu... General Əliğa Şıxlinski, general İbrahim Usubov mənim keçmiş ərimin qo-*

ulayır. Heç vaxt əksinqilabçı kimi fəaliyyət göstərmədiyim

istintaqın qurtarması haqqında protokol isə 1938-ci il

ni, casusluqda əli olmadığına, heç bir xarici kəşfiyyatla əlaqə saxlamadığını döndəndənə dilə gətirir, müstəntiq-

mayın 7-də tərtib edilir. Ertəsi gün müstəntiq Tevosyan ittihamname yazır. Xədicə xanım Azərbaycan SSR Ci-

Mir Cəfər Bağırov dəlicəsinə sevdiyi qadını niyə və necə öldürdü?

humlarıdır".

(Xədicə xanım ilk dəfə 1911-ci Qafqaz müftisi məşhur Mirzə Hüseyin Əfəndi Qayıbzadənin oğlu Nadir Qayıbovla ailə qurub. Lakin bu evlilik uzun sürməyib).

Həbs edilərkən nə qədər heyəcan keçirsə də istintaqda Xədicə xanım özünü itirməyib, hər şeyi olduğu kimi danışmış. Məsələn, Mustafa Vəkilovu evində gizlətdiyini də, qaçmasına yardımçı olduğunu da olduğu kimi söyləyir, lakin bunda siyasi motiv olmadığını dəfələrlə vurğ-

nayət Məcəlləsinin 68-ci maddəsi ilə müqəssir hesab olunur. O, 6 ay həbsxanada saxlanılır. Bundan sonra isə güllələnməsi barədə hökm çıxarılır.

Hökm 1938-ci il oktyabrın 27-də icra edilir.

Xədicə xanımın övladları və qohumları onun güllələndiyini 16 il sonra öyrənirlər. Həmin vaxtadək ilk qadın pianoçumuzun hələ də həbsdə saxlanıldığını düşünürlər. Lakin təəssüf ki, yanılırdılar...

...Mir Cəfər Bağırova Xədicə xanıma çox bənzədiyi üçün evli qadın Qəmərlizadəni sevməyə başlayıb. Bu səbəbdən qadının başı çox bəlalər çəkib.

Qəmərlizadə 1953-cü ildə Bağırovun məhkəməsində şahid kimi ifadə verir. Məhkəmənin hakimi Bağırovdan həmin vaxt akademik Ələşrəf Əlizadənin həyat yoldaşı Qəmərlizadəni sevməyə başlayıb. Bu səbəbdən qadının başı çox bəlalər çəkib.

– Mən onu sevirdim...

Elçin ŞAHMURAD

Xədicə xanımın işi üzrə

«Orqanizmə kifayət qədər su daxil olmayanda kökəlmə baş verir»

Mütəxəssislər deyirlər ki, suyun insan orqanizminə 50-dən çox faydası var. Gün ərzində 2 litr maye qəbul edilməsi isə vacib məsələlərdən biridir.

Su qanda, sümükdə və beyində optimal nəm səviyyəni saxlamağa kömək edir, onurğa və beynin fəaliyyəti üçün vacibdir. Çox su içmək oynaq ağrıların qarşısını alır, həzm prosesini sürətləndirir, həm də qidanın qəbulunu, toksinlərin və şlakların orqanizmdən xaric olmasını təmin edir.

Elmi-Tədqiqat Ağciyər Xəstəlikləri İnstitutunun həkim-terapevti Taleh Abbasov Paralel.az-a deyib: "Hər səhər yuxudan oyanan kimi 1 və ya 2 stəkan, hər dəfə yeməkdən əvvəl yarım stəkan su qəbul edilməsi çox faydalıdır. Suyun qidalanmadan yarım saat əvvəl və qidalanmadan 1 saat sonra qəbul edilməsi məsləhətdir. Təəssüf ki, əksər hallarda qidadan əvvəl su qəbul edilmədiyinə görə, qidadan sonra tez susuzlaşma baş verir".

Acanda çox yemək olar. Amma susayanda mütləq su içmək lazımdır. Əks halda bədənin həddindən artıq su itirməsi halında toxuma boşluqları, oynaq, böyrəklər və qaraciyərdə problemlər yarana bilər.

"Su qəbzlikdən əziyyət çəkənlər və həzm problemi olanlar üçün çox əhəmiyyətlidir. Orqanizmə kifayət qədər su daxil olmayanda kökəlmə baş verir, çünki orqanizmdə gedən bütün proseslərdə su böyük rol oynayır", - deyərək həkim-terapevt əlavə edib.

Su bütün qida, vitamin və mineralların təməlidir. Soyuq aylarda olmasa da, havanın isti keçdiyi günlərdə çoxlu su qəbul etmək lazımdır.

Üzümün meyvəsi şəkər, sellüloz, üzvi turşular, askorbin turşusu, A, B1, B2, B6, PP, C və s. vitaminlər, pektin maddələr, mikroelementlər və fermentlərlə zəngindir.

Qida Təhlükəsizliyi İnstitutunun Elmi-tədqiqat və risklərin qiymətləndirilməsi departamentinin bitki sağlamlığı şöbəsi əməkdaşlığının hazırladığı məqalədə onun faydalı xüsusiyyətləri və saxlanılma qaydası haqqında bəhs olunur.

Üzümün faydaları

Müəyyən edilmişdir ki, üzümün şirəsində bir sıra müalicə əhəmiyyətli maddələr var. Bunlardan şəkəri (qlükoza, fruktoza, saxaroza), dəmir duzlarını, kalium-pərmanqanatı, C və B qrupu vitaminləri, karotin, aşı, boyayıcı və pektin maddələrini və s. göstərmək olar. Üzüm tənəffüs yarpağının tərkibində isə çoxlu miqdarda C vitamini, karo-

bronxial astma zamanı, maddələr mübadiləsi pozulanda, böyrək, qaraciyər və ürəyin funksional xəstəliyi, hipertoniya və yuxusuzluqda məsləhət görülür. Meyvə və şirəsində olan qlükoza ürəyin yığılma fəaliyyəti və əzələ tonusuna müsbət təsir göstərir. Üzüm və üzüm şirəsi ilə müalicə olunduqda yağlı ət, süd, spirtli, mineral və digər içkilər məsləhət görülmür. Üzüm piylənmə, şəkərli diabetdə, mədə və onikibarmaq bağırsağın yarısı xəstəliklərində, ishalda və xroniki faringitdə məsləhət görülmür. Arsen, morfin, kokain, stixinin və s. ilə zəhərləndikdə üzüm zəhər əleyhinə vasitə kimi işlədilir.

Kimyəvi tərkibinə görə üzüm bir qədər ana südü oxşayır. Belə ki, üzümdə olan üç vitamin bilavasitə qan və qan əmələ gətirən sistemə aiddir: fol turşusu (B qrupuna daxil olan vitamindir) qan əmələ gətirməni gücləndirir; K vitamini qanın laxtalanma sistemində müsbət təsir göstərir; P

qalın, meyvəsi bərk olan üzüm daha uzun müddət qalır. Bundan başqa, tünd rəngli üzüm növləri açıq rənglilərdən uzunömürlüdür.

Üzümü necə saxlamalı?

Üzümün saxlanması XIX əsrin axırları-XX əsrin əvvəllərindən geniş yayılmağa başlamışdır. Hazırda üzümün bir neçə saxlanma üsulu mövcuddur: müxtəlif qablaşdırma materiallarından istifadə etməklə, dondurulmuş halda, parafində, antiseptiklərdən və qamma şüalarından istifadə etməklə. Üzümü yaza qədər saxlamaq üçün müxtəlif xalq üsullarından istifadə edilir. Bunlardan ən geniş yayılanı bəndəq üsuludur. Tətbiq edilən digər üsul üzüm salxımını öz yarpağına bükərək, torpağa basdırmaqdır. Bütün bunlardan başqa, Gəncədə, Ordubadda, Abşeronunda üzümün kəhrizlərdə də saxlanması məlumdur. Həmin üsu-

Üzümün orqanizmə faydaları və saxlanılma şəraiti

tin, aşı maddəsi, üzvi turşular və s. var. Qeyri-adi dad və ləzzətə malik üzümün toxumları və yarpaqları bitki mənşəli dərmanların, habelə pəhriz əlavələrinin istehsalında istifadə olunur. Həmin polifenollar həm də çoxsaylı bioloji fəallığa və sağlamlıq üçün yüksək potensiala malikdir. Üzüm qabığı ilk növbədə antosiyaninlərdən, flavanollar, fenol turşulardan və stilbenlərdən (resveratrol) ibarətdir. Digər meyvə və tərəvəzlər kimi, üzüm də yaxşı lif və su mənbəyidir. Üzümde C vitamini və manqan kimi tanınmış antioksidanlar, beta-karotin və resveratrol kimi daha az tanınan antioksidanlar da mövcuddur.

Üzüm bir sıra xəstəliklər zamanı xüsusilə xeyirlidir

Üzüm insan orqanizminə müsbət təsir göstərən müstəsna qida və müalicəvi xüsusiyyətlərinə görə əvəzolunmaz məhsuldur. Müalicə vasitəsi kimi onun meyvəsi, şirəsi və yarpaqlarından istifadə edilir.

Üzüm tənəffüs yollarının iltihabının müalicəsində çox faydalıdır, eyni zamanda, qan azlığı, mədə şirəsi çox olan qastrit,

Üzümün meyvəsi şəkər, sellüloz, üzvi turşular, askorbin turşusu, A, B1, B2, B6, PP, C və s. vitaminləri, pektin maddələr, mikroelementlər və fermentlərlə zəngindir. Müəyyən edilmişdir ki, üzümün şirəsində bir sıra müalicə əhəmiyyətli olan maddələr vardır.

vitamini qan damarlarının divarlarını möhkəmləndirir və qan təzyiqini normallaşdırır.

Üzüm dişlərin emalının dağılmasına səbəb olduğu üçün onu yedikdən sonra dişləri təmiz yumaq məsləhətdir.

Üzümü necə seçməli?

Üzüm seçərkən nəzərə almaq lazımdır ki, onun üzərindəki qəhvəyi nöqtələr və piqmentasiya heç də meyvənin keyfiyyətsizliyindən xəbər vermir. Sadəcə, meyvənin zədəli olmamasına diqqət yetirmək lazımdır. Tər üzüm gilasinin qabığının üzərində ağımtıl ərp olur. Qabığı

lun üstünlüyü əlavə xərcin olmaması, məhsulun tərəvəti, dad və keyfiyyətini itirməməsidir. Mətbəx soyuducusunda 1-2 dərəcə C temperaturda üzüm 2-3 həftə saxlanıla bilər.

Abşeronun məşhur yerli üzüm növləri

Abşeron üzümçülük sahəsi bir sıra spesifik xüsusiyyətlərə malikdir. Həmin xüsusiyyətlər yarımadağın yerləşdiyi ərazi, torpaq-iqlim şəraiti ilə səciyyələnir. Abşeronunda üzümçülük qumda bitir və 50-dən artıq üzüm növü yetişdirilir. Onlardan ən geniş yayılanı "Ağ şanı", "Qara şanı", "Sarıgil", "Xatını", "Pişraz", "Göybəndam", "Qızıl üzüm", "Kişmiş" və "Dərbəndi" növləridir. Digər regionlarla müqayisədə Abşeronda bir çox növlər indiyədək qorunub saxlanılıb və burada sənaye üzümçülüüyü olmayıb. Hazırda yarımadağda heyətyanı bağ sahələrində bu növlərin hər birini tapmaq mümkündür. Maraqlıdır ki, şirinlik dərəcəsinə görə "Şanı" bütün digər növləri geridə qoyur. Bu, ilk növbədə, qeyd etdiyimiz kimi Abşeronun torpaq-iqlim şəraiti, həmçinin regionun "qızıl torpağı"ndakı kompleks mikroelementlərlə bağlıdır.

Günvurma

Yayın isti günlərində uzun müddət günəş altında qalan adamlarda bəzi patoloji hallar meydana çıxır. Belə əlamətlərlə özünü göstərən patoloji hal günvurma adlanır. Günvurmanın əlamətləri aşağıdakılardır:

- baş ağrısı
- ürəkbulanma
- baş gicəllənmə
- bəzən qusma
- təngnəfəslik

Günvurma adətən qızmar yay aylarında günün altında duran adamlarda baş verir. Düz düşən günəş şüaları, havada elektromagnit dalğalarının olması günvurmaya səbəb olur. Günvurmada qorunmaq üçün yay aylarında təbii parçalardan paltar geyinmək, bol su içmək, darısqal, havasız yerlərdə durmamaq lazımdır. Günvurmada qorunmaq üçün isti yay günlərində günorta saatlarında evdən çölə çıxmamaq lazımdır. Ümumiyyətlə yayda çölə çıxarkən özünüzlə su götürməyi unutmayın!

Təsisçi və baş redaktor:

Tapdıq Abbas

Birinci müavin:

Akif Nəsirli

Baş redaktorun müavini:

Şahnaz Salehqızı

Sosial-siyasət şöbəsinin müdiri:

Mahir Abbaszadə

İnformasiya şöbəsinin müdiri:

Röyal Əsədli

Qarabağ bürosunun redaktoru:

Elman İsmayıloğlu

www.paralel.az saytının operatoru

Murtuza Sudeyifoğlu

Bölgə müxbirləri:

Vaqif Cəmiləoğlu

Rəşid Nəcəfli

Əlizadə Nəhmədağaoğlu

İlkin Əsədzadə

Qəzet 16 fevral 2002-ci ildən çıxır.

Ünvan: AZ 1073, Azərbaycan, Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə, 6-cı mərtəbə

"Azərbaycan" nəşriyyatı

Tel: 510 15 07, Fax: 510 15 06

E-mail: paralel_qazeta@mail.ru

Qəzet "Son Dakika" MMC-nin

mətbəxində çap olunub.

Əlyazmalara rəy verilmir və geri qaytarılmır.

Qeydiyyat №257

Sifariş: 2185 Tiraj: 2050